DÖNEM : 5 CİLT : 5 TOPLANTI : 1

MİLLET MECLİSİ TUTANAK DERGİSİ

140 ncı Birleşim

3 . 5 . 1978 Çarşamba

İÇİNDEKİLER

Sayfa

I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ 446

II. — YOKLAMA 447

III. — BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI 447

A) Gündem dışı konuşmalar *447*

1. — Samsun Milletvekili İ. Etem Ezgü'nün, 1 Mayıs 1978 günkü olaylarla ilgili gündem dışı konuşması ve İçişleri Bakanı İrfan Özaydınlı'nın cevabı. 447:451

2. — Denizli Milletvekili Mustafa Gazalcı'nın adliye mensuplarına yönelik saldırılar hakkında gündem dışı konuşması. 451:454

3. — Ankara Milletvekili Sebati Ataman'ın, Devlet ve milletimizi tehdit eden tehlikeler hakkında gündem dışı konuşması. 454:456

Sayfa

4. — CHP Grupu adına Ankara Milletvekili Altan Öymen'in, bir önceki birleşimde «Bazı bakanların yakınlarının gümrüklerdeki yolsuzluk olaylarına karıştığı iddialarını saptamak amacıyla bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önerge»'nin görüşülmesi sırasında partisine sataşıldığı iddiasıyla konuşması. 456:461

IV. — GENSORU, GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI 461

A) Görüşmeler *461*

1. — Urfa Milletvekili Salih Özcan ve arkadaşının, Doğu ve Güneydoğu bölgelerinin sorunları konusunda Anayasanın 88 nci Millet Meclisi İçtüzüğünün 100 ve 101 nci maddeleri uyarınca Genel Kurulun 20 . 4 . 1978 tarihli 135 nci Birleşiminde açılması kabul edilen genel görüşme. (8/4) 461:483

I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

İstanbul Milletvekili Turan Koçal ve 9 arkadaşının, Kahramanmaraş'ta meydana gelen olaylarla ilgili olarak emniyete götürülen vatandaşalara işkence yapılmasına göz yumarak insan haklarını çiğnediği ve bu konudaki tutum ve davranışı ile görevini kötüye kullanarak ülkeyi ağır bir bunalıma sürüklediği iddiasıyla, İçişleri Bakanı İrfan Özaydınlı hakkında (11/4) ve

AP Millet Meclisi Grupu Başkanvekili Hayrettin Turgut Toker ve 13 milletvekilinin, partizanca bir tutumla işçi sendikalarını bölmeye çalıştığı; yayınladığı bir genelge ile işçileri birbirine düşürerek güçlerini kırdığı ve bu suretle işçi topluluğunu anarşiye ittiği iddiasıyla Çalışma Bakanı Bahir Ersoy hakkında (11/5) birer gensoru açılmasına ilişkin önergeleri okundu; (11/4) esas numaralı gensoru önergesinin 4 . 5 . 1978 Perşembe, (11/5) esas numaralı gensoru önergesinin de 9.5.1978 Salı günkü birleşimlerde görüşülmesine dair Danışma Kurulu önerisi kabul edildi.

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünün, İller Bankasının ve İl ve Mahalli İdareler Planlama Şubesinin Yerel Yönetim Bakanlığına bağlanmasının; bazı ödeneklerinin bakiyeleri ile birlikte İller Bankasından Türkiye Emlâk Kredi Bankasına aktarılmasının; İmar ve İskân Bakanlığı ile ilgili bazı kanunların bu Bakanlığa tanıdığı görev, hak ve yetkilerin saklı tutularak bu kanunlarla ve bu konularda çıkarılmış çeşitli tüzük ve kararnamelerin ilgili bakan ve bakanlıklara verdiği görev ve yetkilerin devredilmesinin uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi ile;

Millet Meclisi Saymanlığının Eylül, Ekim, Kasım 1977 ayları hesabına ait (5/15) (S. Sayısı : 82),

Millet Meclisi Saymanlığının Mart, Nisan, Mayıs 1977 ayları hesabına ait (5/13) (S. Sayısı : 83),

Millet Meclisi Saymanlığının Haziran, Temmuz, Ağustos 1977 ayları hesabına ait (5/14) (S. Sayısı : 84) ve

Millet Meclisi Saymanlığının Aralık 1976, Ocak, Şubat 1977 ayları hesabına ait (5/12) (S. Sayısı : 85) Millet Meclisi Hesapları İnceleme Komisyonu raporları Genel Kurulun bilgisine sunuldu.

Milli Savunma Yükümlülüğü kanun tasarısı. (1/30) ile,

Harp Akademileri kanun tasarısı (1/36) nın ve

Diyarbakır Milletvekili Halil Akgül'ün yasama dokunulmazlığının kaldırılmasıyla ilgili soruşturma dosyasının geri verilmesine dair Başbakanlık tezkereleri okundu; dosya ve tasarıların geri verildiği bildirildi.

Artvin Milletvekili Hasan Ekinci ve 10 arkadaşının, bazı bakanların yakınlarının gümrüklerdeki yolsuzluk olaylarına karıştığı iddialarını saptamak amacıyla bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/20), yapılan görüşmelerden sonra kabul edildi; Komisyonun 15 üyeden kurulması, çalışma süresinin üye seçimi tarihinden itibaren 3 ay olması ve gerektiğinde, Ankara dışında da çalışabilmesi hususları onaylandı.

Adalet Partisi Millet Meclisi Grup Başkanvekili H. Turgut Toker ve 12 arkadaşının, Hükümetin ekonomik politikası ve hayat pahalılığı konusunda bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi (8/5) üzerinde bir süre görüşüldü.

3 Mayıs 1978 Çarşamba günü saat 15.00'te toplanılmak üzere, Birleşime saat 19,03'te son verildi.

Başkan	Divan Üyesi
Başkanvekili	Çanakkale
Muslih Görentaş	*İrfan Binay*

Divan Üyesi
Denizli
Mustafa Gazalcı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 15.00

BAŞKAN : Başkanvekili Muslih Görentaş

DİVAN ÜYELERİ : Recep Özel (İstanbul), Mustafa Gazalcı (Denizli)

BAŞKAN — Millet Meclisinin 140 ncı Birleşimini açıyorum.

II. — YOKLAMA

BAŞKAN — Ad okunmak suretiyle yoklama yapılacaktır. Burada bulunan arkadaşlar burada olduklarını lütfen işaret etsinler.

(Yoklama yapıldı)

BAŞKAN — Sonradan gelen üyelerin birer tezkere ile bulunduklarını bildirmelerini rica ediyorum.

Çoğunluğumuz vardır, görüşmelere başlıyoruz.

III. — BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

A) GÜNDEM DIŞI KONUŞMALAR

1. — Samsun Milletvekili İ. Etem Ezgü'nün, 1 Mayıs 1978 günkü olaylarla ilgili gündem dışı konuşması ve İçişleri Bakanı İrfan Özaydınlı'nın cevabı.

BAŞKAN — Gündem dışı söz talepleri var.

1 Mayıs 1978 günkü olaylarla ilgili olarak, Sayın Etem Ezgü gündem dışı söz istemektedir. Buyurun Sayın Ezgü. (AP sıralarından alkışlar)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Dünkü konuyla ilgili olarak efendim.

BAŞKAN — Gündeme geçince efendim.

Sayın Ezgü, süreniz 5 dakikadır. Lütfen konunun dışına çıkmayın.

İ. ETEM EZGÜ (Samsun) — Tamam efendim.

Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; 1 Mayıs' la ilgili görüşlerimi açıklamak üzere huzurlarınızda bulunuyorum.

Türkiye'mizin içinde bulunduğu son derece önemli durumları çok yönlü olarak ele alıp vaktinizi işgal edecek değilim.

Türkiye, kanunların açık hükümlerine rağmen, kanunsuzlukların başını alıp gittiği, kanun dışı eylemlere prim verildiği bir ülke durumuna getirilmiştir. 1 Mayıs' ta İstanbul'da ve yurdun çeşitli köşelerinde DİSK'in öncülüğünde düzenlenen mitinglere bir bakınız. Gerçekten yurdunu ve milletini seven hiçbir kimse bu mitingleri tasvip edemez, içi titremeden bu mitinglere katılamaz. Atatürk'ün bir tek portresinin dahi yer almadığı, Türk Bayrağının bulunmadığı, İstiklal Marşının söylenmediği mitingte kullanılan sloganlar, ortaya atılan temalar, işçi hareketleriyle en ufak bir ilgisi bulunmayan kızıl temalardır. (AP sıralarından «Bravo» sesleri)

Hele İçişleri Bakanımıza göre önemli bir aşama olan bu mitingte «Kan denizinden kızıl bir güneş doğacağı» söylenebilmekte, yabancı ülkelerin liderlerinin portreleri taşınabilmekte, Ordumuzun «teslim ol» çağrısına uymadığı için öldürülen bir anarşist «milli kahraman» olarak takdim edilebilmektedir. Devleti ve ülkesiyle bölünmez bir bütün olan Türk Yurdunu bölücü sloganlar rahatlıkla söylenebilmekte ve ulusumuzu bölmek isteyen pankartlar taşınabilmektedir.

Sayın milletvekilleri, Türkiye'nin bölünmezliği ilkesine olan saygımızı ve bu ilkeye olan bağlılığımızı paylaşamayacak milletvekili arkadaşımızın bulunmadığını sanıyordum daha doğrusu. 1 Mayıs gününe kadar bunun böyle olduğuna inanıyordum. Artık hangi merkezden yöneltildiği bilinen ve eller üstünde taşınan Türkiye Komünist Partisine Özgürlük, Yaşasın, Sosyalizm, Yaşasın Sovyet Rusya» (AP sıralarından «Kahrolsun» sesleri) gibi, özgürlüğün en ileri düzeyde yaşandığı Cumhuriyet devrimizde bir utanç vesikası gibi gözümüzün önünde sergilenmek istenen bu döviz, pankart, slogan ve komünist liderlere ait portrelerin taşındığı anlamı değişik bu törende, bugün bu çatı altında Anayasaya andını içmiş 24 Cumhuriyet Halk Partili parlamenterin yer almış olması, rejimimiz açısından fevkalâde tehlikeli bir durum arz etmektedir. (AP sıralarından «Bravo»sesleri, alkışlar) Büyük Atatürk'ün bağımsızlık mücadelesini verirken ve....

MUSTAFA ŞENTÜRK (Malatya) — 40 kişinin kanına giremediniz üzüntünüz ondan.

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyin.

İ. ETEM EZGÜ (Devamla) — ... Demokrasinin temelini atarken, kurduğu Cumhuriyet Halk Partisinin milletvekili olan bu üyelerinin, Lenin'in Marks'ın Engels'in ve Stalin'in portreleri altında ve kızıl bayraklar eşliğinde yürümelerinin ne anlama geldiğini sizlerin takdirine ve tarihin değerlendirmesine bırakıyorum. (AP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, dikkat ediniz sataşmada bulunuyor efendim.

BAŞKAN — Sayın Ezgü, süreniz dolmak üzeredir, lütfen toparlayın.

İ. ETEM EZGÜ (Devamla) — Beyefendi, daha ben başlayalı 3 dakika oldu.

BAŞKAN — Süreniz 5 dakikadır çünkü.

İ. ETEM EZGÜ (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı istediği kadar bu olayı yaratanlarla organik bağ içinde olmadığını ve ödenecek bir diyeti bulunmadığını ve partisinin sosyalist bir görüntü olmayacağını her gün tekrarlayadursun, işte kendi grupuna dahil 24 parlamenter 1 Mayıs günü Türkiye'nin en büyük kenti İstanbul'da Ulu Önder Atatürk'ün anıtının bulunduğu Taksim alanında, Marks'ın ideolojisini sürdüren bir örgütün çağrısına katılmışlar ve diyetinin bir taksitini böylece ödemişlerdir.

BAŞKAN — Sözünüzü bağlayınız.

İ. ETEM EZGÜ (Devamla) — Bitiriyorum.

Bu sözlerim boşlukta kalacak iddialar değildir. CHP'li bazı parlamenterler gerek DİSK'le, gerek Türkiye'de komünist rejimin gelmesini büyük pankartlarla açıklamaktan çekinmeyen, onun yan kuruluşlarıyla organik bağ içindedirler ve Sayın Genel Başkanlarının akşam verdiği beyanlarını tekzip etmektedirler. Buna örnek : Milliyet Gazetesindeki; Halkçı Devrimcilerin, Beşiktaş İlçe Merkezinde 1 Mayıs günü törene katılacakların toplanması çağrısıdır. İşte burada. (Gürültüler).

MALİK YILMAN (Hatay) — Sen işçi olacaksın.. İşçinin sırtından geçinen sülük...

BAŞKAN — Lütfen sözünüzü bağlayın efendim.

İ. ETEM EZGÜ (Devamla) — Bağladım efendim.

Bu törene ,eski ve yeni belediye başkanları ve milletvekilleri seve seve koşarak gitmiş ve alandaki mutena yerlerini almışlardır. Kızıl bayrakların, kızıl sloganların ve ideolojik şarkıların, Türk Bayrağına ve Milli Marşımıza tercih edildiği, 1 Mayıs Taksim töreni; o alanda yer alan Devletimizin banisi ve kurucusu Ulu Önder Atatürk'ün tunçtan heykelini bile için için ağlatmışlardır. (AP ve MHP sıralarından «Bravo» sesleri).

İşte bu görüşler içerisinde Cumhuriyet Halk Partisinin Marksistler tarafından istila edildiğinin bilinmesini ve tedbirlerinizi ona göre almanızı söylüyoruz ve bir gün gelirse sizi de kurtaramayacağız. Bunu da böyle bilmelisiniz. (AP ve MHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ezgü.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Efendim?..

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın hatip konuşmasında; Cumhuriyet Halk Partisinin Marksistler tarafından istila edildiğini, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı ne söylerse söylesin, 1 Mayıs toplantısındaki komünistlerle Cumhuriyet Halk Partisinin organik bağı olduğunu bu cümlelerle ifade ettiler ve Cumhuriyet Halk Partisinin...

BAŞKAN — Tutanakları getirteceğim şimdi.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Söyledi efendim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sizi de ikaz ettim dinleyin diye.

BAŞKAN — Tabii, ikaz ettim efendim. (CHP sıralarından gürültüler). Milliyet Gazetesinden pasajlar okudular.

İ. ETEM EZGÜ (Samsun) — Söyledim, söyledim efendim, burada yazıyordu ve ben de söyledim.

BAŞKAN — Söylediniz, ben onun gereğini yaparım.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Hayır efendim, şimdi, zamanında.

BAŞKAN — Bir dakika efendim, şu gündem dışı konuşmaları bitirelim, olur tabii.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Yerinde cevaplamamız lazım.

BAŞKAN — Efendim, şimdi Cumhuriyet Halk Partisinden bir arkadaş bir gündem dışı söz istemiştir, ona da söz vereyim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — O bizi ilgilendirmez efendim.

BAŞKAN — Evet.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Size söyledim, yerimden de sizi ikaz ettim. Sizi yerimden ikaz ettiğim tutanaklara da geçti.

BAŞKAN — Evet, evet, ben de duydum.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Grupumuz adına Sayın Orhan Birgit konuşacak efendim.

BAŞKAN — Buyurun. (CHP sıralarından alkışlar).

Sayın Birgit, yalnız tekrar yeni bir sataşmaya sebebiyet vermeden konu üzerinde konuşun lütfen.

CHP GRUPU ADINA ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

1 Mayıs 1978'e doğru, hatırlayacaksınız, ülkemizde, bu kürsü de dahil olmak üzere birçok kimse kan dökülüeceğini, yapılacak toplantılarda ölenler, yaralananlar olacağını... (AP sıralarından gürültüler).

BAŞKAN — Lütfen efendim hatibe müdahale etmeyin, hatip konuşmasını yapsın, ona göre bir diyeceğiniz varsa çıkar söylersiniz.

ORHAN BİRGİT (Devamla) — ... Hatta sokakların, işyerlerinin ve evlerin yağmalanacağını söylüyorlardı. Aralarında bazı sayın Adalet Partili milletvekili arkadaşlarım da olmak üzere, demeç vererek toplantıda bulunanlardan kimlerin öldürülmesi gerektiğine dair hedef gösterenler de vardı.

MEHMET ŞEREFOĞLU (Kahramanmaraş) — Yalan.

ORHAN BİRGİT (Devamla) — Hâkimiyet Gazetesini açarsanız, bir Bursa Milletvekilinin demecini okursunuz. Bugünkü Günaydın Gazetesinde de bulursunuz yalanınızın doğrusunu.

Değerli arkadaşlarım, hamdolsun benim geçen hafta bugün bu kürsüde Hükümetten dilediğim gibi, Cumhuriyet Hükümeti 1 Mayıs toplantılarını - ki; 20 küsur yerde yapılmıştır başta İstanbul olmak üzere - kansız, can kaybı, mal kaybı olmadan bitirilmesini, başta güvenlik kuvvetlerimizin yardımı olmak üzere sağladı. Şimdi gele gele bu toplantılarda hangi sloganların kullanıldığına...

MEHMET IRMAK (Çorum) — Kızılığı korudu, kızılığı.

ORHAN BİRGİT (Devamla) — ... Hangi sloganların kullanıldığına değin bir tartışma açıldı. Bu toplantılarda Enternasyonal Marşı söylenmiştir, bu toplantıda Marksist liderlerin posterleri taşınmıştır, bu toplantıda «Kürtlere Azadi» denmiştir, bu toplantıda «Kurtuluşa kadar savaş» denmiştir.

MUSTAFA KEMAL AYKURT (Denizli) — İftihar edin.

ORHAN BİRGİT (Devamla) — Bana, iftihar edin diyen arkadaşıma hemen söylüyorum, Cumhuriyet Halk Partisinin bu toplantıyla, kendi dışında tertiplenen bu toplantıyla hiçbir organik bağı yoktur. (AP sıralarından gürültüler).

İ. ETEM EZGÜ (Samsun) — 24 milletvekiliyle, 24 milletvekili gitti.

ORHAN BİRGİT (Devamla) — Hiç merak etmeyin Sayın Ezgü, bugün Adalet Partisinden bu şekilde bir sataşma geleceğini bildiğim için hazırlıklı geldim. Aynı sözler geçen yılki 1 Mayıs toplantılarında yinelenmiştir. Tercüman Gazetesinden, Son Havadis Gazetesinden, Rauf Tamer'in yazısından size sayısız örnekler verebilirim. (CHP sıralarından «Ver, ver» sesleri).

Geçen yılki 1 Mayıs saat 11.00'de Taksim alanında başlamıştır. 2 Mayıs tarihli bütün gazetelerde ve onu izleyen diğer tarihlerdeki gazetelerde, İstanbul' da 1 Mayıs 1977 günü toplananların - ki aynı konfederasyondur - komünist liderlerin posterlerinin taşındığı... (AP sıralarından gürültüler).

BAŞKAN — Yerinizden müdahale etmeyin lütfen.

ORHAN BİRGİT (Devamla) — Tamam diyen arkadaşıma...

HALİL KARAATLI (Bursa) — Yine siz vardınız orada, yine siz vardınız.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin.

ORHAN BİRGİT (Devamla) — ... 6 Mayıs tarihini, Rauf Tamer'in köşesindeki posterleri gösteriyorum. Taşındığı...

HALİL KARAATLI (Bursa) — Yine siz vardınız orada, o zaman.

ORHAN BİRGİT (Devamla) — Ve Kürtlere Azadi teriminin söylendiği, örneğin Tercüman Gazetesinin 2 Mayıs 1977 tarihinde sol köşede 3 ncü sütunda manşet altındaki fotoğraf, kalabalık bir grup, önde 2 genç ellerinde dövizle şunlar yazılıydı : «1 Gulan 1 Mayıs demekmiş, Dünya işçilerinin bayramı Rızgari» vesaire, vesaire.

MUSTAFA KEMAL AYKURT (Denizli) — Bunu sen dahi iyi bilirsin.

ORHAN BİRGİT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, saat 10'da başladı bu toplantı. 1 Mayısta. Başbakan, Demirel, İstanbul'da Rauf Tamer'in yazdığına göre şunlar oldu : «Orak, çekiç işçilerin elinde, Lenin ve Mao'nun resimleri işçilerin elinde, silahlı kişiler üstelik Sular İdaresinin üstünde, 10 bin halk ordusu tipi fabrikasyon gömlek, Enternasyonal Mar-

şı» vesaire, vesaire ve ilaveten «bir ateş, 37 kişi öldürüldü, 200'e yakın insan yaralandı».

Şimdi eğer, «o pankartları orada bulunduranların elinden bugünkü Hükümet o pankartları almadı» diye suçluyorsanız, aradaki fark şudur : Geçen yılki Hükümet, aynı pankartları kana bulattı; vatandaş kanına, 37 vatandaşın kanına.

ALİ NAİLİ ERDEM (İzmir) — Sen pazartesiden bahset.

ORHAN BİRGİT (Devamla) — Geleceğim.

Değerli arkadaşlarım, 30 Nisan tarihli Milliyet Gazetesinde «1 Mayısa çağrı : Demokratik sol bayrak altında 1 Mayısa katılacakların Pazartesi sabahı saat 9.00'da CHP Beşiktaş İlçe Merkezinde toplanmaları duyurulur. İmza : Halkçı Devrimciler» yazıyor.

Aynı gün akşam saat 19.00 radyo, saat 20,30 televizyon haberlerini dinleyenler ve ertesi günkü Milliyet ve Dünya gazetelerini açanlar görürler ki; Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği kendisinin dışında hiçbir dernek ve sendikayla partisinin organik bağı olmadığını tekrarlamış ve böyle bir toplantıyla ilgisi olmadığını bildirmiştir.

HALİL KARAATLI (Bursa) — O gün hesabınıza öyle gelmiş öyle yaptırdınız, bugün de böyle yaptırıyorsunuz.

ORHAN BİRGİT (Devamla) — Nitekim, Beşiktaş örgütümüze böyle bir toplantı için herhangi bir kimsenin girme girişiminde bulunmadığı da saptanmıştır.

Düşünüp duruyordum, bu ilanı acaba kim verdi, diye; sahibi çıkıyor arkadaşlarım... (Elindeki gazeteyi AP sıralarına doğru atması) Sabotörleri çıkıyor. (AP sıralarından gürültüler; CHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Değeril arkadaşlarım...

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim.

ORHAN BİRGİT (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi, yıllardan beri açıkça ilan ediyor, «demokratik solda bir partiyiz» diye. Biz Marksist olsaydık, onu ilandan çekinmezdik. Demokratik solda bir parti olduğumuzu ilan ede ede ve her ilan edişte büyüye büyüye geldik; Millet Meclisinin, Senatonun ve toplam olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinin en büyük partisi olduk. (AP sıralarından gürültüler) Tekrarlıyorum: Cumhuriyet Halk Partisi Türkiye'nin en büyük partisi, demokratik solda bir partidir.

ALİ AK (İçel) — Zırvayı tevil etmeye çalışıyorsunuz.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin, müdahale etmeyin.

ORHAN BİRGİT (Devamla) — Hayatımda zırvayı tevile çalışmadım.

İ. ETEM EZGÜ (Samsun) — Batıyorsunuz, batıyorsunuz.

ORHAN BİRGİT (Devamla) — Hayatımda zırvayı tevile çalışmadım. Batıp batmadığımızı da, 5 Ocak'tan bu yana yapılan, yani siz muhalefetteyken biz iktidardayken yapılan belediye seçimleri, kimlerin battığını göstermektedir değerli arkadaşlarım.

BAŞKAN — Sayın Birgit, bir dakika.

Sayın Ezgü, siz burada konuşurken herkes rahatlıkla dinliyor; yerinizden bu kadar müdahale etmeyin.

ORHAN BİRGİT (Devamla) — İstanbul toplantısı, 23 ildeki toplantı, binşükür, kansız bir şekilde, Hükümetin aldığı yansız, tarafsız, Anayasaya ve yasalara uygun önlemler sayesinde sona ermiştir. Bu toplantılarda yasalara aykırı hareket edenler varsa, onlarla uğraşacak merci savcılardır, yargı organlarıdır.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Savcı tayin edildi.

ORHAN BİRGİT (Devamla) — Türkiye'de ilk defa 1978'in 1 Mayısında enternasyonal söylenmiş, şu liderin, bu liderin dövizi taşınmışmış, şu afiş taşınmışmış, bu afiş taşınmışmış diyenler, lütfen geçen yılın 1 Mayısına baksınlar.

İHSAN KABADAYI (Konya) — İstanbul savcısı tayin edildi, görevini yapan savcı tayin edildi.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin.

ORHAN BİRGİT (Devamla) — Geçen yılın 1 Mayısına baksınlar. O 1 Mayısta taşınan dövizlere bakınız. 2 Mayıs... (AP sıralarından gürültüler)

İHSAN KABADAYI (Konya) — Görevlerini yapanları tayin ediyorsunuz.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, susturun şunları. Şunları, şunları susturun lütfen.

BAŞKAN — Efendim, hepsi de aynı şekilde. Bu Meclis bir türlü susmaya riayet edemiyor nedense. Her taraf da aynıdır, hepsini de ikaz ediyorum.

ORHAN BİRGİT (Devamla) — 1 Mayıs 1977'deki olayları, 2 Mayıs sabahı, sabaha kadar süren Bakanlar Kurulu toplantısından çıktıktan sonra 7,30 bülteninde, günün Başbakanı Sayın Demirel bakınız nasıl izah ediyor. (Olayda taşınan dövizler değil, olayda taşınan orak çekiçler değil, olayda taşınan pos-

terler değil, gayet tabii o günün olayı dökülen kan), zamanın Sayın Başbakanı diyor ki: «Ne toplantı hürriyetiyle (yani hunharca akıtılan kanlar) ne gösteri hürriyetiyle bağdaşan bir şey değildir.» Yani, toplantı hürriyetine Adalet Partisinin Genel Başkanı «evet» diyor, haklı olarak, gösteri hürriyetine «evet» diyor; «Medeni usuller varken, böylesine hunharca yollara başvurmanın, vicdanları sızlatan bir olay olarak düşünülmesi lazımdır» diyor.

3 Mayıs günü de Çankaya Konutlndan çıkarken «Ne istiyorsunuz?» diyor, «Hükümet, üstüne düşen her görevi yapmıştır» diyor; arşivler burada.

Bir yıl öncesini unutacaksınız, hafızalarınız bir yıl önce Başkantte ve İstanbul'da neler olduğunu bilmeyecek kadar yamlacak. Üstelik sadece parlamenter ve politikacı değil, sendika lideri de geçineceksiniz, ondan sonra kalkacaksınız bu olaylardan dolayı utanmadan, şıkılmadan Cumhuriyet Halk Partisine Marksist gömleği giydirmeye kalkacaksınız. Sizin üzerinizdeki ve alnınızdaki müfteri gömleği mahşere kadar çıkmayacaktır arkadaşlarım. (AP sıralarından gürültüler)

Saygıyla selamlıyorum. (CHP sıralarından alkışlar, AP sıralarından gürültüler.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Birgit.

İçişleri Bakanı biraz evvel yapılan konuşmayı... (AP sıralarından gürültüler)

ALİ NAİLİ ERDEM (İzmir) — Sayın Başkan, Sayın Orhan Birgit son cümlesinde, bitiriş cümlesinde «utanmadan, sıkılmadan» diye sözler sarf etti.

SAFFET URAL (Bursa) — Doğru,

MEVLÜT ÖNAL (Hatay) — Doğru. (CHP ve AP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, Meclis müzakereleri bu şekilde devam edemez. Karşılıklı, devamlı, birbirimizi suçlarsak, devamlı bir ikinci münakaşaya sebebiyet verirsek, bu gündemin tatbik edilmesine imkân yoktur. Bu bakımdan lütfen biraz sinirlerinize hâkim olun, daha salim bir kafayla karşılıklı konuşulursa, meseleler daha iyi halledilmiş olur.

Evet Sayın Erdem, dinliyorum.

ALİ NAİLİ ERDEM (İzmir)) — Ve «sizi müfteri ilan ediyoruz» diyerek bir isnatta, bir iftirada bulunmuştur.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Marksist derseniz müfteridir.

ALİ NAİLİ ERDEM (İzmir) — Bu haliyle...

BAŞKAN — «Marksist derseniz» dedi ama, «Marksist derseniz.»

ALİ NAİLİ ERDEM (İzmir) — Zaptı getirttirin Sayın Başkan.

BAŞKAN — Zaptı getireceğim Sayın Erdem.

Biraz evvel yapılan konuşmaya Sayın İçişleri Bakanı cevap vermek istiyor. Buyurun Sayın İçişleri Bakanı. (CHP sıralarından alkışlar)

İÇİŞLERİ BAKANI İRFAN ÖZAYDINLI (Bahkesir) — Sayın Başkan, Meclisin saygıdeğer üyeleri; Sayın Etem Ezgü'nün, biraz evvel konuşmasında, 1 Mayısta kısa olarak vermiş olduğum demece değinmişti. Bu demeci açıklamak üzere huzurunuzdayım. Müsaade buyurursanız açıklayacağım, takdir Yüce Meclisin olacaktır.

1 Mayısta İstanbul dahil Türkiye'nin 24 yerinde toplantı ve gösteri yürüyüşleri yapılmış, bu yürüyüşler kan dökülmeden olaysız geçmiştir. Aynı gün saat 19.00 sıralarında bu yürüyüşler hakkında telefonla görüşlerimi soran Türk Haberler Ajansına verdiğim cevap aynen şöyledir:

«Toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin kan dökülmeden, olaysız geçmesinden memnunum. Bu sonuç Türkiye için bir aşamadır...»

MEHMET ÖZUTKU (Afyonkarahisar) — Kızıl bayraklar ne oluyor Sayın Bakan?

BAŞKAN — Lütfen, lütfen müdahale etmeyin.

İÇİŞLERİ BAKANI İRFAN ÖZAYDINLI (Devamla) — «Yasalara aykırı tüm davranışlar ve bunların sorumluları, demokratik hukuk kuralları içinde ve yargı organları önünde mutlaka layık oldukları cezayı göreceklerdir. Nitekim, yürüyüş yapılan yerlerde yasalara aykırı hareket edenler hakkında, aynı gün gerekli yasal işlemlere başlanmıştır.» Bu kısa demecim, sadece yürüyüşlerin, önceden yaratılan kuşkuların aksine, kan dökülmeden, olaysız geçmiş olmasına yöneliktir.

Saygılar sunarım efendim. (CHP sıralarından alkışlar)

MEHMET ÖZUTKU (Afyonkarahisar) — Devlet gidiyor devlet.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

MEHMET ÖZUTKU (Afyonkarahisar) — «Komünist Türkiye» diye bağırıyorlar, siz hiçbir hadise yok diyorsunuz Sayın Bakan, Devletin haysiyeti kayboluyor.

2. — Denizli Milletvekili Mustafa Gazalcı'nın adliye mensuplarına yönelik saldırılar hakkında gündem dışı konuşması.

BAŞKAN — Olaylar karşısında görev yapan adliye mensuplarına saldırılar yapılmaktadır, bu konuda bir konuşma yapmak istiyor Sayın Mustafa Gazalcı, buyurun Sayın Gazalcı.

Sayın Gazalcı, biraz evvel konuşan sayın hatip arkadaşımız bu kadar gürültülere sebebiyet verdi. Lütfen konunun dışına çıkmayın ve sert bir lisanla ifade etmeyin.

MUSTAFA GAZALCI (Denizli) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; birbuçuk aydır gündem dışı konuşma yapmak için Sayın Başkanlara başvuruyorum. Bir süre Meclisin çalışmamasından, çalıştırılmamasından, bir süre de Başkanlarımızın yorumlayışlarından, konuşmayı ancak bugün yapabiliyorum.

Yurdumuzda gizli - açık örgütlerin hazırlayıp planladığı, demokrasimizi yıkıp faşizmi kurmayı amaçlayan kargaşa olaylarının üstüne Hükümet ciddi bir biçimde eğildikçe, kaynaklarına indikçe... (AP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Şimdi arkadaşlar,

Bir dakika Sayın Gazalcı.

Muhterem arkadaşlar, Başkanlığın bu gürültüler karşısında hatibi anlamasına imkân yoktur. Ne gibi bir cümle kullanıyor, bunu takip etmeye imkân vermiyorsunuz, lütfen müdahale etmeyin konuşsun.

MUSTAFA GAZALCI (Devamla) — Hükümet bu olayların üstüne ciddi bir tutumla eğildikçe, kaynaklarına indikçe, kişileri yakalayıp adliye mensuplarına teslim ettikçe kimi çevreler paniğe kapılmışlardır ve daha tehlikelisi, bu çevreler görevlerini namusluca yapan adliye mensuplarına saldırmaya başlamışlardır. Akılları sıra Anayasanın üç temel öğesinden olan yargı gücü yerine kendi güçlerini koymak istemişlerdir. İşte bunlara örnek: 21 Nisan 1978 Cuma günü Kahramanmaraş'ta oğlu tutuklandı diye bir MHP milletvekili adliyede olay çıkarmış, yargıç Kâzım Demirus'a saldırmış, Savcı Celâl Nuri Maraoğlu'na hakaret etmiştir. Malatya'da görev yapan savcı yaralanmıştır, Ankara savcı yardımcılarının evleri yakılmak istenmiştir. Server Tanilli'nin kitabı mahkemede beraat etti diye ertesi gün feci biçimde vurulmuştur. Çok iyi anımsıyacaksınız, yine Ankara Savcı Yardımcılarından Doğan Öz hunharca öldürülmüştür. Bu olayları tutanaklara geçirmek için, Doğan Öz olayına ışık tutabilmek için, bu Doğan Öz'ün ölümüyle ilgili düşüncelerimi aktarmak istiyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, yurdumuzda sürüp gelen siyasal cinayetler, toplu öldürmeler son örnekleriyle de görüldüğü gibi sıradan olaylar değildir. Bu olayların bilinçli ve planlı bir biçimde ülkemizde demokrasiyi yıkıp faşizmi getirmek isteyen örgütlü güçler tarafından işlendiğini Ankara Savcı Yardımcısı Doğan Öz'ün öldürülmesi ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Kürsüsü Doçenti Server Tanilli'nin kurşunlanması göstermiştir. Faşistlerin, ilericiliğin simgesi olmuş bu kişileri seçip vurması, birini öldürüp, öbürünü felçli bırakması bir raslantı değildir. Amaçları, - demin de söylediğim gibi - Anayasanın üç temel ögesinden olan yargı erkini işletmemek, kitlelerde güvenlik açısından bıkkınlık, sindirme ve korku yaratarak, sömürüleri için en rahat ortam olan faşizmi kurmaktır.

MEHMET ÖZUTKU (Afyonkarahisar) — 1 Mayısta olduğu gibi.

MUSTAFA GAZALCI (Devamla) — Bu yüzden, saldırılara sıradan olaylarmış gibi bakmak, sadece suçu işleyen kuklaları arayıp yakalayarak, perde arkasındaki emir veren örgütlü güçlerin üstüne gitmemek, yanlış olur. Suçlularla birlikte bu örgütler ortaya çıkarılmalı - ki çıkarılıyor - dağıtılmalı, su yüzündekiler derhal kapatılmalıdır.

Değerli üyeler, Savcı Doğan Öz de, bilim adamı Server Tanilli'de kendi alanlarında faşizme karşı yılmadan savaşım veren, ezilen halkının mutluluğunu isteyen insanlardı.

Doğan Öz, daha 1968 yılında Konya'da, gerici, faşist akımlara öncülük eden mücadele birliği hakkında soruşturma açmış, sonunda adı geçen dernek kapanmış, yöneticileri tutuklanmıştır.

Egemen sınıfların tüyler ürpertici bir biçimde öldürttükleri büyük sanatçı Sabahattin Ali dosyasını incelemiş, bu konudaki usulsizlikleri ortaya çıkarmıştır.

Türk Dil Kurumu üyesi... (AP sıralarından, «Utan, utan» sesleri, gürültüler)

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Hayvan.

MUSTAFA GAZALCI (Devamla) — Türk Dil Kurumu Üyesi...

Sabahattin Ali büyük bir sanatçıdır. CHP sıralarından, «Müdahalelere seyirci kalıyorsunuz» sesleri)

BAŞKAN — Anlamaya imkân yok. (AP ve CHP sıralarından gürültüler)

MUSTAFA GAZALCI (Devamla) — Türk Dil... (AP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Gazalcı, Sayın Gazalcı, Sayın Gazalcı, Sayın Gazalcı, Sayın Gazalcı... (AP sıralarından gürültüler)

MEHMET ÖZUTKU (Afyonkarahisar) — Burada komünizm propagandası yapıyor.

BAŞKAN — Lütfen oturun yerinize.

MUSTAFA GAZALCI (Devamla) — Sabahattin Ali büyük bir sanatçıdır. Tekrar ediyorum...

BAŞKAN — Oturun lütfen.

Sayın Gazalcı, Sayın Gazalcı, ben baştan size rica ettim, daha mülayim bir ifade kullanın. Zaten süreniz de dolmuştur, lütfen sözünüzü bağlayın. (AP sıralarından gürültüler, CHP sıralarından, «Susturun bunları» sesleri)

Ne yapalım, aynı, aynı, aynı grup da öbür tarafa karşı aynı şeyi yapıyor. Lütfen oturun, konuşmasını bitirsin. (AP sıralarından gürültüler)

MEHMET ÖZUTKU (Afyonkarahisar) — Sabahattin Ali'nin piçi.

BAŞKAN — Sayın Gazalcı, lütfen sözünüzü bağlayın.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Hayvan, eşek oğlu eşek, Allah kahretsin sizi.

BAŞKAN — Lütfen sözünüzü bağlayın Sayın Gazalcı.

MUSTAFA GAZALCI (Devamla) — Efendim, «Sabahattin Ali'nin piçi» diyen o üyeye sesleniyorum: Ben Sabahattin Ali'nin sanatıyla, sanatçılığıyla övünüyorum.

MEHMET ÖZUTKU (Afyonkarahisar) — Sayın Başkan, burada komünizm propagandası yapılamaz.

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayın Sayın Gazalcı. Konuşmanızı bitirin lütfen, karşılık vermeyin.

MUSTAFA GAZALCI (Devamla) — Türk Dil Kurumu üyesi olan Doğan Öz...

MEHMET ÖZUTKU (Afyonkarahisar) — Burası Türkiye Büyük Millet Meclisi, Prezidyum değil. (CHP sıralarından, «hoşt» sesleri)

BAŞKAN — Oturun lütfen, oturun yerinize.

MUSTAFA GAZALCI (Devamla) — ... 1970 yılında Türk Hukuk Kurumu tarafından yılın hukukçusu seçilmiştir.

BAŞKAN — Sözünüzü bağlayın Sayın Gazalcı. Sayın Gazalcı sözünüzü bağlayın. (Gürültüler) (Başkanın tokmağı vurması)

MEHMET ÖZUTKU (Afyonkarahisar) — Komünist köpeklere hoşt.

BAŞKAN — Bağlayın sözünüzü, lütfen.

ZEKİ KARAGÖZLÜ (Manisa) — (Mehmet Özutku'ya hitaben) Piç.

MEHMET ÖZUTKU (Afyonkarahisar) — Sensin piç. (CHP sıralarından ayağa kalkmalar, gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen yerinize oturun. Sayın İdare Amirleri, sayın İdare Amirleri lütfen sükûneti muhafaza ettirin.

MEHMET ÖZUTKU (Afyonkarahisar) — Soysuz komünistler, Allah kahretsin sizi.

BAŞKAN — Lütfen yerinize oturun. Oturun yerinize lütfen.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Susturun şunu lütfen efendim.

BAŞKAN — (Başkanın tokmağı vurması) Yerinize oturun. Lütfen sizler de oturun efendim.

Sayın Gazalcı lütfen bitirin konuşmanızı. Bağlayın lütfen sözünüzü.

MUSTAFA GAZALCI (Devamla) — Aydın bir hukukçu olarak, Türkiye'de ilk kez, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Anayasaya aykırı olduğunu söyleyerek, imza kampanyası açmıştır Doğan Öz. Denizli'de çalıştığı yıllarda yolsuzluk dosyalarının üzerine gitmiş, Danıştayın iptal ettiği çağ dışı ders kitaplarının toplatılmasını sağlamak için dava açmıştır.

BAŞKAN — Konuşmanızı bitirin Sayın Gazalcı. Müddetiniz bitmiştir efendim, bağlayın.

MUSTAFA GAZALCI (Devamla) — Son olarak Doğan Öz, 19.1.1978 günü Ankara Akşam Ticaret Lisesi öğrencisi Levent Özyörük'ü öldüren katilin yakalanması için Site Yurdunu aratmış ve katili yakalatmıştır. Komandoları barındığı Site Yurdunun aranması bazı kişi ve kuruluşları son derece rahatsız etmiştir. Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanvekili Sayın İhsan Kabadayı, Millet Meclisinin 25.1.1978 gün ve 97 nci Birleşiminde Site Yurdunun aranmasını ve Doğan Öz'ü Meclise getirmiş, aynen şöyle demiştir... (AP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler)

BAŞKAN — Konuşmanızı bitirin lütfen, bağlayın. Bağlayın konuşmanızı. (AP sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar)

Sayın Gazalcı..

MUSTAFA GAZALCI (Devamla) — Sayın Başkanım, Sayın Başkanım, ben saat tutuyorum, iki dakikam vardır.

BAŞKAN — Sayın Gazalcı tam üç dakika da vaktiniz geçmiştir. Eğer elinizdeki kâğıdı okumaya kalkarsanız 15 dakika daha lazım. Onun için lütfen konuşmanızı bağlayınız.

MUSTAFA GAZALCI (Devamla) — Sayın İhsan Kabadayı şöyle seslenmiştir:

«Sayın savcıyı kâhinler mi çağırdı, falcılar mı çağırdı, eren evliyalardan mı istimdat etti; bu tabancayı, bıçağı nasıl bulduğunun endişesini, şüphesini taşıdığımızı Yüce Meclise ve mesul Hükümete bildiriyorum» demiştir.

Sayın üyeler, değerli hukukçu Doğan Öz'ü komando yuvası Site Yurdunu aramaya kâhinler, falcılar çağırmadı, evliyalar yardım etmedi. Doğan Öz'ü oraya demokrasi düşmanlarına karşı, Cumhuriyete, yasalara, bilime bağlılığı çağırdı.

Doğan Öz'ün katiline de kâhinler, falcılar, evliyalar yardım edip cinayeti işletmedi. (AP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Gazalcı sözünüzü kesmek mecburiyetinde bırakmayın beni lütfen, lütfen bağlayın.

Buyurun Sayın Gazalcı, tamamlayın sözünüzü.

MUSTAFA GAZALCI (Devamla) — Sayın Başkan, değerli üyeler; konuşmamı bitiriyorum.

Anayasa kürsüsü Doçenti Server Tanelli 7 Nisan 1978 günü «Emperyalizme ve faşizme karşıyım» dediği için öldürüldü. (AP sıralarından «Hamido niye öldürüldü» sesleri)

Bu olaylarda kimlerin dile getirilmesini istemediklerini bir kez daha görüyoruz.

Tümünüzü saygıyla, sevgiyle selamlıyorum. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Gazalcı. Devlet ve milletimizi tehdit eden...

ALİ NAİLİ ERDEM (İzmir) — Sayın Başkan bir dakika efendim...

BAŞKAN — Tutanağı getirtiyorum efendim, söyledim.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Sayın Gazalcı'nın konuşmalarında adım geçmiştir, cevap hakkı istiyorum efendim?

BAŞKAN — Tutanakları getirteceğim Sayın Kabadayı, tutanakları getirteceğim şimdi.

Devlet ve milletimizi tehdit eden tehlikeler hakkında Sayın Ankara Milletvekili Sebati Ataman, buyurun efendim.

ALİ NAİLİ ERDEM (İzmir) — Sayın Başkan bir konuda dikkatinizi çekmek istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

ALİ NAİLİ ERDEM (İzmir) — Büyük Atatürk'ün dirayetiyle kurulmuş olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin çatısı altında... (CHP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar ve gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen gürültü yapmayın, dinleyelim. Ne konuşacağını biliyor musunuz efendim? Konuşmaya başlamadı daha. Müsaade edin bir başlasın.

Buyurun Sayın Erdem.

ALİ NAİLİ ERDEM (İzmir) — Büyük Atatürk'ün büyük dehasıyla, aziz Türk Milletinin, «Hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir» ifadesinin bulunduğu bu çatının altında 1923'ten bu yana ilk defa içimizden bir arkadaş Sabahattin Ali'nin övgüsünü yaptı. Sizden Başkan olarak rica ediyorum; durumu tetkik ediniz, Cumhuriyete düşman olan bir insanın övgüsü bu kürsüden ilk defa yapılıyor, zabıtları tetkik ediniz, Başkanlık Divanı olarak gerekeni yapınız. (CHP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Edeceğim Sayın Erdem, teşekkür ederim efendim.

3. — Ankara Milletvekili Sebati Ataman'ın, Devlet ve milletimizi tehdit eden tehlikeler hakkında gündem dışı konuşması.

BAŞKAN — Devlet ve milletimizi tehdit eden tehlikeler hakkında, buyurun Sayın Sebati Ataman.

SEBATİ ATAMAN (Ankara) — Muhterem Başkan, değerli milletvekilleri; bu konuşmayı bu havanın içinde yapmak istemezdim; ama tabii bu havayı bendeniz yaratmadım.

Muhterem arkadaşlar, geçen hafta yaptığım gündem dışı konuşmada naçiz bir uyarıda bulunmak üzere, 5 dakika içinde söylenmesi mümkün her şeyi söylediğimi zannetmiştim, fakat konuşmamın sonunda ortaya attığım, «Ne duruyoruz» sorusunun bir yandan yanlış yorumlamalara yol açtığı, bir yandan da «durmayalım da ne yapalım» gibilerden bir karşı soruyu davet ettiği anlaşıldı.

Bir değerli arkadaşımız bana yanlış yorumlamalara karşı gerekli açıklamayı yapmak imkân ve fırsatını bahşetti, kendisine teşekkür ediyorum .

Bugün de «Ne yapalım?» sorusuna kısaca, 5 dakika içerisinde cevap vermeye çalışacağım. Fakat, önce bir noktayı belirtmek isterim; söyleyeceklerim benim kişisel düşüncelerimdir. Binaenaleyh, «Adalet Partisi Grupu bunlara katılıyor mu, katılmıyor mu?» gibi bir soru, kesinlikle yersizdir. Bu düşüncelere, yalnız Adalet Partisi Grupundan değil, başka gruplardan da katılan olur, katılmayan olur; hatta, bunlara katılan tek bir kişi dahi bulunmayabilir. Bu, herkesin kendi bileceği bir şeydir. Tabii, ben hepinizin bu düşüncelere katılmasını canı gönülden arzu ederim.

Muhterem milletvekilleri, iki yıl kadar önce İçişleri Bakanlığı Bütçesi görüşülürken, zabıtlara geçmiştir, aynen şu sözleri söylemiştim :

«Türkiye Devleti dağılmak ve parçalanmak tehditi altındadır, vahim bir tehlikenin tehditi altındadır... (CHP sıralarından «Yok öyle bir şey» sesleri) Türkiye'yi bölmek ve parçalamak isteyen düşmanlar vardır. Bu hadiseler basit bir zabıta vakası değildir, alelade bir asayişsizlik, bir nizamsızlık vakası değildir. Bu hadiselerin altında, Türk Devletini tehdit eden ağır ve vahim bir tehlike vardır, vardır, vardır, vardır...»

Arkadaşlar 4 defa «vardır» demişim.

Şimdi, muhterem arkadaşlar, bu sözleri söylediğim zaman, hadiseler bugün ulaştıkları korkunç vahamet derecesinin % 1'ine bile varmamıştı ve bunların dış görünüşlerine bakarak, gerçekten «basit zabıta ve asayişsizlik vakaları» diye yorumlayanlar da bulunuyordu. Benim bile zaman zaman tereddütlere düştüğüm; «Acaba mübalağa mı ediyorum, kuruntuya mı kapılıyorum» diye kendi kendime sorduğum oldu; fakat bugün buna benzer sözleri herkes söylüyor; Devletin Başkanı söylüyor, Başbakanı söylüyor, sorumlu bakanı söylüyor, meslek teşekkülleri söylüyor, sokaktaki adam söylüyor.

Bugün açık seçik görülüyor ki, Devletimizin varlığını ve milletimizin bütünlüğünü tehdit eden hadiseler karşısındayız. Ancak ben bugün de şunları söylemek mecburiyetini hissediyorum : Memleketimizde bugün cereyan eden hadiseleri, sadece, başka memleketlerde de görülen anarşik olaylar, tedhişçi faaliyetler olarak, ya da etnik, ideolojik veya mezhep ayrılıklarıyla ilgili mahalli çatışmalar olarak değerlendirmek ve böyle bir değerlendirmeye dayanarak tedbirler almaya kalkışmak fahiş bir hatadır. İkide birde tekrar edilen, «Şiddet hareketleri sağdan da gelse soldan da gelse karşısındayız» nakaratı, eğer bir rakibi bertaraf etmek için vesile ve zemin hazırlamak maksadıyla bile bile söylenmiş sözler değilse, devekuşu felsefesini hatırlatan tam bir gafletin ifadesidir. (AP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Arkadaşlar, bunun sağı solu yoktur. Mesele, sağcı - solcu kavgası değildir; ideoloji kavgası da değildir; ırk kavgası, mezhep kavgası falan da değildir. Bütün bunlar görünüştür, araçtır, yöntemdir. Mesele, Türkiye'nin parça parçe edilerek ortadan kaldırılması kavgasıdır. (AP sıralarından «Bravo» sesleri)

Tehlike büyüktür arkadaşlar; tehlike vahimdir, tehlike çok yakındır.

Şurayı burayı elde etmeye çahşırken, memleketin elden çıktığını görmeyen veya görmek istemeyen bugünkü Hükümet bu tehlikeyi göğüsleyemez, göğüsleyememektedir.

NECATİ CEBE (Balıkesir) — Dünküden ne haber?

BAŞKAN — Lütfen sabırla dinleyin.

SEBATİ ATAMAN (Devamla) — Herhangi bir parti hükümeti veya partilere dayanan mutat koalisyon hükümetleri de bu işin üstesinden gelemez. Çünkü arkadaşlar, yine 3 yıl önce söylediğim bir sözü tekrar ediyorum : Demokratik hayatta tabii, hatta zaruri olan partilerarası fikir ayrılıkları, fikir ayrılığı olmaktan çıkmış, kan davası haline getirilmiştir.

MUSTAFA ŞENTÜRK (Malatya) — Getirdiniz.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin lütfen.

SEBATİ ATAMAN (Devamla) — Bu bir gerçektir ve bu durum memleketimizin başına gelmiş ve gelecek olan felaketlerin doğrudan sebebi değilse bile, bu felaketlere zemin ve imkân hazırlayan bir durum olmuştur.

Arkadaşlar, Devletimizi ve milletimizi tehdit eden vahim tehlikelerden kurtulmanın tek çaresi; bu tehlikelerin karşısına yalnız hükümet olarak değil, bütün millet olarak çıkmaktır.

İşte benim ne yapalım sorusuna vereceğim cevap : Tehlikenin karşısına tek vücut halinde millet olarak çıkalım; hem de hiç vakit kaybetmeksizin derhal, hemen çıkalım.

ETEM EKEN (Çorum) — Masonlarla mı çıkalım?

SEBATİ ATAMAN (Devamla) — Kesinlikle inanıyorum ki, bugünkü şartlar içinde ancak ve ancak millet olarak, tam bir birlik ve beraberlik içinde tehlikeye göğüs gerersek, Devlet ve milletimizi kurtarabiliriz. Aksi takdirde, Devlet ve milletimiz batmak tehlikesi altındadır.

Bunu nasıl yapacağız? Bu görev, kurallar içinde kalmak şartıyla, (altını çiziyorum arkadaşlar, bu görev, kurallar içinde kalarak) her şeyden önce tarihi niteliğiyle milletin yegâne ve hakiki mümessili olan Türkiye Büyük Millet Meclisine düşmektedir. Esasen, Türkiye Büyük Millet Meclisinin her üyesi, ayrı ayrı bu görevi yapacağına namusu üzerine söz vermiştir. İşte bu sözü yerine getirmenin zamanı geldi, belki de geçiyor.

Arkadaşlar, size partiler üstü veya partiler dışı bir hükümet modeli öneriyor değilim. Tamamıyla aksine, bütün partiler olarak, başta partileri ve partisiz-

leriyle bir bütün halinde Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak işe el koymamızı, belli fikir ve kanaat zümrelerini değil, tümüyle milleti temsil eden bir hükümet oluşturmamızı öneriyorum.

ETEM EKEN (Çorum) — Biz 9 öneri önerdik, siz treni kaçırdınız.

BAŞKAN — Devam edin sayın hatip.

SEBATİ ATAMAN (Devamla) — Halk Partisinin Muhterem Genel Başkanı ve bugünkü Hükümetin Başbakanı Sayın Bülent Ecevit'e, bu memlekete büyük ve tarihi bir hizmet yapmak fırsat ve imkânı doğmuştur. O hizmet, hiç vakit geçirmeksizin derhal istifa etmektir. (CHP sıralarından gürültüler)

MALİK YILMAN (Hatay) — Süleyman'ı mı getirelim?

İSMAİL ÖZEN (Eskişehir) — Saçmalama saçmalama!

SEBATİ ATAMAN (Devamla) — Ancak, bu suretle memleketi tehlikeden kurtaracak olan bir hükümetin kurulmasına imkân doğacaktır.

BAŞKAN — Sayın Ataman, müddetiniz doluyor, lütfen bağlayın.

SEBATİ ATAMAN (Devamla) — Arkadaşlar, sizi, tehlike karşısında birleşmeye ve verdiğiniz şeref sözünü yerine getirmeye çağırıyorum.

Saygılar sunarım. (AP ve MHP sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, Sayın Süleyman Genç ve Yılmaz Cemal Bor, gündem dışı konuşan arkadaşımıza cevap vermek için söz istemişlerdir. Umumi olarak grup adına ve hükümet adına cevap verildiği için ve isimlerden de bahsedilmediği için, bunu muameleye koymayacağım.

Sayın Ali Naili Erdem, Sayın Orhan Birgit'in konuşmasında, benim de ifade ettiğim gibi; «Ondan sonra kalkacaksınız, bu olaylardan dolayı utanmadan, sıkılmadan Cumhuriyet Halk Partisine Marksist gömleği giydirmeye kalkışacaksınız», ifadesini kullanmıştır. Bu bakımdan, bunda da, böyle bir ifade kullanıldığı için, ben pek cevap hakkının doğduğuna inanmıyorum.

SÜLEYMAN GENÇ (İzmir) — Sayın Başkan, müsaade eder misiniz?

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Genç.

SÜLEYMAN GENÇ (İzmir) — Verilen yanıtlar bizim amacımızı yanıtlayıcı nitelikte olmayıp, peşinen kendi görüşlerinde olan siyasi partilerin ve yine partilerin hükmi şahsiyetleri içinde olayların yorumladığını ve düşüncelerin ortaya konulduğunu umumiyetle tespit ettik.

Halbuki ben, inanarak ve bilerek 1 Mayıs yürüyüşüne katıldım. Bu katılışım, özgür bir vatandaş olmanın bana verdiği hakkı kullanmaktır. Bundan dolayı bu kürsüden yargılanmaya kalkışıldım. Bu yargılanmaya yanıt verilmesi de bana doğan doğal bir haktır. Onun için, bu kürsüden bunun yerine getirilmesini talep ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Genç, muhakkak ki, böyle bir itham altında kalmanızı elbetteki hiçbir milletvekili arkadaşımız ve biz de arzu etmeyiz.

Şimdi, yalnız isimlerden bahsedilmemiştir, 30-35 milletvekili deniyor. Hepsine ayrı ayrı söz verilirse, bu müzakereler nasıl takip edilecek? Bunu da sizin takdirinize bırakıyorum.

Bu bakımdan ben, müsaadenizle gündeme geçeceğim.

SÜLEYMAN GENÇ (İzmir) — Sayın Başkan, size zorluk çıkarmak, bu tartışmayı uzatmak amacıyla söylemiyorum. Toplantıya katılanların isimleri bellidir; gazetelerde resimleri çıkmıştır. Nereye varmak istedikleri bellidir. Müsaade ederseniz hem ben, hem arkadaşlarım anlamsız bir şekilde zan altında kalmamalıdır.

BAŞKAN — Müsaade ederseniz...

SÜLEYMAN GENÇ (İzmir) — Aynı şekilde, diğer üyelere söz verdiğiniz gibi, onlara da söz hakkı verilmelidir. Onlar hakkında belirsiz, müphem, anlamsız hitaplar kullananlara konuşma hakkı vermemelisiniz.

BAŞKAN — Konuşmalarınız zaten aynen bir konuşma oldu ve zabıtlara tamamen geçti, tamamen not edildi Sayın Genç, teşekkür ederim.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Sayın Başkan, şahsıma sataşıldı.

BAŞKAN — Evet.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Sayın Başkan, Doğan Öz'ün rahmetli oluşu ile adım geçmiştir. Savunmam için lütfen kabul edin.

BAŞKAN — Efendim, zabıtları getirtiyorum Sayın Kabadayı. Aynı oturum içinde, takdir edeceğim zaman söz verebilirim.

4. — CHP Grupu adına Ankara Milletvekili Altan Öymen'in, bir önceki birleşimde «Bazı bakanların yakınlarının gümrüklerdeki yolsuzluk olaylarına karıştığı iddialarını saptamak amacıyla bir «Meclis Araştırması açılmasına ilişkin önerge» nin görüşülmesi sırasında partisine sataşıldığı iddiasıyla konuşması.

BAŞKAN — Görüşmelere başlamadan önce, dünkü Birleşimde Genel Kurulca karara bağlanan, ancak, çalışma süresinin sona ermiş olması ve de yoklama istendiği için çalışma süresinin uzatılma imkânı bulunmadığından yerine getirilemeyen, İçtüzüğün 70 nci maddesine göre gerekli işlemi tamamlayacağım. Her ne kadar İçtüzüğün 70 nci maddesi, bu işlemin aynı oturum içinde tamamlanmasını hükme bağlamış ise de, zaruret hali nedeniyle, bu işlerin tamamlanamadığı durumlarda, bir sonraki birleşimde tamamlandığına dair muhtelif tarihlerde birçok uygulama yapılmıştır.

Bu husus, birleşimin kapanışında Başkanlığımızca da açıkça ifade edilmiştir.

Şimdi, Cumhuriyet Halk Partisi Grupuna, Genel Kurulun kararı ile İçtüzüğün 70 nci maddesine göre söz veriyorum. Buyurun Sayın Altan Öymen.

Yalnız, aynı konu içinde kalın, sizden eminim zaten Sayın Öymen.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Memur olan eşinden bahset.

CHP GRUPU ADINA ALTAN ÖYMEN (Ankara) — Sayın Başkan, sayın arkadaşlar;

Şimdi, kürsüye çıkarken yapılan sataşma için bir şey söyleyeyim; benim karımın Maliye Bakanlığında memur olmasına atıfta bulunuyor bir arkadaş. Dün de zaten sataşmalar arasında bu da vardı. Bizim ailemize babamız öyle 2 milyon lira nakit para vermediği için, bizim aile fertlerimizin çoğu memuriyete intisap etmiştir; memuriyette de, belirli zaman geçtikçe insanlar belirli mevkilere gelmekte, belirli maaşları almaktadır. Durum budur.

Şunun için huzurunuzdayım sayın arkadaşlarım; dün burada Adalet Partisi milletvekili Sayın Hasan Ekinci ve arkadaşlarının bir Araştırma önergesi vardı. Sayın Ekinci, burada Atilla Müezzinoğlu, ya da Hikmet Müezzinoğlu adında bir vatandaş hakkında bazı iddialarda bulundu....

ADEM ALİ SARIOĞLU (Kocaeli) — Vatandaş değil.

ALTAN ÖYMEN (Devamla) — ... ve bize dedi ki: «Bu konuda bir Meclis Araştırması açılsın, siz de buna oy verin.»

ADEM ALİ SARIOĞLU (Kocaeli) — Dedik ama, o bitti.

ALTAN ÖYMEN (Devamla) — Şimdi arkadaşlar, bakınız, dışarıdan bir bakan olsa, sizin hatipleriniz konuşuyor, bizim arkadaşlarımız nasıl dinliyor, siz, bizden bir hatip konuştuğu zaman nasıl dinliyorsunuz. (AP sıralarından gürültüler.) Yani, bu görüşme adabı açısından fazla puan almazsınız.

Şimdi, gerçi Sayın Ekinci'nin burada Adalet Partili arkadaşlar adına anlattıklarının ilk tahkikat safhasında bir konu ile ilgili bulunduğu görülüyordu. Bunların dayanağı ne idi pek belli değil, kendisi, otelde kalıyormuş, biri ile evlenmiş falan diye anlattı, ama biz Grup olarak, bu müzakereler devam ederken aramızda danıştık ve «mademki istiyorlar, ısrar ediyorlar ve bazı iddialar ileri sürüyorlar, bu araştırma yapılsın, dedik. Çünkü, biz Cumhuriyet Halk Partisi Meclis Grupu olarak daima açıklıktan yanayız, böyle araştırılacak gibi bir şey söylendiği zaman, o araştırmanın gereğini yerine getirmekten korkmayız.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Yarın yarın... Yarın görelim.

ALTAN ÖYMEN (Devamla) — Yalnız, bizim Grup sözcüsü arkadaşımız burada konuşurken, Adalet Partili arkadaşlarımıza tabii şunu da hatırlattı :

«Ortada bir yolsuzluk iddiası olduğu zaman, kiminle ilgili olursa olsun, biz bunun açığa çıkmasını istiyoruz. Acaba Adalet Partili arkadaşlarımız da, başka bazı araştırma - soruşturma konularının sonuca bağlanmasından yana mıdırlar?»

Tabii bu arada bir meşhur soruşturma konusu da açıldı. Adalet Partisi sıralarından müdahaleler yapıldı. Bu, meşhur Yahya, mobilya, sunta meselesidir. Bunlar açılınca, Sayın Halil Başol arkadaşımız, «bize sataşma var» diye kürsüye geldi ve Cumhuriyet Halk Partisi Grupuna müteaddit cümlelerle sataştı. «İşte, bu mobilya meselesinde, sunta meselesinde asıl suçlu sizsiniz; Eğer bu tahkikat açılırsa altından siz çıkarsınız» falan gibi laflar söyledi. Ben de şimdi onların cevabını vermek istiyorum.

Şimdi arkadaşlar, mesele, Yahya Demirel adındaki vatandaşın bu sunta munta işlerini yapmış olmasından; mobilyayı Ankara'da satın alıp Isparta'da ekspertizini yaptırıp Kıbrıs'a götürmek üzere nedense Karadeniz Ereğlisi'ne çıkartıp oradan gemiye yüklenmesinden ibaret olsaydı, arkasından Merkez Bankasından gidip 20 milyon lira para almasından ibaret olsaydı, bu olaydan dolayı ne Sayın Süleyman Demirel'e, ne Sayın Yılmaz Ergenekon'a, ne Sayın Halil Başol'a söyleyecek kimsenin hiçbir sözü olamazdı. Çünkü herkes kendisinden sorumludur. Bu, hukuken de böyledir, mantıken de

böyledir. Dün araştırmasını kabul ettiğimiz Müezzinoğlu meselesinde de böyledir. Yani o Hikmet Müezzinoğlu adındaki kimse, hakikaten arkadaşımızın iddia ettiği gibi bazı yolsuzluklara karışmış ise, ki o da belli değildir tabii, tahkikat sonrası ortaya çıkacaktır, o da bir şey ifade etmez, bunun için de sayın Maliye Bakanını suçlamaya kimsenin hakkı yoktur. (AP sıralarından gürültüler) Ama, tabii insanlar kendilerinden sorumludur. Yani siz, içimizden her hangi birimiz, herhangi bir akrabamızın ne yaptığını, hangi kötü işi yaptığını, yahut yapacağını bilemeyiz. Ama mesele bundan ibaret değildir.

Mesele şudur: Yahya Demirel adındaki vatandaş bu sunta işlerini yaptıktan, Merkez Bankasından 20 milyon lirayı aldıktan sonra, bu hadise duyulduktan sonra, bu hadiseyi gazeteler yazdıktan sonra, bununla ilgili bakanlar acaba kendisini korumuşlar mıdır, korumamışlar mıdır?

NAHİT MENTEŞE (Aydın) — Gümrük ve Tekel Bakanı Türkmenoğlu'ydu.

ALTAN ÖYMEN (Devamla) — Ortada bulunan birtakım vakıalar karşısında, böyle bir koruma hadisesinin varit olabileceği, geçen dönemde Cumhuriyet Halk Partisi Grupundan bazı milletvekilleri tarafından iddia edilmiş, bu konuda bir önerge verilmiştir ve bu konuda bir Soruşturma Hazırlık Komisyonu kurulmuştur; bu Soruşturma Hazırlık Komisyonu da bir rapor hazırlamıştır.

Soruşturma Hazırlık Komisyonu bu raporunda, zamanın Ticaret Bakanı - dün bu kürsüde bizim grupumuzu suçlayan - Sayın Halil Başol, Yahya Demirel'in «5 parti mobilya ihracatı yapıyorum» dediği firmaların mevcut olmadığını, hayali olduğunu öğrendiği tarih 12 Mayıs 1975 tarihi olduğu halde, bu tarihten sonra 2 ay 9 gün süre ile hiçbir soruşturma açtırmamakla suçlanmaktadır. Soruşturma Hazırlık Komisyonu raporunda, böyle bir iddiayı öne sürmektedir.

Rapordan okuduğuma göre, 12 Mayıs 1975 tarihinde Sayın Başol'a, «Yahya Demirel, 5 ayrı partide yurt dışına bazı firmalar aracılığı ile ihracat yaptığını bildiriyor. Halbuki bu firmaların izine rastlanmadı. Şimdi de 6 ncı parti ihracat yapmak istiyor; 20 milyon lira almış şimdiye kadar Merkez Bankasından, 12 milyon lira daha almak istiyor diye Ticaret Bakanlığının yetkili memurları tarafından bildirilmiş. Halil Başol da, bu 6 ncı parti ihracat talebini reddetmekle kalmış; ama daha önceki ihracatın hesabını sormak için bir müfettiş tahkikatı açtırmamış olduğunu Komisyon raporu belirtiyor.

Gene rapora göre, Halil Başol, ancak gazetelere intikal ettikten sonra tahkikat açtırıyor ve gene Komisyon raporuna göre, müfettiş tahkikatı devam ederken, oturup gazeteye beyanat veriyor. Şöyle beyanat veriyor: «Yapılan inceleme sonucunda elde edilen bilgilere ve mevcut belgelere göre, ihracatın mevzuata uygun bulunduğu tespit edilmiştir» diyor. «Hayali olduğu iddia olunan yabancı firmaların mevcut oldukları dış ülkelerden sağlanan sicil kayıtlarından anlaşılmıştır» diyor ve yine Soruşturma Hazırlık Komisyonu bütün bunları belirttikten sonra, Sayın Bakanın bu beyanatı vermesinin pek yerinde bir şey olmadığını belirttikten sonra şu değerlendirmeyi yapıyor:» Sayın Bakan Halil Başol, bu beyanıyla gerçekleri gizlemeye çalışmış ve soruş turmayı yürütenleri etki altında bırakmaya çalışmıştır.»

Yine Komisyon raporunda, Sayın Başol'un bakan olarak, bu hayali mobilya işi üzerinde duran bazı memurların da yerini değiştirdiği, onları işten aldığı, bu suretle soruşturmanın sonucunu etkilemek istediği de bildiriliyor.

Yine, eski Maliye Bakanı Yılmaz Ergenekon hakkında Soruşturma Hazırlık Komisyonu, Sayın Ergenekon'un bu konuyla ilgili tutumu hakkında şu sonuçlara varıyor: «Maliye Bakanı Sayın Yılmaz Ergenekon, yolsuzluk kamuoyuna açıklandıktan sonra kamuoyuna verdiği beyanatlarla gerçeğe aykırı olarak, soruşturma yapanları etki altında bırakacak biçimde haksız beyanlarda bulunmuş, tahkikat sonuçlanmadan yolsuzluğu red ve inkâr ederek, ayrıca yolsuzluğu örtbas etmek istemiştir.»

Komisyon, vardığı bu sonucun örnekleri olarak da, Sayın Ergenekon'un olayın duyulmasından sonraki pek çok beyanına işaret ediyor, müfettişlerle ilgili tutumuna işaret ediyor ve bir teftiş raporu istemiş bakan maliye müfettişlerinden, bu işi teftiş kuruluna havale edeceğine, 2 müfettişi ismen tespit edip onları İstanbul'dan çağırmış, kendilerine «bu tahkikatı 7 gün içerisinde bitireceksiniz» demiş, «7 gün içerisinde bitmez» denilince, sadece kayıtlar üzerinde bir ön rapor hazırlatmış - bütün bunlar soruşturma raporunda arkadaşlar - ve bu ön rapora dayanarak sanki nihai bir rapor verilmiş gibi, sanki tahkikat sonuçlanmış gibi, 10 Eylül 1975 gününde bir basın toplantısı yapıyor eski Maliye Bakanı ve iddia edilen şeylerin hiçbirinin doğru olmadığını, bu ihracatın usulüne

uygun olarak yapıldığını ve işte Şellefyan'ın ismine hiç rastlanmadığını, hiçbir yolsuzluk bulunmadığının tespit edildiğini söylüyor.

Daha sonra, gene Soruşturma Hazırlık Komisyonu, Sayın Bakanın bu durumunu şöyle değerlendiriyor :

«Anayasanın 105 nci maddesinin ikinci fıkrasına göre; her bakan kendi bakanlığının işlemlerinden sorumludur, denildiği halde, Sayın Maliye Bakanı, Başbakanın yeğeni Yahya Demirel'in savunmasını öylesine heyecanla üstlenmiştir ki, yalnız Ticaret Bakanlığındaki görevlilere hücum etmekle kalmamış, aynı zamanda Gümrük ve Tekel Bakanlığının müfettişi tarafından verilmiş bulunan rapora da haksız olarak karşı çıkmıştır.

Sayın Bakan, elbette yukarıda özet olarak yazdığımız sözleriyle, henüz araştırma ve soruşturmayı yürütmekte olan kendi Bakanlığının müfettişlerini de yasalara aykırı olarak ve görevini suiistimal ederek, ihmal ve terahisini ortaya koyarak baskı altına almak istemiştir.

Bütün bunlar, bir Meclis Soruşturması yapılmasının ciddi olarak gerekli olduğunu açık seçik ortaya koymaktadır»

Gene bu rapor, Sayın Başol altından kim çıkacak, diye sordu da; rapora göre, altından işte Sayın Süleyman Demirel, Sayın Yılmaz Ergenekon ve Sayın Halil Başol çıkıyor rapordan.

Sayın Demirel için de şöyle diyor :

«Basın, hayali mobilya yolsuzluğunu 12.7.1975 tarihinde kamuoyuna duyurmuştur. Bunun üzerine Sayın Başbakan 14.7.1975 tarihinde konunun soruşturmaya tabi tutulması için Maliye ve Ticaret Bakanlıklarına talimat vermiştir. Burada Sayın Başbakanın, konuyla ilgili kendi bakanlıklarına soruşturma yapılması için talimat verirken, koalisyon ortağı, fakat başka bir partiye mensup bakanın bulunduğu ve yolsuzlukla çok yakından ilgili olan Gümrük ve Tekel Bakanlığına, araştırma yapılması için talimat vermemiş olması dikkat çekicidir. Bu, Sayın Başbakanın yeğeniyle ilgili bir soruşturmanın tam olarak yapılmasını istemediğini göstermektedir. Başbakan, sözde araştırma ve soruşturma talep etmiştir ve bu araştırma ve soruşturmanın nihai sonucunu beklemeden, araştırma ve soruşturmalar devam ederken, bu zamana kadar bu isnatları kimse en ufak bir şekilde değerlendiremedi ve isnatlar çirkin iftiradan ibaret kaldı, diye olayı açıkça örtbas etmek istemiştir.

Araştırma yapanları etki altında bırakacak şekilde görevini suiistimal etmiştir»

En sonunda da sonuç olarak şöyle diyor. (Daha tabii çok devam ediyor, bu kısa konuşmada hepsini anlatmaya gerek de yok) :

«Sonuç : Yukarıda sıra ile arz ve izah olunan nedenlerle, Sayın Başbakan Süleyman Demirel, Sayın Ticaret Bakanı Halil Başol ve Sayın Maliye Bakanı Yılmaz Ergenekon hakkında; toplanan belgeler, yazılar, dosyalar, Maliye, Ticaret, Gümrük ve Tekel bakanlıkları müfettiş raporları uyarınca, araştırmanın genişletilmesi ve soruşturmanın açılması kanaat ve kararına, komisyona katılan 16 üyeden 6 karşıt oya karşı 10 oyla karar verilmiştir. 31 . 3 . 1977»

Şimdi sayın arkadaşlar, bunu şunun için hatırlattım : Burada zaman zaman dün Sayın Halil Başol'un yaptığı gibi, işte, «eğer bizim hakkımızda bir şey biliyorsanız araştırın, soruşturun, komisyon kurun» diye, bazen de meydan okur tarzına varan bir şekilde ifadelerde bulunuldu. Meclisin açılmasından bir süre sonra Sayın Demirel'in bu kürsüden söylediği bir lafı hatırlatıyorum : «Eğer benim hakkımda bir şey biliyorsanız da bunun peşine düşmüyorsanız, namertsiniz, namertsiniz, namert» diye bu kürsüden 3 defa söylemişti.

Şimdi, görüldüğü üzere, Cumhuriyet Halk Partisi milletvekilleri bu Araştırma Önergesini 1975 yılı sonunda hazırlamışlar, 1976 yılı başında vermişlerdir. Bu soruşturma önergesinin sonu ne olmuştur, şimdi ona bakalım.

Önerge, 1975 yılının son aylarında hazırlanıyor ve 22 Ocak 1976 tarihinde veriliyor. (AP sıralarından «Kaç dakika konuşuyor» sesleri)

BAŞKAN — 20 dakika konuşuyor efendim.

ALTAN ÖYMEN (Devamla) — Dün Sayın Halil Başol'un konuştuğu kadar en azından.

Şimdi, komisyon kurulmasına - dikkat buyurun arkadaşlar - 28 Ocak 1976'da Türkiye Büyük Millet Meclisi (geçen sene) karar veriyor. Bu komisyonun üyelerinin seçilmesi için Şubat ayının da geçmesi gerekiyor, ancak 3 Martta oluyor ve bu komisyonun üyelerinin seçilmesinden sonra, başkan seçmesi 23 Kasım 1976'da oluyor. Bu niye, niye böyle? O zaman bulunan arkadaşlarımız hatırlar, yahut Meclis oturumlarını izleyen arkadaşlarımız hatırlar, 1976 başında da Meclis 2 ay süreyla başkan seçemedi. O sırada Soruşturma önergesi hazırlanıyordu, bütün basın bunu yazıyordu. Başkanı seçti ama, daha önce örneklerini burada gördüğümüz gibi, Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantısı engellendi, toplantıya gelinmedi. Toplantı yapıldı, komisyon kurulmasına karar verildi,

her partiden bu komisyona aday olarak üyeler gösterilmesi lazım; bu üyelerin gösterilmesi geciktirildi ve böylelikle 23 Kasım 1976 tarihine kadar, yani aşağı yukarı 1 seneye yakın bir süre ile bu komisyon çalışamadı.

Komisyon, Başkanını seçmek için toplantılar yaptı. Hatırlarsınız, gazetelerde «30 ncu toplantısını yaptı hâlâ başkan seçemedi, 36 ncı toplantısını yaptı hâlâ başkanını seçemedi» diye yazıldı.

Nihayet, 1977 senesine gelindiğinde, bu türlü engellemelerden sonra rapor yazıldı, sonra da seçimler geldi.

Yine, «eğer bir bildiğiniz varsa soruşturun, araştırın» diyen arkadaşlarım, geçen seneki Adalet Partisi Grupu bunu böyle 11 ay, 12 ay, 13 ay geciktirmiş ve sonra da seçimlere kavuşturmuştur.

Bu seneye bakınız arkadaşlarım : 5 Haziran günü seçimler yapıldı, 13 Haziran günü burada toplandık. Önce başkan seçilemedi, sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantısı - ki soruşturma işleri orada yürütülüyor - yapıldı. Bu toplantıya gelmeyerek 2 defa engellediniz.

HALİL KARAATLI (Bursa) — Çoğunluktunuz.

ALTAN ÖYMEN (Devamla) — Bir defasında, tam bu Soruşturma Hazırlık Komisyonu kurulmasına sıra geldi, burada oylanacağı sırada yoklama istediniz, engellediniz. Ondan sonra 4 ncü defa yine gelmediniz. Biz burada...

HALİL KARAATLI (Bursa) — Çoğunluktunuz.

ALTAN ÖYMEN (Devamla) — Tabii hayli güçlükler oluyor. Siz derken, bu hükümet partisi, bazı bakanlar dış görevle seyahatte... (AP sıralarından gülüşmeler) Elbette bazen oluyor, bazen toplanamıyor. O gün oturumu topladık ve nasıl olduysa siz 10 kişi bir araya gelip kalkmak istiyordunuz; olamadı yetiştiremediniz, o klasik âdeti yerine getiremediniz, nihayet bu komisyonun kurulmasına karar verildi.

Şimdi partilerden bu komisyona aday gösterilecek. Bu adaylar burada Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı yapıldığı zaman seçilecek. Sonra bu rapor hazır, bu kadar da uzun, bu rapor burada görüşülecek. Eğer Sayın Halil Başol'un meydan okuması, daha önce Sayın Demirel'in bu meydan okuması gerçekten ciddi bir meydan okumaysa; yani minderin kenarından yalancı pehlivanlık şeklinde değilse, eh, işte hodri meydan; bu Komisyona adaylarınızı geçen defaki gibi, geçen dönemdeki gibi geciktirmeden veriniz, bu Komisyon kurulsun, bu mesele de burada konuşulsun.

Altından kimin çıkacağını, işte, Halk Partisi mi çıkar ne çıkar diye soruyordu Halil Başol. Şimdiki duruma göre Halil Başol çıkıyor, eski Başbakan çıkıyor, Yılmaz Ergenekon çıkıyor ve bu rapor üzerinde konuşulurken belki arkadaşları ikna ederler bizi; başka bir sonuç da çıkabilir. (AP sıralarından gürültüler)

Şimdi arkadaşlarım, bu hadiseden kısaca bahsetmek istedim. Bunu söylüyorsunuz; şimdi belirttim, biz bir memur ailesiyiz. Bundan 25 yıl öncesinden itibaren...

MUSTAFA KEMAL AYKURT (Denizli) — Servetimle servetini değişmeye razıyım.

ALTAN ÖYMEN (Devamla) — Aman efendim, derhal değişelim.

BAŞKAN — Sayın Öymen, Sayın Öymen, aşağıdan yapılan sataşmalara cevap vermeyin. Sayın Aykurt, siz de müdahale etmeyin lütfen.

ALTAN ÖYMEN (Devamla) — Bu ailenin içindeki memurlardan bir kısmı da, bizim Cumhuriyet Halk Partisi zamanında değil, kısmı küllisi daha önceki hükümetler zamanında tayin edilmiştir, çok daha önceki hükümetler zamanında tayin edilmiştir; çünkü yaşları ilerlemektedir.

Bunu bir kenara bırakalım. Zaten şimdi grup adına konuşurken, insanı kendinden bahsetmek durumunda bırakmak biraz doğru olmuyor.

Şimdi sayın arkadaşlarım, dün burada, Maliye Bakanı Sayın Müezzinoğlu'nun kardeşi olduğu bildirilen bir kimsenin yolsuzluğa adı karıştığına dair bazı delile müstenit olmayan; ama bir arkadaşımız tarafından öne sürülen iddialar vardı. Bu iddialar üzerine, Cumhuriyet Halk Partisi Grupu, alnı açık olduğu için, her türlü hadisenin araştırılmasından yana olduğu için hiç itiraz etmeden Ekinci arkadaşımızın da buradan belirtmesi üzerine - bizden oy istedi - bu oyu vermiştik. Şimdi biz de size söylüyoruz : Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantısı önümüzdeki hafta Çarşamba günü olacaktır. Eğer geçen dönemdeki gibi Meclise gelmemek suretiyle kaçmazsanız, yahut geldikten sonra tam oylamaya geçileceği sırada 10 kişi ayağa kalkıp... (AP sıralarından «ekseriyetimiz var» sesleri) engellemezseniz, bu komisyon kurulur.

Bu engelleme için de bir şey söyleyeyim; çok alıştınız, dün de yaptınız bunu, hiç gereği yoktu; dün çıkıp iki dakikada konuşacaktım, şimdi biraz daha geniş konuşma imkânı buldum.

10 kişi kalkmak suretiyle engellemezseniz, oturur bu komisyonu kurarız, bunu görüşürüz. Bu Yahya Demirel adındaki vatandaş ne imiş, ne yapmış... Za-

ten artık onun üzerinde konuşma yapmaya gerek yok, gazeteler yazıyor, resimleri çekiliyor, işte «Dr. Kimbıl gidiyor» falan diye enteresan bir insan oldu. Ama, eski hükümetin bakanlarının bu hadiseyle ilgisi varsa bunun hesabının görülmesi lazım, ilgisi yoksa o sonuca varılması lazım. Ben de dün Ekinci arkadaşımın yaptığı gibi, bu komisyon üyeleri için adaylarınızı hemen göstermeye davet ediyorum sizleri, gelecek Çarşamba günü de komisyonu seçmeye davet ediyorum.

Saygılarımı sunarım efendim. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Öymen.

Gündemimizin özel gündem kısmına geçiyoruz.

YILMAZ ERGENEKON (Bursa) — Sataşma var, söz istiyorum.

BAŞKAN — Aldım yazınızı Sayın Ergenekon, zabıtları getirtiyorum, eğer... (AP sıralarından «zabıtlara ne gerek var» sesleri)

Efendim, her isminden bahsedilen insana söz verilip burada konuşturulursa müzakerelere devam imkânı yoktur. Bu durum içinde eğer bir sataşma varsa, size elbette söz vereceğim. Fakat zabıtları tetkik etmeden söz veremem. (AP sıralarından gürültüler) Efendim, koro halinde değil, bir kişi konuşsun.

HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Birleşik Toplantısında görüşülüp müzakere edilmesi gereken ve henüz bir sonuca varılmamış bulunan zabıtları Sayın Cumhuriyet Halk Partisi grup başkanvekili burada okurken hiçbir müdahalede bulunmadınız. Eğer dikkat etseydiniz, dikkat etmiş değilsiniz, dikkat etmiş olsaydınız zaten müdahale eder o zabıtları okutmazdınız. Orada dikkat edilseydi; madde madde, cümle cümle okurken, Sayın Ergenekon'un ve Sayın Başol'un isimlerini görecektiniz.

BAŞKAN — Evet evet, dinledim.

HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Şimdi, zabıtları tetkike lüzum kalmadan arkadaşımıza söz vermeniz gerekir.

BAŞKAN — Evet. Şimdi Sayın Toker, rapordan pasajlar okundu. Bu raporun pasajlarında Sayın Ergenekon'un ve Başol'un isimleri de geçti. Bunlar benim dikkatimden kaçmadı, her ne kadar gürültüler devam etiyse de. Fakat ben söz verirken, daima esaslı bir noktaya istinat ederek söz veririm. Çünkü söz verdim mi, benim dönüşüm olmuyor, belki Başkanlıktan istifa etsem dahi. Bu bakımdan, Kanunlar Müdürlüğüne söyledim, şimdi zabıtlar geliyor, bu oturum içinde....

NAHİT MENTEŞE (Aydın) — Sayın Başkan, müsaade eder misiniz?...

BAŞKAN — Evet.

NAHİT MENTEŞE (Aydın) — Sayın Başkan, çok sarih olarak sayın hatip burada «Yahya Demirel'in müdafaasını üslenen Ergenekon» dedi.

BAŞKAN — Evet, biliyorum.

NAHİT MENTEŞE (Aydın) — Şu halde arkadaşımıza söz vermeniz gerekir.

BAŞKAN — Söz vereceğim, fakat zabıtları bekliyorum. Zabıtlara baktıktan sonra söz vereceğim. Şimdi zabıtlar gelecek, size söz vereceğim Sayın Ergenekon. (AP sıralarından gürültüler)

IV. — GENSORU, GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI

A) GÖRÜŞMELER

1. — Urfa Milletvekili Salih Özcan ve 9 arkadaşının, Doğu ve Güneydoğu bölgelerinin sorunları konusunda Anayasanın 88 nci, Millet Meclisi İçtüzüğünün 100 ve 101 nci maddeleri uyarınca Genel Kurulun 20.4.1978 tarihli 135 nci Birleşiminde açılması kabul edilen Genel Görüşme. (8/4)

BAŞKAN — Gündemimizin özel gündem kısmına geçiyoruz.

Genel Kurulun 26.4.1978 tarihli 137 nci Birleşiminde alınan karar gereğince; gündemimizin özel gündem kısmında yer alan 8/4 esas numaralı; Urfa Milletvekili Salih Özcan ve 9 arkadaşının, Doğu ve Güneydoğu bölgelerinin sorunları konusunda Anayasanın 88 nci, Millet Meclisi İçtüzüğünün 100 ve 101 nci maddeleri uyarınca 20.4.1978 tarihli, 135 nci Birleşiminde açılması kabul edilen Genel Görüşmeye başlıyoruz.

Hükümet?.. (CHP sıralarından «Hükümet burada» sesleri) Hani, Hükümet nerede? (AP sıralarından «Hükümet niye ilgilenmiyor?» sesleri, gürültüler) Hükümet yerine geçsin lütfen.

DEVLET BAKANI AHMET ŞENER (Trabzon) — Buradayım Sayın Başkan.

BAŞKAN — Ben ikaz ediyorum; oradan lütfen «buradayım» deyin.

Buyurun.

Hükümet burada.

Genel Görüşmeye ilişkin önergeyi okutuyorum:

Millet Meclisi Başkanlığına

Doğu ve Güneydoğu bölgelerinin geri kalmışlığı ve kalkınmasının incelenmesi için Anayasanın 88, İçtüzüğün 99, 100 ve 101 nci maddelerine göre Genel Görüşme açılmasını arz ve talep ederiz.

Urfa	Mardin
Salih Özcan	Abdülkadir Timurağaoğlu
Mardin	Diyarbakır
Fehim Adak	M. Yaşar Göçmen
Muş	Adıyaman
M. Emin Seydagil	Abdurrahman Ünsal
Trabzon	Yozgat
Lütfi Göktaş	Hüseyin Erdal
Malatya	Sıvas
M. Recai Kutan	Temel Karamollaoğlu

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin geri kalmışlığı ve kalkınması hakkında inceleme

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi tarih boyunca «Babil Kulesi» manzarası arz etmiştir. Muhtelif milletler bölgede hâkimiyet kurmuşlardır.

Bu hâkimiyet coğrafi veya siyasi mahiyette olmuş esasında mahalli beylikler aileler veya şeyhler bulundukları yörenin hakiki hâkimleri olmuşlardır. Bunlar kendi şahsi sultalarını devam ettirmek için hiçbir imar ve kalkınma hareketinde bulunmamışlardır.

Siverek, Hilvan, Harran, Viranşehir, Kızıltepe ve Nusaybin ovalarının sulandığı tarihlerde bu mıntıkalarda hakiki kalkınma olmuştur.

Amerikalı, sözde uzmanların hazırladıkları bir raporda, rasyonel olmayacağı için bölgede hububat ekimi tavsiye edilmemiştir. Söylendiğine göre, bu rapor nedeni ile Harran ve diğer ovaların sulanma teşebbüsünden vazgeçilmiştir.

Dünya buğday piyasasına hâkim olan Amerika'nın, yeni bir rakip çıkmasına müsaade etmeyeceği nihayet az da olsa anlaşılmış ve sulama teşebbüsüne başlanabilmiştir.

Cumhuriyetin ilanından beri kurulan her hükümet bölgenin geri kalmışlığını kabul etmiş ve kalkınma için yapacaklarını programlarında göstermiştir.

Plancılarımıza göre geri kalmış bölge : «Ekonomik faaliyet hacmi, gelir seviyesi, kamu hizmetleri ve tesisleri bakımından yurt ortalamasının altında kalan bölgelerdir.»

Tetkik konusu bölge, tarımsal bir yapıya sahiptir. Tarımsal verim, iklim gibi tabii tesirler ve tarım teknolojisinin geriliği, arazi kullanılışındaki, ürün birleşimindeki yanlışlıklar, sulama sisteminin yetersizliği gibi nedenlerle düşüktür.

Bölge iç pazarlarının darlığı, milli pazarlara uzaklığı, bölge dışı sermaye kaçışı, kalifiye iş gücü ve müteşebbis kıtlığı sanayileşmeyi zorlaştırmaktadır.

Teşvik tedbirleri faydalı olacaktır.

Hükümet programlarında bölgenin kalkınması ele alındığı gibi DPT'de işe gereken önemi vermiş olmasına rağmen ortada değişen fazla bir şey görülmemektedir. Söylemek ve hatta yapmakla netice almak arasında çok fark vardır. Örneğin, Türkiye'de bulunan 809 sağlıkevinin 585'i yani % 72,3'ü Doğu Anadolu Bölgesinde yapılmıştır. 801 sağlık ocağının 659'u yani % 82,3'ü de bu bölgededir. Ama bu sağlıkevleri ve ocaklarında kaç doktor, hemşire veya sağlık memuru vardır?

Bölgenin Geri Kalmışlığının Sebepleri :

1. Daimi ve adil bir Devlet otoritesinin sağlanmaması,
2. Bölge sakinlerinin kalkınması için bölgelerine sahip çıkmamaları,
3. Birlik temin edilemediğinden daimi bir çekişme içinde kalınması,
4. Mevsimlik veya daimi göç,
5. Bölge su kaynakları itibarıyla dünyanın en zengin mıntıkası olmasına rağmen, günlük hayatta ve tarımda sudan istifade edilememesi ve tabiri diğerle kuraklık,
6. Bölgedeki bir çok vilayetin hudut şehri olmasının dezavantajı,
7. Ulaşım imkânlarının çok az oluşu,
8. Toprağın beslenme yollarından mahrum bırakılması (sulama ve gübreleme).

Bölgenin Kalkınması İçin Alınması ve Yapılması Gereken Hususlar :

1. Kalkınma ilimle olur. Bunun için her vilayette üniversite açılmalı ve bütün fakülteleri kurulmalıdır.
2. Radyo - televizyon bölgenin her yöresinde daimi olarak dinlenecek ve seyredilecek bir hale getirilmeli ve her iki araç maddi ve manevi kalkınmada ve eğitimde kullanılmalıdır.
3. Kara ve demiryolu süratle yapılmalı,
4. Mevcut kaynaklar kullanılmalı (Su, enerji, petrol, madenler),
5. Asayiş en iyi şekilde temin edilmeli ve kolluk kuvvetlerine her türlü araç ve gereç sağlanmalıdır.

6. Bölge memuriyet bakımından sürgün yeri almaktan kurtarılmalıdır.

7. Özel sektör yatırımları teşvik edilmeli.

8. Bölgede hayvan değerinin düşmemesi için panayırlar kurulmalı,

9. Bölgede ucuz yakacak tesisleri geliştirilerek tezekin gübre olarak kullanılması temin edilmeli.

10. Merkezi sistem ve kırtasiyecilik yüzünden işler istenilen şekilde takip edilememekte ve yürütülememektedir. Bunun telafisi için bölgede birkaç vilayeti birleştirerek bölge valilikleri kurulmalıdır.

BAŞKAN — Genel görüşmede ilk söz hakkı genel görüşme önergesindeki ilk imza sahibine veya onun göstereceği bir diğer imza sahibi sayın üyeye aittir. Konuşma süresi 10 dakikadır. Önerge sahibinden sonraki konuşmalar İçtüzüğün 73 ncü maddesine göre yapılacaktır. Buna göre siyasi parti gruplarıyla Hükümet adına birer sayın üye ile, şahısları adına iki sayın üyeye söz verilecektir. Konuşma süreleri siyasi parti grupları ve Hükümet adına 20'şer dakika, şahıslar için 10 dakikadır. Grupları ve şahısları adına söz alan sayın üyelerin isimlerini sırasıyla okuyorum:

Önerge sahibi Sayın Recai Kutan, Grupları adına; Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına Sayın Ali Haydar Veziroğlu, Milliyetçi Hareket Partisi Grupu adına Sayın Nevzat Kösoğlu, Milli Selâmet Partisi Grupu adına Sayın Fehim Adak. Şahısları adına; Sayın Nurettin Yılmaz, Sayın Hasan Celâlettin Ezman, Sayın Celâl Ertuğ.

HAYRETTİN TURGUT TOKER (Ankara) — Adalet Partisi Grupu adına Sayın Bahri Dağdaş konuşacak.

BAŞKAN — Adalet Partisi Grupu adına Sayın Bahri Dağdaş.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkanım, bir hususu hatırlatabilir miyim?

BAŞKAN — Buyurun efendim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Dünkü oturumdaki gibi tartışma olmasın, Hükümet istediği zaman konuşabilir, açıkladınız değil mi efendim?

BAŞKAN — Tabii. Onun, dünkü hadiseyle ilgisi yok Sayın Uysal. Dünkü, öngörüşme olduğu için o prosedür takip edildi, bugün genel görüşmedir.

Önerge sahibi Sayın Recai Kutan, buyurun efendim.

Sayın Kutan,, süreniz 10 dakikadır.

MEHMET RECAİ KUTAN (Malatya) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri;

Doğu ve Güneydoğu Anadolumuzun meselelerini Yüce Meclis olarak incelemek üzere bir genel görüşme yapılması teklifinde bulunuyoruz.

Hepimizin yakından bildiği, müşahede ettiği üzere, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu Türkiye'mizin en geri kalmış iki bölgesidir. Maalesef, çeşitli tesirler altında, buna, coğrafi tesirler, bugüne kadar alınmış olan tedbirlerin, uygulanmış olan bütçelerin neticesinde bu bölgelerimizde, diğer bölgelere kıyasla bir büyük dengesizlik mevcuttur. Bu bölgeler arasındaki dengesizliği gidermek üzere Türkiye Devletinin çok ciddi tedbirler alması icap etmektedir.

Bahse konu olan Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerimiz imkânlar bakımından Türkiye'nin en zengin, en büyük imkânlarına sahip iki bölgemizdir. Türkiye'nin en büyük su kaynakları Doğu ve Güneydoğu Anadolumuzdadır. Fırat Nehri, Dicle Nehri, Aras Nehri ve Van kapalı havzasındaki bizatihi Van Gölünün kendisi ve Van Gölüne boşalan dereler mütalaa edildiği takdirde su kaynaklarımızın en büyük kısmı bu bölgelerimizde bulunmaktadır.

Gene toprak kaynakları bakımından da bu bölgelerimiz Türkiye'nin en zengin iki bölgesidir. Türkiye'de mevcut sulanabilir toprak potansiyelinin takriben 1/3'ü bu bölgemizde bulunmaktadır. İlk yapılmış tahminlere göre takriben 2 milyon hektar, 20 milyon dönüm arazinin Doğu ve Güneydoğu Anadolumuzda sulanması mümkündür.

Bilhassa Güneydoğu Anadolumuzla Doğu Anadolumuzun pek çok yerinde iklim ideal sayılabilecek, bilhassa tarım bakımından ideal sayılabilecek bir iklim mevcuttur bu bölgelerimizde. Buna ilâveten yeraltı kaynakları bakımından, maden bakımından da çok zengin olan bir bölgemizdir. Bilindiği üzere Türkiye'nin aşağı yukarı tek petrol istihsal edilen bölgesi Güneydoğu Anadolumuzdur. Siirt'te, Mardin'de, Adıyaman'da, petrol üretimi yapılmaktadır ve müstakbel petrol kaynaklarımızın da yine bu bölgede olabileceği tahmin edilmektedir.

Bugün dünyada petrol kadar önemli olan diğer bir maden fosfattır. Fosfat kayası bakımından da Mardin ve Derik civarında taa Siirt'e kadar uzanan bölgede, birkaç milyar liralık şimdilik tespit edilebilen maden varlığı fosfat kayası olarak mevcuttur.

Yine Türkiye'nin en zengin demir yatakları bu bölgede bulunmaktadır. Malatya Hekimhan'da şu ana kadar Türkiye'nin tespit edilebilmiş en büyük maden cevheri mevcuttur. Bakır, çinko, linyit daha pek çok sayılabilecek maden bu bölgemizde mevcuttur.

Bütün bunların üzerine belki de bu bölgenin en büyük imkânlarından bir tanesi, bu topraklar üzerinde yaşamakta olan insanlardır, vatandaşlarımızdır, kardeşlerimizdir.

Bu bölgede mevcut olan kültürün, inançların neticesi olarak belki de dünyanın en iyi insanları, en kadirşinas, en faziletli, en iyi insanları bu topraklar üzerinde yaşamaktadır.

Bu saydıklarım imkânlar muvacehesinde gayri ihtiyari insanın aklına merhum Hoca'nın bir fıkrası gelmektedir. Hani, merhumun canı helva istiyormuş da, bir bakkalın önünden geçerken «Un var, şeker var, yağ var; niye helva yapıp yemiyorsun?» diye söylemiş. Toprağı var, suyu var, iklimi var ve en güzel insanları var; acaba bugüne kadar niye devlet olarak, millet olarak helva yapıp da yemedik; problem budur.

Muhterem milletvekilleri, bu kadar büyük ve güzel imkânlara rağmen maalesef, konuşmamın başında da ifade ettiğim gibi, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Türkiye'nin en geri kalmış iki bölgesidir. Altyapı bakımından çok geridir. Uzun yıllar bu bölgede çalışmış bir teknisyen olarak her zaman büyük bir ıstırapla hatırlamışımdır. 60 metre derinlikten elle kazılmış olan kuyulardan su çeken vatandaşlar, 20 kilometreden sırtlarıyla tulumlar içerisinde su taşıyan hemşirelerimizi hep Güneydoğu Anadolu'da üzülerek, ıstırapla hatırlamaktayım.

Bu bölgede hâlâ içme suyu meselesi dahi kâmil manada halledilebilmiş değildir. Yol durumu maalesef iç açıcı değildir. Bugün pek çok bölgemizde memnuniyetle müşahade ediyoruz ki, köy yollarının önemli bir kısmı asfalt iken meselâ bu bölgemizdeki birkaç ilimizin yolu hâlâ asfaltlanabilmiş değildir. Elektirik durumu yine öbür bölgelerimize mukayese edildiği takdirde iyi bir durumda değildir. Halen bu bölgedeki bir ilimizin mesela Muş ilimizin enterkonnekte sistemle irtibatı sağlanabilmiş değildir. Belediyenin çok mahdut imkânlarıyla üretilmekte olan elektrik enerjisinin kilovatsaati takriben 7 liraya malolabilmektedir ve bu fukara belediye elektrik üretimi için sarfettiği mazotun parasını dahi temin edememektedir.

Eğitim durumu da maalesef öbür bölgelerimize kıyasla çok geri durumdadır. Yatırımlara bakınca, diğer bölgelerimizle mukayese edildiğinde, Devletin bu bölgelere götürdüğü yatırım diğer bölgelerle mukayese edildiğinde gayet düşük seviyede kalmaktadır. Acaba bu meseleler nasıl halledilecektir? Doğu ve Güneydoğu Anadolumuz nasıl kalkındırılacaktır?

Muhterem milletvekilleri, buna benzer meseleler dünyanın diğer çeşitli ülkelerinde de görülmüş olan meselelerdir. Mesela Amerika Birleşik Devletlerinde takriben 40 yıl kadar önce Amerika'nın en geri kalmış bölgelerinden bir tanesinde, Tenesi Havzasında, bu havzanın kalkındırılması için özel bir proje tatbik edilmiş ve buranın özel metotlarla ekonomik kalkınması sağlanabilmiştir. Bu model, Hindistan'da ve Tayland'da da tatbik edilmiştir, buna benzer bir çok ülkede de tatbikatını görmekteyiz. Bu itibarla, biz önerge sahipleri olarak diyoruz ki, Doğu ve Güneydoğu Anadolunun meseleleri özel bir proje olarak ele alınmalı ve bu bölgenin ekonomik kalkınması, yine devletin özel bir ilgisiyle mutlaka sağlanmalıdır. Altyapısı süratle ikmal edilmelidir, kalkınması için özel ilgi gösterilmelidir. Bu vesileyle, Hükümetimizden muhtemel bir karar hususunda hassaten ilgilerini ve dikkatlerini çekmek istiyorum.

Bundan birkaç sene evvel Doğu ve Güneydoğu Anadolu'muzun sanayileşmesini ve kalkınmasını sağlamak üzere, oraya yapılması düşünülen bazı sanayi tesislerinin buradan sökülüp, ileri, kalkınmasını büyük ölçüde sağlamış bölgelerimize nakledileceğine dair çeşitli bilgiler bize intikal etmiştir. Hükümet tarafından vazifelendirilen bir ekip tarafından, bir komisyon tarafından, Türkiye'de yapılmasında zaruret görülen bu sanayi tesislerinin yer etütleri yeniden gözden geçirilmiş ve mesela; Erzurum'daki elektronik sanayiinin, Erzincan'daki takım tezgâhları sanayiinin, Tokat'taki sanayiinin, Malatya'daki, Nevşehir'deki, ve buna benzer 8 adet ağır sanayi tesisinin bu bölgelerden sökülmesi hususunda bu komisyon tarafından Hükümete tavsiyede bulunulmuştur. Elbette ki, bu, henüz hükümet seviyesinde karara bağlanmış bir husus değildir. Hükümetten talebimiz, Komisyon tarafından yapılmış olan bu hatalı teklifin kaale alınmaması ve özel bir itinayla kalkınması sağlanacak olan bu bölgelerimizdeki tesisleri sökmek şurada dursun, yeni tesislerin bu bölgelere götürülmesini hassaten talep ediyoruz.

Aynı şekilde, bu bölgenin zirai kalkınmasını, hayvancılık meselelerinin ele alınmasını, eğitimini özel bir proje olarak ele almak lazım ve ilk görünen teklif olarak da bu bölgelerimizin iktisadi kalkınmasını sağlamak üzere, yeni bir otoritenin düzenlenmesinde zaruret görüyoruz.

Muhterem milletvekilleri, bugün Doğu ve Güneydoğu Anadolumuz maalesef çeşitli iktidarlar devrinde, beğenilmeyen memurların sürgün yeri olarak kullanılmaktadır. Herhangi bir idareci bir memurunu mağ-

dur mu etmek istiyor, onu, çoğu kere Devlet idaresinden kaçırtmak mı istiyor, derhal bu, Doğu ve Güneydoğu Anadoluya sürgün edilmektedir. Bütün hükümetler, bütün iktidarlar bu yanlış ve sakat tatbikattan kendilerini kurtarmalı; bu geri kalmış bölgelerimize, tersine, en yetişkin ve hizmet bakımından en iyi hizmeti yapacak memurlarımız gönderilmelidir.

Yine, Güneydoğu Anadolumuzun en ciddi meselelerinden bir tanesi, hudut boyunca yapılmış olan mayınlamadır. Dünkü müzakerelerde Sayın Korkut Özal'ın ifade ettiği gibi, bu bölgelerden, affedersiniz, bir merkebin dahi Suriye ve Irak hududundan öbür tarafa geçmesine müsaade edilmezken ve bunun yanı sıra, Bulgar hududundan birkaç milyon markhk TIR kamyonları rahatlıkla girip çıkabiliyorken, yapılan bu işlemlerde eşitlik ve adaletten söz etmek elbette ki mümkün değildir. Dolayısıyla bu mayınların mutlaka sökülmesi ve bunların, Türkiye milli ekonomisine katkıda bulunmak üzere, zirai saha olarak tespit edilmesini Hükümetten talep ediyoruz.

BAŞKAN — Sayın Kutan, süreniz dolmak üzeredir, lütfen bağlayın.

MEHMET RECAİ KUTAN (Devamla) — Muhterem milletvekilleri, arz ettiğim gibi Doğu ve Güneydoğu Anadolunun meselelerine özel bir itina ile eğilmek mecburiyeti vardır. Cenab-ı Hakkın bu bölgeye lütfettiği büyük imkânlar, tabii kaynaklar en süratli bir şekilde ele alınmalı ve değerlendirilmelidir. Aksi halde Doğu ve Güneydoğu Anadolumuzda dış mihraklar tarafından yapılmak istenen çeşitli mihraklar vardır, çeşitli tahrikler vardır. Bu tahriklerin az da olsa çeşitli bölgelerimizde taraftar topladığını üzülerek müşahade etmekteyiz. Bu itibarla diyoruz ki, devlet olarak, millet olarak bu bölgelere özel bir ilgi göstermeli ve bu bölgelerimizin ekonomik kalkınmasını en süratli bir şekilde sağlamalıyız. Buna yardımcı olabilir ümidiyle bir Genel görüşme talebimiz vardır. Bu itibarla Genel görüşmenin Yüce Meclis tarafından kabul edilmesini istirham ediyor ve muhterem arkadaşlarıma saygılarımı sunuyorum. (MSP sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Kutan.

Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına Sayın Ali Haydar Veziroğlu, buyurun.

Süreniz 20 dakikadır Sayın Veziroğlu.

CHP GRUPU ADINA ALİ HAYDAR VEZİROĞLU (Tunceli) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin sorunları üzerinde Cumhuriyet Halk Partisi Grupunun görüşlerini açıklayacağım.

Görüşlerime geçmeden, bir konuya değinmek istiyorum : Biraz evvel bu Parlamentoda 400'e yakın parlamenter bulunuyordu; konu, Türkiye'de iki vatandaşın gayri meşru para kazanıp kazanmamasıydı. Kazanmış mı, kazanmamış mı? Çalmış mı, çalmamış mı?.

İşte sayın arkadaşlar, Doğu ve Güneydoğu illeriyle ilgili bir Genel görüşme açılmıştır. Bu Genel görüşme, gereği duyulduğu için açılmıştır; ama görüyoruz ki, şu Yüce Mecliste 50 parlamenteri görmekte zorluk çekiyoruz. (Alkışlar) Bunun suçunu bugünkü parlamenterler değil, yarın gelecek parlamenterler çekecektir.

Evet sayın milletvekilleri...

MEHMET İSKÂN AZİZOĞLU (Diyarbakır) — Bizim grupumuz da dahil, Halk Partisi Grupu da dahil.

ALİ HAYDAR VEZİROĞLU (Devamla) — Doğu ve Güneydoğuyu temsil eden 93 parlamenter de dahil. Burada Doğu ve Güneydoğuyu temsil eden 93 parlamenterden 20 kişiyi görmekte zorluk çekiyoruz. Bir Doğulu parlamenter, gerçek manada davasına sahip çıkmazsa, işte Doğu acınacak hale gelir, işte diğer bölgelerin parlamenterleri de, Doğulu parlamenterleri dinlemezler ve hizmet gitmeyecektir.

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Doğuya hizmet gidiyor, Doğudaki hizmet Bolu'da yok.

BAŞKAN — Devam edin Sayın Veziroğlu.

ALİ HAYDAR VEZİROĞLU (Devamla) — Her şeyden önce bu görüşmenin açılmasına olanak sağlayan arkadaşlara teşekkür etmek istiyorum. İnanıyorum ki bu görüşmeler, akılcı yaklaşımlarla yapılırsa, herkes Doğu Bölgemizin yürekler acısı durumunu öğrenmiş olur. Doğu illerinden birinin milletvekili olarak bu nedenle teşekkür etmek istiyorum. Bu görüşmelerle saçımızın ak mı, kara mı olduğunu anlayacağız. Yergiye kaçmadan, kötülemeden yaşanan ve bizce çok iyi bilinen gerçekleri ortaya koyacağız.

Doğuya, Güneydoğuya ne yapılmışsa, Doğuda ve Güneydoğuda genel deyimi ile geri bırakılmış yörelerimizde ne varsa onu ortaya koyacağız, onu konuşturacağız. O zaman, bundan herkes payına düşeni alacaktır.

Değerli üyeler, görüşler ve sorunlar akılcı yaklaşımlarla ele alınırsa bundan herkes yararlanır. Doğuya hizmet götürdüğünü iddia edenler de hizmet gö-

türeceğini söyleyenler de sorunun nereye vardığını anlarlar. Biz, iktidar grupu olarak öncelikle bunu amaçlıyoruz.

Değerli üyeler, üzerinde durduğumuz yörenin bugünkü durumu elbette bir kötü yazgı sonucu ortaya çıkmamıştır. Üzerinde durduğumuz yörenin bugünkü durumu, yıllardır bu yöreye uygulanan kötü yönetimin sonucudur. İçinde bulunduğumuz çağın verileri, çölü cennete çevirmiştir, buzullarla kaplı yerleri yaşanacak duruma getirmiştir. Ne acı ki, biz dört mevsimin hüküm sürdüğü bir ülkenin belli bir kısmını ilk çağ karanlığından kurtaramamışız. Bunu söylerken, sorunu abartmıyorum. Geri kalmış bölgelerimizde ne varsa, onu dile getirmek istiyorum.

Sayın milletvekilleri, olanağımız olsa da Doğu ve Güneydoğu illerimizi gezip görsek, Doğuda olanları öğrensek, Doğuda yaşayan halkla beraber bazı gerçekleri yaşasak o zaman Doğu ve Güneydoğu ne yapıp ne yapmadığımızı anlarız. Doğunun yolunu, suyunu, okulunu, işini ve yaşamını bilmeyen, Doğuda süren acı yaşamı tadıp, yaşamayan bu görüşmelerle sorunu anlayamaz, kavrayamaz. Kavrayamadığımız, sorunu anlayamadığımız şu Genel Görüşme istemi ile ortaya konmaktadır.

Yıllardır, Doğuya hizmet götürülmediğini söyleyenler, bugün yaptık dedikleri hizmetler üzerine Genel Görüşme isteminde, durumunda karşılanmışlardır. Anlaşılıyor ki, Doğuya şunu yaptık, bunu yaptık diyenler de ne yaptığını bilmiyor.

İsterim ki, şimdi size bir düğmeye basarak, geri kalmış yörelerimizden görüntüler vereyim. İsterdim ki, Bahri Dağdaş'ın «Cennete çevirdik» dediği Doğu illerinde sizi biraz gezdireyim.

Değerli arkadaşlarım, yıllardır Doğuyu yolsuz, susuz, okulsuz, ışıksız, kısacası olanaksız ve dayanaksız bırakanlar bizden çok konuşuyor, bizden çok sesini yükseltiyor.

Şimdi gelin, kötüleme yapmadan Doğuyu bir bir gözler önüne serelim. Bunu yaparken, devlet dairelerinin, planlamanın istatistiklerinin verilerini ortaya koyacağız. Geri kalmış yörelerin bilinen yaşamını sergileyeceğiz. Göreceksiniz, ışıksız, yolsuz, okulsuz, susuz, bilimsiz, kısacası olanaksız ve bakımsız bir görünüm çıkacaktır ortaya.

Bize göre, bu görüşmeler bu sonucu verirse yararlı olacaktır. Bize göre bugünkü Hükümet ve topyekûn üyeler bu sonuca inanırsa görüşmeler başarıya ulaşacaktır.

Sayın üyeler, görüşmelerin başında gördük ki, bazı partiler; partiler adına konuşan bazı üyeler işi siyasi polemiklerle geçiştirmek istiyor; işi siyasi polemiklerle kapatmak istiyor. Oysa biz, İktidar Partisi olarak bu görüşmelerden yararlanarak Doğunun sorunlarını çözmek istiyoruz, Doğunun sorunlarına el atmak istiyoruz.

Değerli milletvekilleri, bugüne kadar Doğuluya hiçbir şey vermeden, köklü bir hizmet göstermeden Doğuludan daima istemişiz, daima almışız, bunun sonucu olarak da, önemli sosyal ve ekonomik sorunlar çıkmış, Doğudan göç başlamış. Doğu, kültürel yönden, ekonomik yönden akıntıya düşmüş.

Bu sözlerimi birkaç örnekle belgelemek istiyorum:

İstanbul'da kişi başına düşen 1 222 liralık yatırıma karşılık, Bingöl'de kişi başına düşen yatırım 437 liradır. Doğunun 10 bin köyünde elektriğin gerçekleşme oranı % 3 iken, Batıda bu oran % 90 dır.

Urfa'nın 692 köyünün ancak 1'ine elektrik veren hükümetler, Batıda ve kalkınmış yörelerde bunu % 90 oranında gerçekleştirmişlerdir. Bilecik'in 3 köyünde okul yok, Siirt'in 280 köyünde okul yok.

Van'ın Muradiye ilçesinin 139 köyünün 96'sında okul yoktur.

Sayın milletvekilleri, bu yokları, çelişkileri, Doğu - Batı arasındaki dengesizlikleri günlerce saysak bitmez. Hakkâri İlinde 126 bin insan yaşamaktadır, 6 adet doktoru vardır, 21 bin kişiye 1 doktor düşmektedir. İstanbul'da ise 416 kişiye 1 doktor düşmektedir.

Ankara'da, Bilecik'de, Bursa'da okullaşma oranı % 98,5 tir. Buna karşın, Ağrı'nın 301 köyünün 253'ünde okul yoktur.

Kredi dağılımında durum daha da içler acısıdır. Örneğin 3 gelişmiş bölge; Marmara, Orta Anadolu, Ege'de 1963 - 1967 yıllarında % 78,15 iken, geri kalmış 3 bölgede % 4,3'tür.

Bir başka örnek: Tunceli'de 672 kilometre Devlet yolunun yalnız 78 kilometresi asfalt. Demirel'in ili Isparta'nın 740 kilometre Devlet yolunun 380 kilometresi asfalttır. Yatırımlar böyle, okullar böyle, üniversiteler böyle, fırsat eşitliği böyle, hizmetler böyle. Zamanımız olsa bu çelişkilerin tümünü dile getirsek. Sadece Doğu'nun içinde bulunduğu durum değil, AP yönetiminin, MC yönetimlerinin gerçek yüzü ortaya çıkacaktır. Bu görüşmelerde AP ve MC yönetimlerinin gerçek görüntüsü ortaya konmaktadır. Bunları söylerken biz, kötüleme amacı gütmüyoruz. Bir gerçeği dile getirerek yeni Hükümetin bu yanılgıya düşmesini bekliyoruz.

Değerli arkadaşlarım, Doğu'nun bakımsızlığı, geri kalmışlığı, Hükümetimizin önünde ciddi bir sorun

olarak durmaktadır. Biz bunun bilinci içindeyiz. Bu bilgiyle ve bu yaklaşımla Hükümet programında Doğu sorunlarına daha geniş yer verdik. Diliyoruz ve bekliyoruz, Hükümet bunları bugüne kadar olduğu gibi kâğıt üzerinde bırakmasın. Doğu halkına ulusal gelir dağılımındaki payını, hak ettiği ölçüde versin. Bize göre Doğu'da ve geri kalmış yörelerde açılan gedik, yaratılan farklılık genel planlar uygulanarak kapatılamaz. Doğu'ya ve geri kalmış yörelere hükümetlerin özel programlar ve özel planlar yaparak uygulaması, yürürlüğe koyması gerekir.

Kısacası biz Hükümetten öncelikle Doğu'yu ve geri kalmış yörelerimizin tümünü, kalkınmış bölgelerin seviyesine getirmesini bekliyoruz. Bu yapılmadan Doğu'daki çelişkiler ortadan kalkmaz, kıpırdamalar durmaz. DP, AP ve MC dönemleri Doğu'yu sürgünler yeri, işine gelmeyen kamu görevlilerinin cezalanma yeri olarak kullandı. Biz Doğu'yu hizmet yeri olarak kullanacağız.

Gelir dağılımında Batılı bir aileye % 20,8, Doğulu bir aileye % 9,9 veren düzeni değiştireceğiz.

TURGUT ARTAÇ (Kars) — Yıkacağız.

ALİ HAYDAR VEZİROĞLU (Devamla) — Devlet yatırımlarını, özel sektör yatırımlarını Doğu - Batı arasında dengeli duruma getireceğiz. Yatırımların % 78'ini kalkınmış bölgelerde toplayan iktidarlar, Doğu'da bu oranı % 3 olarak gerçekleştirmişlerdir. Bu oran 1972'de daha da küçülmüş ve % 1,8'e düşmüştür.

Sayın üyeler, Doğu'da yapılan bu yetersiz yatırımların, günümüz MC dönemlerinde daha değişik görüntülerini izledik. Ağır sanayi hamlesinin atılan temellerinin taksi bagajlarında Ankara'ya taşınmasına tanık olduk. Tunceli'de 1975'te başlayıp 1981'de bitecek 217 milyonluk hidro - elektrik santralına 3 yıldır 10 bin lira ödenek koymaktadır. Bunu yapanlar halkı aldattığını, halkı oyaladığını sanıyor. Aslında aldatan da, aldanan da, oyalanan da bu çağ dışı düşüncenin içinde olanlardır.

Sayın üyeler, Doğu'nun, Güneydoğu'nun kısacası geri kalmış yörelerin durumu, yönetimi yıllardır elinde bulunduranların yüzkarasıdır, utanç vesikasıdır, onlar ülkeyi bu duruma düşürürken utanmadılar üzülmediler, ama biz söylerken utanıyoruz, üzülüyoruz.

Doğu'da sosyal yapının hasta olduğunu söyleyenler var, ya da öyle bilenler var; Doğu halkının sosyal bünyesi bu sözleri söyleyenlerin bilmeyeceği kadar sağlamdır, anlamayacağı kadar güçlüdür. Bizim bildiğimiz kadarıyla, Doğu halkının sosyal bünyesi değil, Doğu'ya uygulanan yönetim biçimi hastadır; bu hasta düzen değiştiği zaman, bu çarpık düzen düzeldiği zaman, Doğu'da çok şey değişir ve çok şey gelişir, yeni Hükümetin başarısı bu çelişkileri çözdüğü ölçüde gerçekleşecektir, yeni Hükümet bu çelişkileri çözdüğü ölçüde güç kazanacaktır, yeni Hükümet güçlendikçe sorunlar çözüldükçe, Doğu - Batı arasındaki çelişkiler azaldıkça halk, geçmiş hükümetlerin, MC'nin yaptığı kötülüğü anlayacaktır, kavrayacaktır.

Sayın üyeler, Malatya'da bir kişinin ölümüne üzülürken 3 kişinin ölümüne sevinen zihniyet, çelişkiler yaratabilir, sorunları artırabilir; biz, zamanımızda buna yer vermeyeceğiz, MC'nin yarattığı her sorunu MC'nin attığı her kör düğümü çözeceğiz, güçlene güçlene çözeceğiz; halka gide gide halkla bütünleşe bütünleşe çözeceğiz; bunu hepmiz göreceğiz. Doğuya sözle değil, işle gireceğiz. Hükümetimizi Doğuya Güneydoğuya mayınla, jandarma dipçiğiyle, komando birliği ile değil, yolla, ışıkla, suyla, içinde öğretmeni bulunan okulla, tüten fabrika bacalarıyla gitmelidir, gidecektir.

Saygılar sunarım. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Veziroğlu.

Milliyetçi Hareket Partisi Grupu adına Sayın Nevzat Kösoğlu.

Süreniz 20 dakikadır Sayın Kösoğlu.

MHP GRUPU ADINA NEVZAT KÖSOĞLU (Erzurum) — Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri;

Doğu ve Güneydoğu Anadolunun geri kalmışlığı üzerindeki bu görüşmemizde, partim adına görüşlerimi arz etmeye çalışmadan önce, benden önce konuşan Cumhuriyet Halk Partili sayın sözcünün bir serzenişine ve bir temennisine katıldığımı ifade etmek istiyorum.

Gerçekten, hemen hemen ittifaka varan bir oyla, hatta «tashihen ittifakla karar alındı» denilmesine rağmen bu genel görüşmenin açılması, bu kadar ilgisiz olunmasını günlük yorgunluklarla da izah etmekte müşkülata düşmek mümkün.

Sayın sözcü, meseleye heyecanla, ideolojik yollardan değil akılcı bir yöntemle yaklaşılmak gerektiğini söyledi, ki, bu temennisine de katılarak ve bu ölçüler içerisinde meseleye yaklaşmaya çalışarak görüşlerimizi arz etmeye çalışacağım.

Aziz arkadaşlarım, bir problemin çözülmesindeki ilk adım, problemin varlığının farkına varmaktır. Sonra, problemi çözmek istikametinde bir istek, he-

yecan belirir o ikinci aşamadır; üçüncü merhale olarak da problemi çözmek iradesini göstermek icap edecektir.

Doğu ve Güneydoğu Anadolumuzun meseleleri konusunda, bendeniz bir Doğulu milletvekili olarak, Türkiye'nin bu merhaleleri ciddiyetle aşmış olduğu kanaatindeyim. Konu ile ilgilenenler yakından bilirler ve memnuniyetle bilirler ki, dengeli kalkınma ve geri kalmışlık, bölgesel geri kalmışlık konularında gerek Devlet Planlama Teşkilatımızın, gerek bakanlıklarımızın muhtelif dairelerinin, gerek özel kuruluşların, sendikaların, hatta fertlerin çokça ve bolca meseleyi genişliğine ve derinliğine işleyen neşriyatı vardır. Bildiğimiz gibi dengesiz kalkınma hadisesi Türkiye'ye mahsus bir olay değildir. Dünyanın hemen her ülkesinde o ülkenin şartları çerçevesinde özelliklerle tezahür eden bir sosyal ve iktisadi hadisedir.

Türkiye'de de bu genel hadise, Türkiye'nin şartları ve yapısıyla uslup kazanan bir biçimde tezahür etmiştir. Ve gene bildiğimiz gibi, kalkınma hadisesinde gerek sektörler arasındaki denge, gerek gelir dağılımındaki denge, gerekse bölgelerarasında denge konularında, gerek sosyolojide, gerek iktisatta, gerekse plancılıkta meseleyi açıklayan ve çözümler getirmeye çalışan muhtelif teoriler tartışılmıştır.

Tabii ki bizim bu görüşmede meseleyi bütün bu literatürdeki genişliği ve derinliğiyle ele almamız mümkün değildir. Ancak, konuya birkaç yönüyle dokunmak imkânına sahip bulunuyoruz.

Bölgelerarası dengesizlik 3 noktada mütalaa edilmektedir. Bunlardan birisi; tabii ve coğrafi dengesizliktir ki, bu konuda herhalde hiç kimsenin hiç kimseye yakınacak hali yoktur.

Bir diğeri; ekonomik veya fonksiyonel dengesizlik dediğimiz, ekonomide üretim faktörlerinin farklı oluşundan doğan bir dengesizlik tezahürü.

Diğeri ise; sosyal dengesizliktir ki, bu da sosyal hizmetlerin, Devlet hizmetlerinin, amme hizmetlerinin gerek kemiyet, gerekse keyfiyet olarak miktarındaki farklılıkları ifade etmektedir.

Her 3 dengesizliğin de bir bütün olarak telakki edilebileceği, ve konumuz olan Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgemiz bakımından söz konusu olduğu ise muhakkaktır.

Bu ölçüler içerisinde, Türkiye'nin az gelişmiş bölgeleri üzerinde yapılan çalışmalarda, hangi illerimizin bu bölgelere dahil edilmesi gerektiği hususunda, gerek özel, gerekse resmi çalışmalarda muhtelif telakkiler ortaya çıkmıştır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgemizde bazı çalışmalarda 11, bazı çalışmalarda 19 il az gelişmiş bölgelerimizden telâkki edilmiştir.

Son olarak İmar ve İskân Bakanlığımız tarafınyapılan bir çalışmada, Doğu ve Güneydoğu bölgemizdeki 19 ilimiz iktisadi bakımdan az gelişmiş bölge olarak ifade edilmiştir. Ancak bu konudaki çalışmalar ve tedbir olarak planlarda öngörülen uygulamalar geliştikçe, yavaş yavaş plancılıkta «az gelişmiş bölgeler» tabiri yerine «az gelişmiş yöreler» kavramının gelişmekte olduğunu müşahede etmekteyiz. Bu da şunu ifade etmektedir ki, bölgeleri coğrafi veya idari taksimatlarıyla ayırmak ve bunları az gelişmiş veya çok gelişmiş olarak mütalaa etmek bazan gerçeklere uymamaktadır. Az gelişmişliğin, biraz evvel ifade ettiğim çeşitli ölçüleriyle meseleye bakıldığında, yurdumuzun muhtelif bölgelerinde lokal olarak az gelişmiş yörelerin mevcudiyeti müşahede edilmiştir ve plancılıkta bunlara da özel tedbirler getirilmek zarureti, tabii ki hükümetlerimiz tarafından da duyulmuştur. Bunun için de az gelişmiş bölgeler içerisinde az gelişmiş yöreler kavramları geliştirilmiş ve Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında da bu kavram esas alınmıştır.

Devlet Planlama Teşkilâtının 1976 yılında yaptırdığı, kalkınmakta öncelikli yörelerde kamu yatırımları isimli çalışmasında, az gelişmiş yöreler yedi bölge halinde sınıflandırılmış bulunmaktadır.

İzninizle bunları kısaca ifade etmek istiyorum:

a) Birinci az gelişmiş yöreler bölgesi olarak Uşak, Afyon, Denizli, Burdur illeri.

b) Bilecik, Bolu yöresi,

c) Kastamonu, Sinop, Çankırı, Çorum yöresi,

ç) Yozgat, Kırşehir, Niğde yöresi,

d) Urfa, Diyarbakır, Bitlis, Van yöresi,

e) Tunceli, Bingöl, Muş, Ağrı yöresi,

f) Mardin ve Hakkâri yöresidir.

Görüldüğü gibi az gelişmiş yöreler tasnifi içerisinde de Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizdeki illerimiz ağırlık teşkil etmektedir; 19 vilayet olarak ağırlığı teşkil etmektedir.

Saygıdeğer üyeler, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizin gerek sosyal hizmetlerin keyfiyeti ve kemiyeti bakımından, gerek iktisadi gelişmişlik bakımından az gelişmişliği üzerine belki hoşa da gidecek birtakım duygusal tasvirleri çokça yapmak mümkün.

Meseleyi bu tarzda ele almaz da rakamlarla ifade etmeye çalışırsam gene meselenin göstergesi olabilecek bizi objektif olarak bu kanaate ulaştırabile-

cek olan çokça istatistiki rakamlar vermek imkânına bugün sahibiz; ama az gelişmişliği bu manada tasvir etmenin yahut da sanki inkâr ediliyormuş gibi bir az gelişmişlik kavramını kabul ettirmeye rakamlarla gayret etmenin, zorlamanın da şu anda imkânına sahip olmadığımızı ve buna gerek de bulmadığımızı ifade etmek istiyorum.

Benden önce konuşan Cumhuriyet Halk Partili değerli sözcü arkadaşım, «Bunun acısını duymuyorsunuz» yahut aynen lafı ben tekrar edemeyebilirim, mana sapması olursa beni bağışlasınlar, «Doğunun az gelişmişliğine çare bulabilmek için bunun acısını duymak lazımdır» mealinde konuştular.

Meseleyi bir kınama olarak telakki etmediğimiz takdirde işin prensibine elbetteki katılıyoruz. Bir meselenin acısını duymayan, yüreğinde sızısını hissetmeyen insanların o problemi çözmek iradesini kendilerinde gösterebileceklerine ben de kani değilim. Ama, Doğunun problemlerini bilmek, onları çözme heyecanını duymak ve bu iradeyi gösterebilmek için de hepinizin, benim gibi İspir'de doğup büyümüş olması gerekmez. Mademki aynı memleketin çocuklarıyız, bin yıldır aynı tarihi paylaşıyoruz, aynı heyecanların, aynı mukaddeslerin, aynı toprağın, aynı devletin, her şeyiyle aynı insanlarıyız, öyleyse meselelerimiz karşısındaki heyecanlarımız da, seçim bölgelerimizle, doğum yerlerimizle ilgili olmamak gerekir. En azından bu temenniye bütün arkadaşlarımın katılacağını umuyorum.

Birkaç misal vermek isteyeceğimi söylemiştim. Devlet Planlama Teşkilâtının yapmış olduğu, Türkiye'de iller itibarıyla sosyo - ekonomik gelişme endeksine göre, sosyo - ekonomik gelişme seviyeleri, Gaziantep'e 82.7, onu takiben Elâzığ'da 79.8; Malatya'da 74.2; Siirt'te 73.4; Erzincan'da 64.6'dır. Diğer illerimize gidildikçe bu rakamlar düşmektedir; Ağrı'da 29.9'a, Bingöl'de 28.2'ye, Hakkâri'de ise 28.8'e kadar sosyo - ekonomik gelişme endeksinin rakamı düşmektedir. Aslında, biraz evvel de ifade ettiğim gibi, bölge hakkında global bir hükme ulaşabilmek için bu rakamlar kâfidir.

Sosyal hizmetler bakımından meselenin kemiyet ve keyfiyeti açısından da birkaç rakam vermek istiyorum; az gelişmiş yörelerden iki ilimizi seçerek rakamları vereceğim.

Yapılan köy envanterlerine göre Tunceli'de, 414 köyden merkezlerle münasebeti iyi durumda olan, yol bakımından merkezlerle münasebeti iyi durumda olan sadece 80 köy vardır. Kış şartları içerisinde kullanılabilir yol sayısı ise, 414 merkezden, sadece 115 köydür.

Gene az gelişmiş yörelerimizden, Kastamonu'dan bir misal veriyorum. 1 093 köyden merkezlerle ulaşım bakımından durumu iyi olan 241 köy vardır. Kış şartları içerisinde kullanılabilir durumda olan köy yolu ise 205 adettir.

Şimdi, rakamları daha fazla sıralamadan, daha gelişmiş ve daha şanslı yörelerdeki köy yollarının durumunu, özellikle milletvekilleri olarak düşünürseniz - bildiğiniz için böyle söylüyorum - bu bölgelerdeki hizmetin keyfiyet ve kemiyeti hakkında daha sarih bir hükme varmış oluruz.

Bir misal de içmesuları bakımından arz edeyim. Gene aynı illerden alıyorum. Tunceli ilinde 1960 rakamlarına göre 1 616 birimden 534'ü yeterli içmesuyuna sahiptir. 744'ü yetersiz içmesuyuna sahiptir, 338'inde ise su yoktur, yetersizdir.

Kastamonu'yu veriyorum, yalnız Kastamonu'nunki 1965 rakamlarına göredir. 3 552 birimden sadece 835 tanesi yeterli, 1 225 tanesi yetersizdir ve 1 482 birimdeyse su yoktur.

Sağlık hizmetleri bakımından rakam vermeme, zannediyorum gerek yoktur.

Şimdi, problemin farkına varıldığını ve çözüm için heyecan duyulduğunu, bir irade gösterildiğini söylemiştim. Bunun bir işareti, bir tezahürü olarak planlı dönemde, planlarımızın konuyla ilgili ne gibi tedbirler ve çözümler getirdiğini, konuya hangi ölçüler içerisinde yaklaştığını kısa hatlarıyla ifade etmek istiyorum.

Birinci Beş Yıllık Planda, plan meseleye, «kalkınma politikasının sosyal hedefleri» başlığı altında yer vermiş ve gelir grupları arasındaki dengesizliklerle bölgelerarasındaki dengeyi, kalkınmanın esas unsur ve politikanın temel hedeflerinden birisi telakki etmiştir. Bu planda, bölgedeki sermaye birikimleriyle yetişmiş insangücünün gelişmiş bölgelere süratle kaydığına işaret edilmiştir. Ayrıca, planda kalkınma hedefi olarak gösterilen % 7 kalkınma hızına fazlaca menfi tesirleri olmamak kaydıyla yatırımların Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine kaydırılması esas alınmıştır.

Aziz arkadaşlarım, bilindiği gibi yatırımlarda sermaye hâsıla oranının yüksek olduğu yerlere özel teşebbüsün yatırım yapma keyfiyeti iktisatın, teşebbüsçünün tabiatı icabıdır. Hem dengeli kalkınmayı, hem de süratli kalkınmayı, büyümeyi gerçekleştirmek mecburiyetinde olan iktisadi bünyeler için de yine aynı

sermaye hâsılâ oranını dikkate almak bir zarurettir. Bu sebeple de Birinci Beş Yıllık Planda bu noktalar gözönüne alınarak mümkün olduğu ölçüde bu bölgelere yatırımların çoğaltılması öngörülmüştür. Özel teşebbüsün buralara yapacağı yatırımlarda bir kısım teşvik tedbirleri getirilmiştir. Üzerinde durmuyorum, ayrıca bu bölgelerde işgücünün ucuz olduğu varsayımından hareketle bölgedeki yatırımlarda işgücü yoğun yatırımların öncelikle buralara sevk edilmesi öngörülmüştür. Yine sosyal hizmetlerin yoğunlaştırılması bakımından sağlık sosyalizasyonu yine bu bölgelerde başlatılmıştır. Ayrıca bu bölgelerde çalışan ücretlilerin, Devlet personelinin, ücretlerine ve çalışma şartlarına daha iyi imkânlar getirilmesi ve kalifiye, yetişmiş elemanların bu bölgelere akımının sağlanması, en azından mevcutlarının tutulması konusunda birtakım teklif ve temenniler olmuştur. Bu bölgede yapılan yatırımlara % 40 yatırım indirimi, ayrıca % 50 vergi indirimi tanınmıştır. Ayrıca Devlet Planlama Teşkilatı, elindeki fonların büyük bir kısmını, % 74'e yakın bir kısmını bu bölgedeki yatırımlara tahsis etmeye çalışmıştır.

İkinci Beş Yıllık Planda yine aynı düşünceler hâkim olmuş, ancak, değişik bir nokta olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde iktisadi potansiyeli yüksek olan birtakım cazibe merkezi şehirleri geliştirmek suretiyle, kalkınmayı bu merkezlerden yöreye yaymak gibi ciddi, faydalı bir anlayış getirilmiştir. Bu anlayış içerisinde Devlet yatırımlarının daha çok iktisadi potansiyeli yüksek olarak telakki edilen bir kısım il merkezlerine, söz gelişi Diyarbakır gibi, Gaziantep gibi, Urfa gibi birtakım il merkezlerine yatırımları daha çok kanalize ederek, buranın şehirleşme hareketini de süratlendirmek ve çevreye bu bölgeden kalkınmayı göndermek gibi bir yol seçilmiştir. Yatırım indirimi tavanı olarak % 80'e kadar çıkarılmış, ancak bu husus Anayasa Mahkemesi tarafından bilahara iptal edilmiştir. Ayrıca, bu bölgelere verilen kredilerde ödememe süresi uzatılmış, bölgeye verilen kredilerde faiz nispeti % 2 düşürülmüştür.

1972 pragramında, biraz evvel ifade ettiğim «az gelişmiş bölgeler» yerine « az gelişmiş yöreler» kavramı geliştirilmiş, bilahara bu kavram Üçüncü Beş Yıllık Planda da devam ettirilmiştir. Ayrıca genel planın getirdiği tedbir ve teklifler yanında, muhtelif bakanlıklar ve daireler ayrıca özel projeler - Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgemiz için - hazırlanmışlardır ki, bunların en büyüklerinden biri de Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı tarafından hazırlanan Güneydoğu Anadolu bölgesi kalkınma projesidir.

Aziz arkadaşlarım, izninizle planlı dönemden itibaren bu bölgelerimize yapılan yatırımların, özellikle kamu yatırımlarının nispetleri hakkında da bir bilgi edinmek, fikir edinmek kastıyla birkaç rakam vermek istiyorum.

Devlet Planlama Teşkilatının yine verdiği rakamlara göre, 1963 - 1967 yılları arasında kamu yatırımları bakımından Doğu Anadolu bölgemiz % 20,8 ile üçüncü sırada yer almaktadır. % 23,8 ile Orta Anadolu bölgemiz birinci sırada, % 21,5 ile Marmara bölgesi ikinci sırada, arz ettiğim gibi Doğu Anadolu bölgemiz üçüncü sırada, Batı Karadeniz bölgemiz % 9,3 ile dördüncü, Doğu Karadeniz bölgemiz % 8,3 ile beşinci sıradadır. Ege bölgesi % 7,9, Çukurova bölgesi 5,8 ve Antalya bölgemiz % 2,9'dur.

BAŞKAN — Sayın Kösoğlu, konuşmanızı lütfen bağlayın, vaktiniz dolmuştur efendim.

NEVZAT KÖSOĞLU (Devamla) — Süremiz dolmuş kısa geçiyorum.

Ölçü olmak bakımından, fert başına düşen kamu yatırımları bakımından, belki biraz önce konuşan arkadaşımla benim rakamlarım arasında fark olacak.

Planlama Teşkilatının verilerine göre, Türkiye ortalaması 744 Türk Lirasıdır. 19 Doğu ve Güneydoğu Anadolu ilimizden Elâzığ'da 2 279, Maraş'ta 1 618, Diyarbakır'da 991, Urfa'da 955 küsur; Malatya'dan itibaren bu Türkiye ortalamasının altına düşmektedir ve Bingöl'de 289'a, Ağrı'da 263'e kadar düşmektedir; fert başına kamu yatırımları düşmektedir.

Banka kredileri bakımından durum iç açıcı değildir. Türkiye ortalaması, tasarruf mevduat ortalaması 100 ise Doğu Anadolu bölgemizde ancak % 27'dir ve kullanılan kredi bakımından da % 21'dir. Hane reislerinden ancak % 39 kadarı şu veya bu ölçüde kredi alabilmekte, % 60,9'u hiç kredi alamamaktadır. Ziraat Bankası kredilerinin % 43'ü tahsil edilememektedir. Meseleyi geçiştiriyorum, ancak şunu ifade edeyim ki, kredi dağılımı bakımından, özellikle Ziraat Bankası kredileri bakımından meselenin bütünüyle ele alınması ve yeniden düzenlenmesi zarureti vardır.

Milli Eğitim yatırımları bakımından, ilkokul varlığı, öğrenci sayısı ve buna tekabül eden lise sayısı bakımından mutlak rakamlar olarak, nispi rakamlar olarak meseleyi ele aldığımızda, durum hiç de ürkütücü ve korkutucu değildir. Ama, eğitimin keyfiyeti

açısından ele aldığımız zaman Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizde durumun iç açıcı olmadığını söylemeyi zait telakki ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Kösoğlu, lütfen son cümlenizi söyleyin.

NEVZAT KÖSOĞLU (Devamla) — İzin verirseniz bir iki cümle ile sözlerimi tamamlayayım.

Değerli arkadaşlarım, sonuç olarak şunu arz ediyorum:

Dengeli ve adil bir kalkınma kavramı ve heyecanı Türk kamuoyunca kabullenilmiş ve sindirilmiştir. Bütün siyasi partilerimiz de programlarından, burada konuşan ve konuşacak olan sözcülerine kadar dengeli ve adil bir kalkınmayı savunduklarını ifade etmişlerdir. Bu, sevindirici, memnuniyet verici bir noktadır. Ancak, dengeli ve hızlı kalkınma heyecanlarının, mahalli ve milli kalkınma imkân ve potansiyeliyle dengeli bir tarzda yürütülmesi gereğine işaret etmek istiyorum.

Bir talep patlamasının, bir arzu patlamasının ve bunun, ekonominin boyutlarını çok fazla aşmasının, Türkiye üzerinde oynayan emperyalist güçlerin oyunlarını da dikkate alırsak, birtakım rahatsızlıklara sebebiyet vereceği ve bunlar karşısında tedbir almakla mükellef olanların bizler olduğunu hatırlatmakla yetiniyorum.

Meseleyi bir kısım kötü niyetlerin ve hangi kanattan, hangi istikâmetten gelmiş olursa olsun, Türkiye üzerinde oynamak isteyen emperyalist güçlerin propagandaları çerçevesi içerisine almak isteyen, meseleyi, bölücülüğün, Marksizmin veya bir başka emperyalist oyunun propagandalarına malzeme olarak kullanmak isteyen ve takdim etmek isteyenlere karşı Millet Meclisi olarak nasıl bu genel görüşmenin açılmasına ittifakla karar verdi isek, bu tarz kötü tavırlara karşı da, yine ittifakla onları telin etmeliyiz ve iyi niyetle konuya bu açıdan yaklaşan bütün hükümetlere başarılar dilemeliyiz.

Hepinizi saygılarımla selamlarım. (MHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Kösoğlu.

Milli Selâmet Partisi Grupu adına Sayın Fehim Adak. (MSP sıralarından alkışlar)

Süreniz 20 dakikadır Sayın Adak.

MSP GRUPU ADINA FEHİM ADAK (Mardin) — Muhterem Başkan, Millet Meclisinin sayın üyeleri;

Urfa Milletvekili Salih Özcan ve arkadaşlarının, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun geri bırakılışıyla ilgili Genel Görüşme talebi ve Meclisçe açılan görüşmeyle ilgili olarak Milli Selâmet Partisinin görüşlerini arz etmek üzere huzurlarınıza gelmiş bulunuyorum. Sözlerime başlamadan evvel hepinizi hürmetle selamlarım.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu geniş toprağı, yaygın hayvancılığı, çok geniş maden rezervleri; Dicle, Fırat ve Van kapalı havzasının geniş su kaynaklarıyla Türkiyemizin en büyük tabii kaynaklarına sahip yurt parçasıdır. 2 milyon hektarlık ekonomik sulama imkânına haiz saha ile Türkiye'deki sulanabilir arazinin % 35'ini,20 milyar kilovatsaat/yıl hidroeuektrik imkânı ile Türkiye'deki bu kaynakların % 25 - 30'unu bünyesinde bulundurmaktadır. Topyekûn memleket ihtiyaçlarını karşılayacak ve icabında ihraç edecek fosfat, demir, bakır, kömür madenleri ve kısmen pet - rol yataklarıyla kaplı bulunmaktadır.

Doğu ve Güneydoğunun uzun ve 4 ayrı devletle sınırının bulunması ayrı bir imkândır. Bu ülkelerden 3'ünün ithalatı geniş rakamlara ulaşmakta ve ithal malları Avrupa'dan gelip topyekûn Anadolu'muzu kat ederek buraya gitmektedir.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yapılacak yatırımların, bu tip dış ticaret ve dış ülkelerin sanayi mamulü ihtiyacını karşılamak bakımından ne derece ekonomik olduğu ve hayati ehemmiyet taşıdığı ortadadır.

Meselenin bu yönünü geliştirecek yerde ve kaçakçılık ekonomik tedbirler ve imkânlarla önleneceği yerde, Güneydoğu sınırına mayın döşetilmesi ve günlük nafakasını temindeki büyük müşkülâtın kaçakçılığa sevk ettiği birçok vatandaşımızın hayatlarını kaybettiği, birçoğunun sakatlandığı bir facia sahası haline getirilmiş olması hazindir.

Yüzbinlerce dönüm arazinin bu maksatla senelerden beri boş bırakılması memleket ekonomisine ayrı bir darbedir. 1973 yılında Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yapılan Türkiye'de gelir dağılımı araştırmalarına göre aile başına yıllık gelir, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da çok düşüktür. Bu yörede yıllık net harcanabilir geliri 2 500 liranın altına düşen 83 985 hane olduğu tespit edilmiştir.

İşsizlik bu yörede had safhadadır. 1977 yılında sigortaya bağlı işçi sayısı Ankara'da 164 bin, Adanada 72 bin, Balıkesir'de 29 bin, Bursa'da 77 bin iken, Ağrı'da 1 376, Bitlis'te 3 044, Hakkâri'de 1 010 ve Muş'ta 3 198'dir. Bu yörelerde diğer yörelere nazaran işsizliğin 20 - 30 misli olduğu bu rakamlardan görülmektedir.

Kamu sektöründe bu bölgeye sağlanan imkânların Özel sektörlere tanınan imkânlar da aynı şekilde bulunmaktadır. Her ne kadar benden evvel konuşan bazı sözcü arkadaşlarımız, özel sektörün desteklendiği manasında bazı sözler sarfettilerse de, işin hakikatı bunun tamamen tersinedir. Aslında teşvik tedbirleri diye getirilen nesneler o bölgelere hiçbir imkânın gitmemesini sağlayıcı tedbirlerdir. Bankalar müstakil kuruluşlardır. Bankalara, küçük sermayeli kuruluşlara kredi açacaksın şeklindeki bir teşvik tedbirini kabul ettirmek ve bunu fiilen, çalıştırmak mümkün değildir. Nitekim, tatbikat da aynı şekilde cereyan etmekte ve küçük sermayelerle, küçük öz sermayelerle kurulduğu takdirde buradaki şirketlere bankalar tarafından hiçbir imkân sağlanmamaktadır. Dolayısıyla kâğıt üzerinde alınmış tedbirlerin fiili hiçbir değeri olmadığı görülmektedir. Banka kredileri dağılımında bu bölgeyle diğer bölgelerarasında fert başına 25 misli bir düşüklük bulunmaktadır. Yine milli gelir dağılımı bakımından da bu rakam 70 misli mertebesindedir.

Muhterem arkadaşlarım, bugün Türkiye'mizin asfalt yol bağlantısı olmayan tek ilinin Hakkâri olduğu bilinmektedir. Hâlâ ili ile irtibatı olmayan ve kışın motorlu araçların ulaşamadığı, Adıyaman'ın Çelikhan, Erzincan'ın Ihç, Hakkâri'nin Şemdinli ilçeleri bu mıntıkanın ilçeleridir. Yine kışın ancak dolaylı olarak illeri ile irtibatlarını sağlayan Kemaliye, Beytüşşebap, Uludere ilçeleri bu mıntıkanın ilçeleridir. Hiç yol gitmeyen 14 bucak, yazın zor gidilebilen 6 bucakda bu mıntıkadadır. Henüz toprak tesviyesi yapılmayan % 60 köy yolu vardır. Bu mıntıkada her ne şekilde olursa olsun, her mevsimde köy irtibatının sağlanması büyük bir şans telâkki edilirken ve 1 metrelik asfalt köy yolu bu mıntıkada mevcut değilken, Anadolu'nun başka kesimlerinde, bütün köy yolunun asfaltlandığı yerler vardır. Sadece bir ilin yıllık köy yolu programında 200 kilometrelik asfalt yol bulunması, dengesizliği giderek artıran faktörlerdendir.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Bir ölümü bana bağlayacak, «Bunda bir sataşma görmüyorum» denecek, el insafnıs fiddin, buna başka bir şey demem, ne diyeyim başka.

BAŞKAN — Lütfen, lütfen sinirlerinize biraz hâkim olun sayın Kabadayı.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Sinirlenmek değil, intihar edeceğim geliyor.

BAŞKAN — Hayır, hayır, intihar etmeyin.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Tabii canım, bir ölünün ithamı üzerime oluyor, şahsıma konu oluyor, irtibatı bu. Hâlâ «İrtibat bulunamıyor» deniyor.

BAŞKAN — Şimdi, Sayın Kabadayı, bu Meclisin elbette ki bir nizamı vardır, bir İçtüzüğe bağlıdır, bir Anayasaya bağlıdır, onun da yolları vardır; direndiğiniz takdirde oyla halledilecektir; bunun başka şekli yoktur.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Direnmiyorum beyefendi, vazgeçtim.

BAŞKAN — Mesele, şu halde yoktur.

Buyurun, devam edin Sayın Adak.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Sizi de Allah'a havale ediyorum.

FEHİM ADAK (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, Doğu ve Güneydoğu Anadolu köyleri arasında 15 kilometreden içme suyunu taşıyanlar vardır. % 70 civarında köyde henüz kifayetli içme suyu, hatta bir çoğunda hiç içme suyu yoktur. Hayvanlarıyla beraber, aynı küçük su birikintisinden su ihtiyacını karşılayan çok miktarda köyümüz vardır. Yazın, illerde dahi, 2 günde 1 saat akacak tarzda su kifayetsizlikleri mevcuttur.

Hiçbir kanalizasyon tesisi olmayan kasabamız fazla miktardadır.

Türkiye Elektrik Kurumunun 13 Doğu iline bakan bir tek bölgesi vardır. Elektriğe sahip köy sayısı, toplamı 10 bin köyü aşan bu yerde, sadece 300 tanedir. Bu % 2-3 mertebesini vermektedir. Anadolu'da elektrikli köy sayısı Türkiye vasatiyesi olarak, köylerin % 30'una yaklaşmışken ve Doğu Anadolu'da bu nispetin % 2-3 olması, Doğu Anadolu köylerinin elektrik bakımından Türkiye vasatisinin 10 misli altında bulunduğunu göstermektedir.

Gelişen bazı illerin bütün köylerine elektrik götürüldüğü vakidir.

PTT bakımından gerilik, yukarıda sayılanlardan farksızdır. Otomatik telefonu olan iller çok azdır. Köylerde telefon ise, yok denecek mertebededir.

Eğitim meseleleri, sağlık hizmetleri hep aynı şekildedir. Hem gereği kadar bulunmamakta, hem eleman temin edilememektedir. Doktoru olan sağlık ocağı hemen hemen yok gibidir. Devlet hastanelerinde doktor sayıları ise fevkâlâde azdır. En basit bir hastalık için dahi Doğulu ve Güneydoğulu vatandaş hastasıyla birlikte büyük şehirlere taşınmakta, bu durum ise, esasen bozuk olan maddi durumunun bir kat daha bozulmasına sebep olmaktadır.

Eğitim müesseselerinde, öğretmensizlikten tam manasıyla yetiştirilememiş olan bu yörenin çocuklarının, yetişmiş olan yörelerinkilerle aynı imtihanlara sokulması neticesi, gereği kadar münevverin yetişmesi önlenmektedir.

Bu yöre, memur, müstahdem ve idareciler için sürgün yeri olarak telâkki edilmiştir.

Yatırımlar için gereği kadar alaka gösterilmemektedir. Bu husus, en mühim hususlardan biridir.

Yukarıda bahsedilen sulama ve enerji imkânlarının maalesef çok cüzi kısmı ele alınmış durumdadır. Bu da Türkiye ortalamasının çok altındadır. Gerek sulama ve gerekse içme suyu projelerinin programa alınışı büyük bir mücadele neticesinde olmakta, programa alındıktan sonra da ihaleleri yılı içinde yapılmamaktadır.

Karaca Dağın güneyindeki Dumluca Barajı 1968 yılından beri programda olduğu halde, 10 seneden beri ihale edilmeyen ve halen de ihalesi yapılmayan işler için bariz misaldir. Diyarbakır'ın Deve Geçiti Barajı 6 sene mücadeleden sonra programlara sokulabilmiştir. Bütün oradaki yatırımlar için aynı beyanı tekrarlamak imkânı vardır. Bütün yatırımlar için aynı şekilde davranılmaktadır. Aynı şekilde programda bulunup da 6 seneden beri ihalesi yapılmayan grup köy içme suları mevcuttur ve büyük rakam arz etmektedir.

Büyük çabalarla, hiç değilse dengesizliği kısmen gidermek maksadıyla son 2 - 3 yılda projelendirilip başlatılan yatırım tesisleri, maalesef karanlık bir devre girmiş bulunmaktadır. Bunların bazısının bu taraftan sökülüp bazı yerlere naklolunacağı teklifleri, diğer yönden kifayetsiz tahsisat konmaları, bu yatırımların istikbali için endişe doğurmaktadır.

Bu yörede tesisleri 3 milyon liraya ihale edilmiş bulunan bir şeker fabrikasının - ki bunun maliyeti 1 milyar lira olacaktır - 1978 yılındaki tahsisatı 500 bin lira gibi gülünç bir rakamdır. Yapılan temaslar neticesi bu rakamın 5 milyon liraya çıkarılacağı ifade edilmiştir. Şayet 5 milyon liraya çıkarılsa dahi, böyle bir tesisin burada ikmali için 200 senelik bir inşaat müddeti reva görülmektedir. Diğer projelerin durumu da aynıdır.

Başlatılan ağır sanayi hamlesinden ,bu yörede başlatılanlara gerekli ağırlığın verilmesini ilgililerden talep ediyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, bu meseleleri, 6 milyon liralık yatırımları polemik mevzuu yaparak geçiştirmek kimseye bir şey kazandırmaz, meseleleri de çözmez. Ele alınan sanayi yatırımları istismar edilen rakamın birkaç bin mislidir. Acaba dile getirilenlerle bu mertebe farkı bilinmeden mi bunlar söyleniyor? Bahsedilen sanayi hamlesi 50 senelik ihmali elbette bir anda söküp atamaz. Maalesef bu yörelerdeki ihmal, 55 senenin, 60 senenin ihmalidir ve bunun vebali şimdi Büyük Millet Meclisinde çoğunluk sağlayan 2 partinin üzerindedir. Bu başlatılmış olan hamlelerin yürütülmesi ve aynı hızla yenilerine başlanması zaruridir. Bu dengesizliklerin giderilmesi için kalkınma planlarına sosyal faktörler mefhumlarının sokulması zaruridir.

Muhterem arkadaşlarım, ben müteaddit defalar bu kürsüden sosyal faktörler sözünü söyledim. Sadece kalkınma programlarında yahut hükümet programlarında «Doğuya ehemmiyet vereceğiz» edebiyat laflarıyla bu meselenin halledilmesi mümkün değildir. Bu bakımdan sosyal faktörlerin geliştirilmesi ve meseleye matematik bir veçhe verilmesi zaruridir. Matematik bir veçhe vermediğiniz takdirde meseleye, lafta kalacak ve hiçbir şekilde bu meselenin halledildiğine inanmak mümkün olmayacaktır.

Topyekûn imkânların, eğitim imkânları ve diğer hususları da dahil, hiç değilse asgaride, nüfusla orantılı tarzda yörelere dağılması en asgari adalet şartıdır. Bunun yanında, geçmişteki yatırımların ve imkânların diğer yöreler için sağladıklarının da muayyen bir periyot içinde telafisi için ileri yörelerde azaltıcı, geri kalmışlarda da artırıcı rol oynayacak, geri kalmışlığı giderici katsayıların nazara alınması lazımdır.

Muhterem arkadaşlarım, bu sosyal katsayılar tatbikatına girdiğimiz takdirde, Anadolumuzun nerede geri kalmış yeri var ise mutlaka nimetlenecek, hakkını alacaktır. Geri kalmış yöre sadece Doğu Anadoluda, Güneydoğu Anadoluda değildir. Elbette Orta Anadolumuzda da hatta Akdeniz'in kuzeyinde, Karadeniz'in güneyindeki yörelerde de ve Batıda dahi geri kalmış yerlerimiz çoktur. Sosyal katsayılar tatbikatıyla topyekûn bu farklılıklar giderilebilecektir. Hem aynı ülkede yaşayan kardeşler olarak aramızdaki eşitliği meydana getirecek, hem birçok buhranların temelindeki hastalığı kaldıracak olan böyle bir adil davranışa el uzatıldığı takdirde, iktidar kimin tarafında olursa olsun grup olarak yardımcı olacağımızı beyan ederiz.

Bu kadarla sözlerimi bitiriyor, hepinize hürmetlerimi sunuyorum. (MSP sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Adak.

AP Grupu adına Sayın Bahri Dağdaş, buyurunuz efendim.

AP GRUPU ADINA BAHRİ DAĞDAŞ (Kars) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hepinizi hürmetle selamlarım.

Hemen belirteyim ki, Adalet Partisi Grupu olarak Güneydoğu ve Doğu konusunda inancımızı şu şekilde ifade etmek istiyorum : Güneydoğu ve Doğu vatan potansiyelinde insan besleme gücü olarak ve gelişen teknolojiye büyük bir kaynak tutacağı için Grupumuz büyük ölçüde konuşmalara katılıyor. Güneydoğu ve Doğu, geleceğin Türkiye'sinde asgari 30 ila 50 milyon civarında insanı besleyecek bir potansiyeli bünyesinde meczettiği içindir ki, Adalet Partisi olarak bu konuda her ciddi adımın yanındayız, geçmişte olduğu gibi gelecekte de yanında olmaya devam edeceğiz.

Burada yuvarlak laflarla, global sözlerle mevzuu geçiştirmek mümkün değil.

Değerli arkadaşım gözünü dikti gözüme; sana diyeceğim şimdi. Şuradakiler ne söylese hakkı, hiçbir mesuliyet almamışlardır. Almışlarsa da, çok kısa zamandadır. Ama Adalet Partisi veya dünün Demokrat Partisi ile Halk Partisini mukayese edeceğim, gene edeceğim. Hani, dedi ki «Dağdaş çıkacak, gene güllük gülistanlık» gösterecek.

Elbette ki, «Ustamın adı Hıdır, elimden gelen budur» demek için öyle yuvarlak sözlerle değil, müşahhas şeylerle götürdüğümüz hizmeti ifade etmek de, bu vesile ile her siyasi grupa olduğu gibi, bizim Grupumuzun da millet huzurunda bu hesabı vermek mecburiyetinde olduğuna inanıyorum.

Aziz arkadaşlarım, geri kalmış, ileri gitmiş sözleri gayet indidir ve hissidir. Mesela; Balıkesir'in Dursunbeyli'si, Kepsut'u. Mesela; Bursa'nın Keles'i Doğudaki birçok kazalarımızdan, hatta birçok kasabalarımızdan daha geridedir. Orada da insanlar yaşıyor.

Bir siyasi parti olarak, ekonomik politikaya istikamet vermede, priyoriteleri tayinde, neyi nereye koyacağımızı, nereye götüreceğimizi bilmek lazım. Onun için de bilgili ve çalışkan olmak lazım, ter dökmek lazım.

Arkadaşlarım, geçen konuşmamda da söyledim, 1923'te, Cumhuriyet kurulalıdan bu yana 27 sene bir; 4 seneye yakın da bir, toptan 31 sene iktidar eylediniz.

Çıkınız deyiniz ki burada - Geçen konuşmamda da söylediğim gibi, ne güçlük olursa olsun hatırlamak istemiyorum - Erzincan - Erzurum hattının dışında Güneydoğuya ve Doğuya şu çiviyi çaktık; çıkın deyin. Şu 31 sene içinde...

CELÂL ERTUĞ (Elazığ) — Elazığ Hava Meydanı var Sayın Dağdaş.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Onu da gördük Sayın Ertuğ, Elazığ Hava Meydanını gördük. Gördük, 1965'te geldiğimiz zaman topraklı piste indik. (AP sıralarından, «Bravo» sesleri, alkışlar) Mesele bu, mesele budur.

ALİ HAYDAR VEZİROĞLU (Tunceli) — Sayın Dağdaş 30 yıl evvelini konuşuyorsun.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Şimdi, demeseydin ki, «MC ve sağdaki hükümetler, her şeyi per perişan etti» ben de, hakikaten bu görüşlere iştirak ediyoruz diyecektim...

ALİ HAYDAR VEZİROĞLU (Tunceli) — Söyleyeceğim, tekrar edeceğim, çünkü uçurum doğurdunuz.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Şimdi, «kim uçurumu doğurdu, kim doğurmadı» ona bir göz atalım.

1950'ye kadar idare ettiniz. Cumhuriyet Halk Partisi idare etti. Ben o hükümetlere «Vatan haini hükümet» demiyorum, ama tenkit ederim, kabiliyetsiz hükümetler derim, beceriksiz hükümetler derim. Bunları derim; ama hiç birisini vatan hainliği ile itham etmem. İtham etmem, ben Türküm. Ama...

ALİ HAYDAR VEZİROĞLU (Tunceli) — Türkiye'de herkes Türk'tür.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Ama, ayrıcalığı, ama bölücülüğü bu memlekete kim saçmışsa Allah onun evini yıksın. (AP ve MHP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Evini yıksın, 100 defa, 1 000 defa.

Şimdi, buradan çıkıyorum...

İSMAİL AYDIN (Uşak) — Vatan Cephesini kim açtı?

BAŞKAN — Lütfen karşılıklı konuşmayın Sayın Dağdaş, lütfen Umumi Heyete hitap edin, cevap vermeyin sataşmalara.

Lütfen hatibi dinleyin efendim.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Geliyorum, ben geliyorum. (CHP sıralarından, «Gel gel» sesleri) Nasıl hizmet edeceğiz? «Gitmediğin yer vatan değildir» denmiştir. Biz 1950'de sadece 3 ay gidebiliyorduk. O da Temmuz, Ağustos, Eylül ayları. Ondan sonra her yer kapalıydı, çamurdu, kardı; çamurdu, kardı, bu bir vâkıa.

Ne olmuştur, sağ hükümetler ne getirmiştir?

CELÂL ERTUĞ (Elâzığ) — Cumhuriyeti getirmiştir.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — ... Elbette, Cumhuriyette bütün milletin emeği vardır, bütün milletin emeği vardır. O, milletin malıdır.

Sayın Ertuğ, sizi iyi tanıyorum. Temelde belki görüş ayrılıklarımız olur; ama hakikatleri söylemede kızmayacağız.

Şimdi, sizin memleketinize ben 1950 seçimlerini müteakip - orada kayınpederim vardı - gittiğim zaman, Halk Partili arkadaşlarım; «Demokratlar Hazer Dağını delip su getirecekler, santral kuracaklar» diye alay ediyorlardı. O kadar gücü dahi milletten esirgiyorlardı. Ama sadece Hazer Gölü değil, bakın Güneydoğu'da sağ hükümetler neler yaptı?

Bunlar yapılmadan da köye yol gitmez. Köye yolun gitmesinin yolu buralardan geçiyor; güçten geçiyor sevgili dostum.

Sürgü suyu, Tohma suyu, hep akıp gidiyordu. Bizim lisedeki zamanlarımızda diyorlardı ki: «Bir Alman gelmiş, sulara bakmış, demiş ki, bu sular akar, siz de bakar mısınız?» Sağ hükümetler sulara baktırmadı, akan sulara gem vurdu, gem.

Sürgü Suyu sağ hükümetler gelinceye kadar oradan akıp gidiyordu. Tohma Suyu da oradan akıp gidiyordu. Keban da, yani Fırat Nehri de oradan akıp gidiyordu. Tekeriş de oradan akıp gidiyordu. Girnevik santralı da Erzincan'ın dibinde düşüp düşüp damlıyordu. Hazer Gölü de orada duruyordu. Elini içine batırdın mı, «Soda var, aman sulamayın» diyorlardı, mani oluyorlardı. Tortum Şelalesinden elektrik elde edildiği zaman, «Nereye verecekler?» deniyordu. Sevgili dostum, köye elektrik götüreceksen santralı yapacaksın tabii. Tortumdan suyu akıtmayacaksın, önüne demiri koyacaksın elektrik olacak; biz işte onu yaptık. Yaptık onu. Çıldır Gölü orada duruyordu düne kadar. Kiti Iğdır'da duruyordu, sadece Karşıyaka'da sulama yapılıyordu. Öbür taraf aydınlık, Iğdır bir karanlık içindeydi. Sayıyorum bunları.

Aşağı Fırat havzası Güneydoğu'nun belkemiğidir. Milli Selâmet Partili değerli arkadaşlarım var. Hele Fehim Adak Bey Fırat projesinin 1961 - 1962'de proje şefiydi; öyle zannediyorum, İş projede. Demek ki proje yapılmış Keban için, Aşağı Fırat için; fakat inkrtalar olmuştur. Ona sebep gene sizsiniz.

Bu saydıklarımın hiçbiri 1950'ye kadar yok. Ne var 1950'ye kadar? Bit var, pire var, açlık var Doğu'da ve Güneydoğu'da. Yalan mı?

ALİ HAYDAR VEZİROĞLU (Tunceli) — 1920'lerde savaş var.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Çırıl çıplak insan var. Bunlar vardı Güneydoğu'da, Doğu'da. (AP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Mesele bu, mesele bu.

Sonra ne olmuş? Erciş'te hidroelektrik santralı var. Gürpınar'da hidroelektrik santralı var. Demin anlattığı Deve geçiti, 6 sene sonra da olsa gerçekleşmiştir.

Gölbaşı - Maraş sulaması. Gölbaşı'nın o batağı orada duruyordu. Bunların hepsini endikatörler olarak söylüyorum, müşahhas olarak veriyorum. Bunların ekonomideki inikaslarının hesabı elbetteki 20 dakika içindeki bir konuşmaya sığdırılmaz; ama tescil edilmesi için söylüyorum. Elbistan'da kömür yeni mi bulundu, yeni mi icat edildi? Dünya kuruldu kurulalı orada duruyordu. Oraya da yine beğenmediğin sağ hükümetler elini attı, vakıa bu.

Batman'da petrol dün mü bulunmuştu? Batman'daki petrole 1950'de - buradadır Sebati Ataman Bey - iktidara gelindiği zaman, bir laboratuvar rafinerisi vardı, «Acaba çıkacak mı çıkmayacak mı?» Şimdi Batman, yüzbinlik bir şehir olmuştur, vakıa. Ha, bunlar kafi midir? Demin arz ettim, 30 ila 50 milyon insanı besleyecek güce sahip. Demin de söylediğim gibi, bugüne kadar biz bu kadar gayret sarf ettik, ustamızın adı Hıdır, tekrar ediyorum, elimizden gelen budur. Çıkar dersin buraya, «Arkadaş Kura nehrine el atmadınız, biz gelip 3 tane santralı orada yapacağız.» Çıkın deyin buraya.

ALİ HAYDAR VEZİROĞLU (Tunceli) — Yapacağız, yapacağız, desen de, demesen de yapacağız.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Çık de buraya, de, de. Çık taahhüt et. (AP sıralarından alkışlar). Deki : «Çoruh Nehrine el uzatılmamıştır, 2 tane hidroelektrik santralı da orada yapacağız.» Çık de.

ALİ HAYDAR VEZİROĞLU (Tunceli) — Mantıken her şeyi yapacağız.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Çık de, çık de; ama ben İkizdereyi yaptım, ama ben Harşit'i yaptım, ama ben Kesik Köprü'yü yaptım, Çıldır'ı yaptım; sayıyorum, bunların hepsini yaptım; ama yine az görüyorum, neden az görüyorum? Bu potansiyel, milletimin bir güvencesidir, emniyetidir, teminatıdır. Ne kadar el atsam, o kadar çok, millete hizmet edeceğimize inanıyorum. Çıkar söylersin sadece, «Köylerde yol yoktur, içme suyu yoktur» Ne zamandan beridir içme suyu yoktur? 10 bin tane köyün içerisinde 500 - 600, bilemedin 1 500 tane köyün suyu gitmemiş. Ya eskiden? 10 binin 9 bin 900'üne gitmemişti. Bunların hepsi vakıa... (AP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

ALİ HAYDAR VEZİROĞLU (Tunceli) — Sayın Dağdaş, alkışlıyorlar, yani diyorlar ki «Doğu'ya hizmet gitmiştir; çoktur.»

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz lütfen.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Hayır.

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayınız.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Şu grupun içerisinde Doğu'ya yapılan bu hizmetlerin çok olduğunu ileri süren hiçbir grup arkadaşım yoktur; ama emeklerinin de değerlendirilmesini ister; bu da, tabii hakkı, göğsünü gere gere ister.

Erzurum, Erzincan, Malatya, Elâzığ'da şeker fabrikaları kurduk; kan kusturdu grupunuz, kan, «Ne zaman kapatılacak?»diye... Vakıadır bu. Hatta, 1961 ihtilalinden sonra, «Elâzığ, Erzurum fabrikaları sökülecek» diyorlardı; «Doğu'da hiç orada şeker pancarı biter mi?»

Vaktim olsa da, bir pancarcı olarak orada çektiğimiz zulümleri size bir anlatsam. Değil 4 tane şeker fabrikası, Doğu'ya daha 12 tane şeker fabrikası lazım.

ALİ HAYDAR VEZİROĞLU (Tunceli) — Biraz da batıdan sayar mısınız Sayın Dağdaş, mukayese eder misiniz?

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Her şeyi mukayese ederek söylüyorum, her şeyi, her şeyi.

Biz, Erzurum'da yaptık diyorum, Erzincan'da şeker fabrikası yaptık diyoruz, Malatya'da, Elâzığ'da şeker fabrikası yaptık diyoruz; Kars'ta şeker fabrikası temeli atıldı diyoruz. Diğer bir fabrikanın temeli için de 5 milyonu siz koydunuz. 1 milyarlık bir fabrikayı 5 milyonla yapacaksınız... (AP sıralarından gülmeler) Buraya geliyorum. Bunlar...

ALİ HAYDAR VEZİROĞLU (Tunceli) — Siz, 217 milyonluk baraja 10 bin lira koydunuz üç yıldır; evet, üç yıldır.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Ha, ha... Açtırma kutuyu, söyletme kötüyü.

Geliyorum Fırat'a, geliyorum Keban'a... 5 milyon lira... 5 milyon lira alıncaya kadar, bu grup neler çekmiştir; 5 milyon lira...

ALİ HAYDAR VEZİROĞLU (Tunceli) — Tunceli'de elektrik var mıdır? Keban'dan istifade ediyor mu? Çektin batıya, onu söylüyorsun.

BAŞKAN — Sayın Veziroğlu, lütfen müdahale etmeyin, konuşmasını bitirsin.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Sevgili dostum, atı gördün ayağın ağrıdı. Tunceli'de elektriğin adını bilen yoktu; şimdi, Pülümürüne, Tunceli'nin Pülümürüne, iki üç kazasına elektrik gelmiştir; hatta nereden? Girnevik'ten beğenmediğin oradan gelmiştir. Elbette ki, bal tutan, parmağını yalar.

ALİ HAYDAR VEZİROĞLU (Tunceli) — Işıktan anlamadığımız içindi...

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Bir sene evvel, bir sene sonra... Ya, o ünlü Fırat 27 sene akıttınız durdunuz; hiç onun hesabını sormuyorsun. Ben de ona yanıyorum tabii.

MEVLÜT ÖNAL (Hatay) — 27 yıldan beri siz de baştasınız, tabii yapacaksınız.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Geliyorum, geliyorum... Elâzığ'da daha neler... Erzincan'a bir tekstil fabrikası kurduk, Kahramanmaraş'a bir tekstil fabrikası kuruldu - Sebati Ataman gözümün içine bakıyor - Adıyaman'a bir tekstil fabrikası kuruldu. Kan kusturdular o Sanayi Bakanına, «Pamuğu nereden bulacaksın?» diye. Şimdi de gelmişsin, Güneydoğu ve Doğu illerinin kalkınması.. Bunları kurmadan - Elbistan Kahramanmaraş bir pamuk bölgesidir; Diyarbakır, Aşağı Fırat havzasını yapmadan - aç kalırsın. Orada hem pancar var, hem pamuk var, hem buğday var, hem yün var, hem deri var. Elbette yapacağım bunları. Buradan kaçıyorsun, taahhüte girmiyorsun. Kolay, «MC hükümetleri, böldü.» Bölenin Allah evini yıksın, tekrar ediyorum.

Hayvancılık gelişecek... İyi hatırlıyorum, 1947'de, 1946'de bir yerden ısmarlanmış bir et - balık kombinesi Konya için, gelmişti. 8 sene istasyonda bekledi. Demokratlar geldi kurdu burada. Söylemek ayrı şey, yapmak ayrı şey.

MEVLÜT ÖNAL (Hatay) — Biz o zaman 16 yaşındaydık.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Bakıyorum, Doğu'da Erzurum Et Kombinesini biz yaptık, Kars Et Kombinesini biz yaptık.

ALİ HAYDAR VEZİROĞLU (Tunceli) — Genel görüşmeye niye oy verdiniz?

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Tatvan: Biz yaptık. Hakkâri: Biz yaptık.

ALİ HAYDAR VEZİROĞLU (Tunceli) — Sayın Dağdaş, demagoji yapıyorsun; size yakışmaz.

BAŞKAN — Devam edin Sayın Dağdaş, cevap vermeyin, karşılıklı konuşmayın, zamanımız dardır.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Bunlar demagoji midir, hakikat midir? Ey Diyarbakırlılar, ey Elâzığlılar, ey Karslılar, ve Erzurumlular, ey Urfalılar, yalan mı söylüyorum, orada et - balık kombinesi

yok mu? Bu demagoji midir? Neyle geliştireceksiniz? Bunlar hakikat.

Geliyorum, çimento... Doğu... Neyle yapacaksın o su yollarını, neyle yapacaksın? Neyle imar faaliyetini geliştireceksin? Neyle o kanalları tarlaya götürekeceksin? Çimentoyla.

Söyle, söyle de, ki, «1950 yılında Doğu'da şu çimento fabrikası vardı.» De bakayım... Demagoji mi bu?

ALİ HAYDAR VEZİROĞLU (Tunceli) — Daha faallerini yapacağız.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Ama ben sayıyorum. Mardin'de çimento fabrikası kurduk, Gaziantep'te çimento fabrikası kurduk, Siirt'te çimento fabrikası kuruyoruz.

MEVLÜT ÖNAL (Hatay) — 27 yıldır iktidardaydınız.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Elazığ'da çimento fabrikası var; Erzurum'da, Kars'ta, Van'da çimento fabrikası var ve eserimizdir; ama çok mudur?

MEVLÜT ÖNAL (Hatay) — 27 yıldır iktidardaydın.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Sen de 27 yıl kaldın, ben de. Sayıyorum, sayıyorum. Çok mudur? Hayır. Çık de ki, «Bu fabrikaları ben 20'ye çıkaracağım.» Elinden öperim.

ALİ HAYDAR VEZİROĞLU (Tunceli) — İktidarda olduğumuz halde genel görüşmeye oy verdik; tartışma yapıyoruz.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Elbette; ama sen hiçbir şey demedin; iktidardasın, hiçbir şey demedin, hiçbir taahhüde girmedin. Dinledim seni.

ALİ HAYDAR VEZİROĞLU (Tunceli) — İktidarda olduğumuz halde tartışma yapıyoruz.

BAŞKAN — Dinleyin lütfen Veziroğlu.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Yuvarlak laflarla indin.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Babanın parasıyla mı yaptın?

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Siz de babanızın parasıyla yapmayacaktınız.

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayın efendim. Sizin hatip sükûnetle dinlendi, siz de dinleyin lütfen.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Siz de babanızın parasıyla yapmayacaktınız. Doğrudur, ben babamın parasıyla yapmadım; ama siz de yapsaydınız, babanızın parasıyla yapmayacaktınız. Niye yapmadınız?..

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — O fırsatı yeni bulduk. (AP ve MHP sıralarından gülüşmeler)

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Hele bak! «O fırsatı yeni buldum» diyor.

33 sene iktidar oldun, 33... (Gülüşmeler) Ona desin, ona.

BAŞKAN — Sayın Dağdaş, müddetiniz doluyor, lütfen...

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Hemen toparlıyorum.

SADETTİN BİLGİÇ (İstanbul) — O zamanlar çimento bile yoktu.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Sayın Bilgiç, nereden tutsan elinde kalır; neyi söyleyeceksin? (AP ve MHP sıralarından gülüşmeler, alkışlar) Adam, Birinci Planda çıkmıştır, Soma Santralını kapatmıştır; çıkmıştır Tunçbilek Santralını kapatmıştır, «Ne yapacağız elektriği?» diye. Şimdi gelmiş diyor ki, «Köye elektrik...» Olacak işmi? (AP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Çıkmıştır, 4 tane çimento fabrikasını inşa halinde bırakmıştır; çıkmıştır, Kastamonu, Ankara fabrikasını, «Burasını Ortadoğuya bağlayacağım» demiştir gazetelerde. Bunların hiçbirisi polemik değildir. O bakımdan, nereye elimi atsam elimde kalıyor.

Sayın dostlarım, bakınız, 1964'te bu bölgede 860 ilkokul, 751 950 öğrenci ve 20 309 öğretmeni vardı. 1977'de, bu okulların adedi 12 404'e, öğrenci miktarı 1 197 000'e çıktı, öğretmenlerin sayısı 38 515'e yükseldi. Yine söylüyorum, ortaokul ve liseler 1964'te bu bölgede 203 tane idi, öğrenci yekûnu 94 100'dü, öğretmen yekûnu 4 434'dü. 1977'de bu okulların sayısı 666'ya, öğrenci miktarı 277 722'ye, öğretmen adedi 5 633'e yükselmiştir.

Biz bunları sayalım, dünya kadar sayıp dökelim, rakamlar burada; ama bu zamanın içine girmez.

Onun dışında, Elazığ'da, Diyarbakır'da, Malatya'da, Urfa'da, Erzurum'da, Gaziantep'te üniversiteler kurduk, teknik öğrenimli yüksek mektepler kurduk. Çıkın deyin ki, «Biz de filan zaman Diyarbakır'da şunu kurduk.»

Siz kurdunuz, neyi kurdunuz? Milli Emniyeti kurdunuz Diyarbakır'da; başka hiçbir şeyi kurmadınız.

TURGUT ARTAÇ (Kars) — Talebe iken içinde idin onun.

BAŞKAN — Sayın Dağdaş, lütfen toparlayın.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Sevgili dostum, aslan arkadaşım, sen de beni dinliyorsun da...

Sözlerimi bağlıyorum, sözlerimi bağlıyorum.

Ben, konuşmalarımın başında dedim ki, hiçbir hükümet vatan haini değildir. Cumhuriyetin hiçbir hükümeti vatan haini olmamıştır ve olmayacaktır da, peşinen söyledim; ama bir şey vardır; 1950'deki hükümetler fevkalade beceriksizdi, fevkalade kabiliyetsizdi. Bunu demek, her Türk'ün hakkıdır. Çünkü, demin değerli arkadaşım dedi ki : «Babanın mı parasıyla kurdun?» Onlar da babalarının parasıyla kurmayacaklardı, niye kurmadılar?

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Onlar ateşten çıkmışlardı.

BAHRİ DAĞDAŞ (Devamla) — Sevgili dostum, İkinci Cihan Harbinde ateşten çıkan neler vardı, neler oldu? Bütün bunlar, bütün bu yaptıklarımız, Adalet Partisi olarak, Güneydoğu ve Doğuya on misli, yirmi misli daha büyük hizmetlere talip olduğumuzu ifade eder, bu yaptıklarımızı da, yapacaklarımızın teminatı olarak ifade eder, Yüce Meclise saygılar sunarım. (AP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Dağdaş.

Muhterem arkadaşlar, konu üzerinde daha kişisel konuşmalar, Hükümet adına konuşma yapılacaktır. Yalnız, bu arada, sataşmalardan dolayı bazı talepler vardır. İçtüzüğümüze göre, bu oturum içinde bu söz haklarını vermek mecburiyetiyle karşı karşıyayız.

Şimdi, Sayın Gazalcı'nın yaptığı konuşmada, «İşte bunlara örnek : 21 Nisan 1978 Cuma günü Kahramanmaraş'ta, oğlu tutuklandı diye bir Milliyetçi Hareket Partisi milletvekili adliyede olay çıkarmış, yargıç Kâzım Demiröz'e saldırmış, Savcı Celâl Nuri Mimaroğlu'na hakaret etmiştir» diye bir ibare vardır. Bu bakımdan, bu sayın milletvekili arkadaşıma, kanaatimce, bir açıklama hakkı doğmuştur.

Sayın Özbaş, bu mevzuda mı konuşmak istiyorsunuz?

MEHMET YUSUF ÖZBAŞ (Kahramanmaraş) — Evet efendim.

BAŞKAN — Yalnız, lütfen, aynı konu üzerinde konuşun, konuyu dağıtmayın ve başka mevzular araya girmesin.

MEHMET YUSUF ÖZBAŞ (Kahramanmaraş) — Sayın arkadaşlar, bu konuda yarın bendeniz Yüksek Meclise, ayrıntılı izahat vereceğim. Fakat, konu, adli bir konu, kimin suçlu olduğu, kimin mütecaviz olduğu adalette tecelli edecektir. Yalnız «sükut ikrardan gelir» diye bir söz vardır. Yüce Meclisin, benim cevapsız kalışıma bu manada bir karşılık vereceği düşüncesiyle kürsüye gelmiş bulunuyorum. Yarın size bu konuda çok mufassal, detaylı ve belgeli bilgi vereceğim. Yalnız, biraz önce Yüce Meclise girerken, şahsımın tecavüze uğradığını iddia eden Hâkim Kâzım Demiröz, bu işin mürettibi ve Maraş'ta solculuğun pişdarı ve tertipçisi olan komünist Ahmet Şahinkanat ve Profesör Kâzım Beyi bundan 20 sene önce katleden Mehmet Taşkesen'le beraber bulunduklarını gördüm. Bunu da Yüce Meclisin ıttılaına arz etmek istiyorum.

Arkadaşlar, ben, 40 yıl hâkimlik, avukatlık, baro başkanlığı yapmak suretiyle, adalete şerefle hizmet etmiş bir şahsım. Oğlum da adaletçidir ve adalete ben gölge düşürmedim. Beni burada belki birkaç arkadaş tanır. Tanımayanlar tanıyanlara sorarlarsa, Hâkim Kâzım Demiröz'ün, benim, ne olduğum anlaşılır.

Arkadaşlar, ben 40 senelik adalet hizmetinde, sırf adalete gölge düşmesin diye kulübe dahi gitmedim. Hâkimler arasında bir rabıta vardır, sırf hâkimlere tesir ediyor şeklinde bir zehap hâsıl olmasın diye, ben 40 sene kulübe gitmedim.

Fakat bugün, adalete arkasını vermek isteyen Hâkim Kâzım Demiröz, Maraş'a geldikten sonra, kira parası vermemek için 3 sene Sümerbank'ın fabrikasının lojmanında yattı kalktı, bugün de bir pavyonda yatıp kalkmaktadır.

TURGUT ARTAÇ (Kars) — Hâkimlere böyle söyleyemezsin, ayıptır.

MEHMET YUSUF ÖZBAŞ (Devamla) — Arkadaşlar, inşallah yarın bu hususta Yüce Meclise malumat veririm; fakat, beni üzen husus şu : Burada bir arkadaşın, peşin hükümle, beni, «saldırgan» olarak tavsif etmesi doğru değildir. Böyle mesnetsiz sözler insanlara şeref vermez. Belki yarın mahkûm olur. İşin içyüzünü araştırsın, sorsun. Ne kendisi küçük düşsün, ne de mensup olduğu partisine, bu şekilde bir duruma düşecek zemin hazırlamasın. Benim arzum bu arkadaşlarım. Yarın inşallah size hesap vereceğim.

Hepinizi saygılarımla selamlarım. (MHP ve AP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Özbaş.

Şimdi, bir de, aynı konuşmada, Sayın İhsan Kabadayı söz istemiştir.

Yalnız, tutanakları getirttim; konuşmaları tetkik ettim. Konuşma şöyle : «Miliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanvekili Sayın İhsan Kabadayı, Millet Meclisinin 25 . 1 . 1978 gün ve 97 nci Birleşiminde Site Yurdunun aranmasını ve Doğan Öz'ü Meclise getirmiş ve aynen şöyle demiştir...» O günkü tutanağı da getirdim, 25 . 1 . 1978 günkü tutanak. Sayın Kabadayı şu şekilde konuşuyor : «Sayın savcıyı kâhinler

mi çağırdı, falcılar mı çağırdı, eren evliyalardan mı istimdat etti; bu tabancayı, bıçağı nasıl bulduğunun endişesini, şüphesini taşıdığımızı, Yüce Meclise ve mesul Hükümete bildiriyorum. Polisin bizzat şahidi olup, ifade ettiği durum, Savcı Yardımcısı Doğan Öz'ün maksatlı, kasıtlı bir tertibin içine girmiş bulunduğunun üzüntüsünü, şüphesini yaşıyoruz»

Hatibin de beyan ettiği aynıdır, bu tutanaklardan. Bu bakımdan...

SADİ SOMUNCUOĞLU (Niğde) — Sayın Başkan, müsaade eder misiniz?

BAŞKAN — Bir dakika, ben lafımı bitireyim de, ondan sonra.

Bu ifadeleri karşılaştırdığım zaman, benim şahsi kanaatime göre, burada bir sataşma görmedim; teknik büroya sordum, onun da kanaati öyle; Divan üyelerine sordum, onların da kanaati öyle. Ama İçtüzüğümüz elbet bunun için de bir açık kapı bırakmıştır. Şayet, Sayın Kabadayı direnirse, bu mesele Genel Kurulun oylarıyla halledilecektir.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Niğde) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Evet efendim, buyurun efendim.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Niğde) — Sayın Başkan, okuduğunuz kısım, sataşmaya mesnet ettiğimiz kısım değildir. Ondan önce, sayın üyenin bugünkü konuşmasında sarf ettiği bir cümle vardır.

BAŞKAN — Hangisi efendim, söyleyin.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Niğde) — «Komandoların barındığı Site Yurdunun aranması, bazı kişi ve kuruluşları son derece rahatsız etmiştir» diyor. (CHP sıralarından «Yalan mı» sesleri)

BAŞKAN — Evet, evet...

MEVLÜT ÖNAL (Hatay) — Komandolar sizden mi?

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Komandolara sahip çıkıyor, Sayın Başkan.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Niğde) — «Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanvekili diyor ki...» diye devam ediyor; kimin rahatsız olduğunu ifade ediyor; konuşmasını bitirmeden önce şöyle bir cümle daha var : «Savcı Doğan Öz, yılmadan, faşist yuvaların üstüne yürüdüğü için öldürüldü» diyor.

Yani, biraz önce okuduğum cümleyle bu cümleyi beraber düşündüğümüz zaman... (CHP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Bir dakika efendim, lütfen... Gürültüyle halledilmez bu meseleler efendim. Gürültü yaparsak zaten dağıtırız Meclisi. Lütfen dinleyin.

SADİ SOMUNCUOĞLU (Niğde) — Komandoların barındığı yurtta milliyetçi aranmasından Milliyetçi Hareket Partisinin rahatsız olduğunu; Savcının, böyle yerleri aradığı için öldürüldüğünü bu konuşmada öz olarak ifade ediyor.

BAŞKAN — Şimdi efendim, bu görüşünüzde haklı olabilirsiniz.

Sayın Kabadayı, «Şahsıma tecavüz edilmiştir, şahsımı ilgilendiren hususlar için açıklama yapacağım» demişti ve hatta yazısı da gelmemiş, şifahen istemişti. Bu bakımdan, onun şahsına ben bir sataşma görmediğim zaman, eğer o sırada siz grup yöneticisi olarak bu şekilde bir talepte bulunsaydınız, elbette ki, meseleyi o yönüyle tespit edecektim. Bu bakımdan, bugün bu görüşe söz veremeyeceğim.

Sayın Kabadayı, biraz evvel tabii sitemle bahsettiniz; şunu da ifade edeyim, çünkü, bunu Meclisin de bilmesi lazım : Bu kürsü o kadar nankör bir kürsü ki, Nuşirevan'i adili dahi burada oturtsan, muhakkak ki, en sevdiği arkadaşlarını kırmış olabilir. Çünkü, bütün bir toplumu memnun etmeye imkân yoktur. Kâh, bakarsın bir sağ taraftan Başkanı takdir ederler, öbür taraf tenkit eder; öbür taraftan bakarsın, sol kanat takdir eder, öbür taraf tenkit eder. Bu bakımdan, kimseyi memnun etmeyeceğimi bile bile bu idareyi yapıyorum. Yalnız, şuna inanmanızı isterim; ben bu kürsüde vazife gördüğüm müddetçe hiçbir zaman hislerimin zebunu olmam. Siyasi kanaatim ne olursa olsun, o siyasi kanaatimin paralelinde de hareket etmem. İnandığım şekilde, İçtüzüğü ve Anayasayı ne şekilde anlıyorsam, o şekilde tatbik ederim; ama belki de bu tatbikatımda hata yapmış olabilirim; illâ yaptığım tatbikatın hatasız olduğuna, katiyen buna ben de inanmam; çünkü, hata yapmayan insan yoktur. Bunu da böyle bilmenizi isterim.

Teşekkür ederim.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Sayın Başkan, Sayın Başkan...

BAŞKAN — Buyurun Sayın Kabadayı.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Efendim, ateş, düştüğü yeri yakar. Sizi kırmışsam özür dilerim, siz eski bir dostumsunuz.

Gerek Grupuma, gerekse şahsıma olsun bir sataşma olduğu kanısındayız.

BAŞKAN — Doğru, ben sizi bildiğim için söyledim bunu. Doğru, siz de haklısınız. Yani, şimdi siz eğer direnirseniz, ben oylamaya gideceğim; bu sizin hakkınız çünkü.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Mademki bu aşamaya getirdiniz, oylayınız efendim.

BAŞKAN — Peki efendim.

Sayın Kabadayı direniyor.

Sataşma olduğunu kabul edenler lütfen işaret etsinler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir efendim.

İHSAN KABADAYI (Konya) — İthama uğrayacaksınız; savunma hakkınız tanınmayacak!..

BAŞKAN — Sayın Ergenekon da bu mevzuda söz istemiş.

Soruşturma Hazırlık Komisyonu, Sayın Ergenekon'un bu konuyla ilgili tutumu hakkında şu sonuçlara varıyor;

«Maliye Bakanı Sayın Yılmaz Ergenekon, yolsuzluk kamuoyuna açıklandıktan sonra kamuoyuna verdiği beyanatlarla gerçeğe aykırı olarak, soruşturma yapanları etki altında bırakacak biçimde haksız beyanlarda bulunmuş. Tahkikat sonuçlanmadan, yolsuzluğu ret ve inkâr ederek, ayrıca, yolsuzluğu örtbas etmek istemiştir. Komisyon, vardığı bu sonucun örnekleri olarak da, Sayın Ergenekon olayın duyulmasından sonra pek çok beyanına işaret ediyor, müfettişlerle ilgili tutanak işaret ediyor ve bir teftiş raporu istemiş. Bakan, Maliye müfettişlerinden, bu işi Teftiş Kuruluna havale edeceğine, iki müfettişi ismen tespit edip, onları İstanbul'dan çağırmış, kendilerine, bu tahkikatı 7 gün içerisinde bitireceksiniz demiş. Yedi gün içerisinde bitmez denilince, sadece kayıtlar üzerinde bir önrapor hazırlatmış...»

Bütün bunlar, soruşturma raporunun arkadaşlar...

«Ve bu önrapora dayanarak, sanki nihai bir rapor verilmiş gibi, sanki tahkikat sonuçlanmış gibi, 10 Eylül 1975 gününde bir basın toplantısı yapıyor eski Maliye Bakanı ve iddia edilen şeylerin hiçbirinin doğru olmadığını, bu ihracatın usulüne uygun olarak yapıldığını ve işte Şellefyan'ın ismine hiç rastlanmadığını, hiçbir yolsuzluk bulunmadığının tespit edildiğini söylüyor. Daha sonra, yine Soruşturma Hazırlık Komisyonu...» devam ediyor böyle.

Sayın Ergenekon, bu mevzuda size söz veriyorum, buyurun efendim. Çünkü, benim kaatime göre, bir itham vardır. (AP sıralarından alkışlar)

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Saat kaç?

BAŞKAN — Saat 18.55 efendim.

YILMAZ ERGENEKON (Bursa) — Sürem ne kadar Sayın Başkan?

BAŞKAN — Şahsınız adına olduğu için, süreniz 10 dakikadır.

YILMAZ ERGENEKON (Devamla) — Müsaade buyurun da kullanayım efendim.

BAŞKAN — Çalışma süremizin bitmesine 5 dakikamız kalmıştır.

10 dakika konuşma hakkının tanınması için saat 19.05'e kadar çalışmamızı kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Buyurun Sayın Ergenekon.

YILMAZ ERGENEKON (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan; Yüce Meclise de teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; burada, Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkanvekili Sayın Öymen, henüz Büyük Millet Meclisince müzakere konusu yapılmamış, ancak kendi üyelerinin kanaatlerini ifade eden bir rapordan pasajlar okudular. Büyük Millet Meclisinin resmen ıttılaına sunulduğu farz edilemeyen bir rapordan pasajlar okudular.

Bu rapor henüz burada konuşulmamıştı. Tabiatıyla, bu rapor konuşulduğu zaman, bu raporu hazırlayanlar karşısında, raporda ilgili olduğu söylenenlerin burada ortaya koyacakları deliller vardı. Meselenin o tarafına önem vermiyorum. Ancak, burada bir hususu hatırlatmayı gerekli görüyorum.

Cumhuriyet Halk Partisi grup yöneticileri, bizim kolayca anlayabildiğimiz bir telaş ve bir heyecan içindeler. Kolayca anlayabiliyoruz diyorum, sebebi şu : Burada, Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetinin 4 aylık icraatı konu ediliyor ve bu icraat üzerinde Genel Görüşme, araştırma gibi birtakım önergelerle Millet Meclisinin aydınlanması ve sorumlu varsa, bunların meydana çıkarılması gayretleri gösteriliyor.

Şayet, Hükümet, kendini savunabilecek güçteyse, şayet o Hükümetin büyük desteği Cumhuriyet Halk Partisi Grupu, kendi Hükümetlerini tutabilecek ve savunabilecek güçteyse, savunsunlar Hükümetlerini. Grupun ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin düşüncelerini veya faaliyetlerini, bugünün konusu olmayan hususlara çevirerek, kendi Hükümetlerini savunmaktan aciz olduklarını itiraf etmiş oluyorlar. Bizden imdat bekliyorlar, kendi Hükümetlerini savunamadıkları için, şimdiye kadar temcit pilavı yapılmış, müteaddit defalar buraya gelmiş, konuşulmuş bir mevzuu tekrar ortaya koyarak. Ne şekilde ortaya koyarak? Bu, Türkiye Büyük Millet Meclisinin konusu; Türkiye Büyük Millet Meclisinde konuşulması icabeden bir konuyu, Millet Meclisi toplantısında konuşacak kadar, değerli Başkan bu konuşmaya müsamaha gösteriyorlar. Buna da teşekkür ediyorum; çünkü, bize, açıklama fırsatı doğuyor diye.

Değerli arkadaşlarım, iki sene önce bu konu, Gensoru mevzuu yapılmıştır. Gensoru mevzuu yapıldığı zaman, burada bütün tafsilatıyla konu açıklanmıştır. Ben buna girmek istemiyorum. Yalnız, iki sene evvel Yüce Mecliste bulunan arkadaşlarımın hafızalarını tazelemek bakımından ve Cumhuriyet Halk Partisinin bu sene Millet Meclisine yeni gelen üyelerinin, bu konunun hiç olmazsa anahatlarını öğrenmeleri bakımında bir kısa özet vermek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, söz konusu hadise, 1974 senesinin Şubatında başlayan bir hadisedir. Başbakan, Sayın Ecevit; Maliye Bakanı Sayın Deniz Baykal; Gümrük ve Tekel Bakanı, Sayın Mahmut Türkmenoğlu...

1974 yılı Şubatında, bir Türk vatandaşı, ihracat yapmak için Ticaret Bakanlığına başvurmuştur; gerekli belgelerini almıştır. İhracatını yapmıştır, yapmamıştır, bir ayrı meseledir; fakat beş parti halinde ihracatını gerçekleştirdiği, o tarihteki Hükümet tarafından tespit edilmiştir ki, bu beş parti ihracat karşılığında o Türk vatandaşına vergi iadesi ödenmiştir. İhracatın yapıldığı tarih, ihracat için müsaadelerin verildiği tarih, vergi iadesinin ödendiği tarih, Cumhuriyet Halk Partisinin hükümet olduğu tarihlerdir. İhracatın yapıldığı tarihte, Sayın Süleyman Demirel'in kurmuş olduğu hükümet yoktur; ben, Maliye Bakanı değilim; Sayın Başol Ticaret Bakanı değil. Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti zamanında başlanmış bitmiş bir fiil vardır.

İhracata siz müsaade edeceksiniz, vergi iadesini siz ödeyeceksiniz, ondan sonra iktidardan düşeceksiniz. Bu fiiller doğru veya yanlış; bu fiili ika edenle birlikte ika etmiş olacaksınız; iktidardan düştükten sonra şikâyet edeceksiniz, «Burada suiistimal var» diye. Şikâyet ettiğiniz anda, o andaki hükümet bu meseleye elkoyacak, yani araştıracak, «sizin zamanınızda yapılmış olan muamele doğru mu, yanlış mı?» diye. Araştırmıştır, «sizin zamanınızda yapılmış muamele doğru mu, yanlış mı?» diye araştırmıştır. Yanlış çıksaydı ne olacaktı? Yanlış çıkınca, evvela, «ihracatı yaptın» diye iddia eden kişi suçlanacaktı; ondan sonra, bu ihracata belge veren, gümrükten bunun çıkışına müsaade eden ve vergi iadesini ödeyen, yani o zamanki Hükümet, yani o zaman Sayın Başbakan Ecevit, Sayın Maliye Bakanı Deniz Baykal, Sayın Gümrük ve Tekel Bakanı Türkmenoğlu. Çünkü, onların bakanlığını ilgilendiriyordu yapılan muameleler. Biz o zaman iktidarda değildik ki, bu muameleler bizim zamanımızda cereyan etmemişti ki. Yine, iki sene önce yapılan Gensoruda, bu konunun Cumhuriyet Gazetesinden çıkmış olduğu tarihte hemen tahkikine emir verildiğini, iki müfettişe falan değil, teftiş heyetine; bir haftalık bir süre tanıyarak değil, fakat, «Mümkün olduğu kadar acele bu işi bitiriniz» talimatını vererek, «Sürüncemede bırakmayınız» diyerek, «Böyle meselenin de uzun boylu sürüncemede kalmasında Türkiye Büyük Millet Meclisinin huzuru bakımından hayır yoktur» diyerek. Acele tahkikatı istemek, elbette ki, o zamanki hükümetin vazifesidir. Bunun neticesinde bizim vermiş olduğumuz talimat bizim Hükümetimizin zamanında hazırlanmış olan tahkikat sonucunda, gerçekler Türk adaletine intikal ettirilmiş; Türk adaleti de, gerekli sonuçlara varmıştır. Kimin zamanında yapılan hadiseyi? Sizin zamanınızda yapılan yolsuzluğu bizim zamanımızda dürüst bir şekilde tetkik ettirerek. (AP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Ve iki sene evvelki Gensoruda şunu iddia etmişizdir, dosyayı buraya koyarak, iki sene önce şunu iddia etmişimdir...

ÖNER MİSKİ (Hatay) — Kimin yolsuzluğu Sayın Ergenekon?

YILMAZ ERGENEKON (Devamla) — Benden başka hangi Maliye Bakanı, Sayın Başol'dan başka hangi Ticaret Bakanı, böyle bir meseleyi öğrendiği zaman bundan başka ne yapabilir?

ÖNER MİSKİ (Hatay) — Yahya'nın yolsuzluğunu.

YILMAZ ERGENEKON (Devamla) — Hangi görevli kişi bundan başka, ne yapabilirdi?

BAŞKAN — Lütfen laf atmayın efendim.

YILMAZ ERGENEKON (Devamla) — Yapılması icap edip de, eksik olan ne vardı? Bunda kesin iddialıyız, bunu gösteriniz demişizdir.

Gösteremediniz. Bunu sadece bir siyasi istismar konusu yapmak istiyorsunuz. Biz, görevini yapmış insanların huzuru içindeyiz. Bizim zamanımızda işlenmemiş olan fiillerin hesabını bizden sormaya kalkıyorsunuz. Sizin zamanınızda işlenmiş bir fiil, suçlusu, fiili işleyen, suça ortak olan ise, bu fiilin işlendiği zamanda sorumlu olan kişilerdir. İşte, meydana çıkan bu Yahya Demirel'i mahkûm ettiren raporu hazırlayan, o zamanki Maliye Bakanı ve Maliye Bakanlığı teşkilatıdır. Eğer, bir himaye ithamınız varsa, meydana gelen sonuçtan himaye mi çıkıyor, bir başka şey mi çıkıyor? Elinizi vicdanınıza koyarak düşünün. Dünyanın hiç bir parlamentosunda bu seviyede bir iftiraya şimdiye kadar tenezzül edilmemiştir. Vicdanlara, akla, izana sığmayacak şekilde bu

mesele ortaya konmuştur, getirilmiştir, kamuoyunda canlı tutulmaya çalışılmıştır. Ancak, Yüce Meclisi, siyasi hasımlarınızı iftira yoluyla ve bu iftiranın sonunda oyla tasfiye etmek gayretlerinde görünüyorsunuz. (CHP sıralarından gürültüler)

MEHMET DEDEOĞLU (Kırklareli) — İftira yok, mahkeme kararı var.

ÖMER KAHRAMAN (Tekirdağ) — Üstünüze çekmeyin.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Zırlama kabak!..

BAŞKAN — Müsaade edin, konuşmasını bitirsinler.

Lütfen devam edin Sayın Ergenekon.

YILMAZ ERGENEKON (Devamla) — Fiili işleyen, cezasını görmüştür. Bu fiil işlendikten sonra...

ÖNER MİSKİ (Hatay) — Kaçan adam kim?

YILMAZ ERGENEKON (Devamla) — Beyefendi, kaçırmayınız.

Sizin Hükümetiniz yapamadıysa, muhalefet olarak biz mi yapalım? Biz mi yapalım muhalefet olarak?

BAŞKAN — Sayın Ergenekon, lütfen cevap vermeyin; siz konuşmanızı sürdürün.

YILMAZ ERGENEKON (Devamla) — Sizin Hükümetiniz, suiistimale müsaade etti, sorumlusu biz olduk; sizin Hükümet, adam kaçırır, sorumlusu biz oluruz. (CHP sıralarından gürültüler)

ÖMER KAHRAMAN (Tekirdağ) — Bizimkileri de cezalandıralım.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, 1 dakika daha müsaade edemez misiniz acaba? Bitsin bu iş.

YILMAZ ERGENEKON (Devamla) — Kendi yeriniz iktidar veya muhalefet mi? Yerinizi lütfen iyi tayin ediniz, iyi tayin ediniz yerinizi.

BAŞKAN — Devam ediniz efendim, devam ediniz.

YILMAZ ERGENEKON (Devamla) — Biz şunu iddia ediyoruz: Yapılmış olan tahkikatta her hangi bir eksiklik göstermek imkânınız varsa, Devletin arşivi elinizdedir, buyurun gösterin, buyurun gösterin. «yapılması icabeden bir şey vardı da, eksikti» diyebiliyorsanız, buyurun burada bunu söyleyin ve sorumlusunu hep beraber mahkemeye sevk edelim. Yeniden iddia ediyoruz ki, o zaman yapılmış olan tahkikatın ötesinde hiç bir kimsenin yapabileceği başka bir şey yoktu. Vazifesini yapmış insanların huzuru içindeyiz ki, sizin, Türkiye Büyük Millet Meclisini siyasi istismarlara vasıta edememeniz için ben bu beyanlarda bulunuyorum.

SELÂMİ GÜRGÜÇ (Aydın) — Gelin, oy verin o zaman.

YILMAZ ERGENEKON (Devamla) — Bu konu, bu fiil hangi zamanda işlendiyse, o zamanın Başbakanı hakkında bir soruşturma talebi konusu olarak Türkiye Büyük Millet Meclisine getirilmiştir; Adalet Partisi grupları talep etmişlerdir, «Gelin bu soruşturmaları birleştirelim» diye; Cumhuriyet Halk Partisi Grupu buna razı olmamıştır.

BAŞKAN — Sayın Ergenekon, konuşmanızı lütfen bağlayın, müddet doldu.

YILMAZ ERGENEKON (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Ecevit ve Hükümeti hakkında bir soruşturma istenmiştir bu konu için.

Geliniz, bu konuyu da soruşturma konusu yapalım ve aynı dosya içinde birleştirelim. «Kimdir suçlu, kimdir suçsuz? Fail kimdir? Kim, kimi himaye etmiştir?» Bunu ortaya koyalım. Eğer buna cesaret edemiyorsanız, eğer buna cesaret edemiyorsanız, maksadınız sadece siyasi istismar olacaktır, siyasi istismar... (CHP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Konuşmanızı bağlayın Sayın Ergenekon.

YILMAZ ERGENEKON (Devamla) — Temayüllerinize veya arzularınıza kendimizi uyma mecburiyetinde hissetmiyoruz. Bu anda, Türkiye Büyük Millet Meclisinde, istediğiniz kararı çıkartabilecek ekseriyette olduğunuzu ifade ediyorsunuz. Gelin, eğer bunu da yapamıyorsanız, yani Sayın Ecevit'in soruşturması ile bunu birleştirme cesaretinde değilseniz; gelin, bu ekseriyetinizi, bu sayı üstünlüğünüzü kullanın, kararı verin; Yüce Divana sevk etmek için kararı verin. Kullanın gücünüzü, varsa bir gücünüz, varsa bir cesaretiniz.

BAŞKAN — Konuşmanızı bağlayın Sayın Ergenekon.

YILMAZ ERGENEKON (Devamla) — Sizden oy istemiyoruz. Büyük Millet Meclisinin... (CHP sıralarından gürültüler) Hayır, hayır...

BAŞKAN — Konuşmanızı bağlayın Sayın Ergenekon, müddetiniz bitti. Lütfen, saygılarınızı sunun.

YILMAZ ERGENEKON (Devamla) — Sayın Başkan...

SELÂMİ GÜRGÜÇ (Aydın) — Biz sayısal üstünlüğümüzü kullanmadık.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin, bitsin; lütfen efendim, müsaade edin.

Bitirin Sayın Ergenekon, lütfen; müddet geçti. Buyurun.

YILMAZ ERGENEKON (Devamla) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, ben sadece hafızaları tazelemek için, konunun ne olduğunu özetledim.

Cumhuriyet Halk Partisi Grupu yöneticilerinin, kendi hükümetlerinin aczini savunamamanın ezikliği içinde, gruplarına moral vermek için...

GÜNAY YALIN (Ordu) — Sen kendi grupuna akıl ver.

YILMAZ ERGENEKON (Devamla) ... Bu yolu seçmelerini bir acımacak hal olarak telakki ediyorum.

Saygılar sunuyorum. (AP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ergenekon.

Genel Kurulun 2 . 5 . 1978 tarihli 139 ncu Birleşiminde okunan, İçişleri Bakanı İrfan Özaydınlı hakkındaki gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmayacağı konusundaki görüşmeleri yapmak ve gündemde yer alan diğer konuları sırasıyla görüşmek için, 4 . 5 . 1978 Perşembe günü saat 15.00'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati : 19.08

Millet Meclisi
GÜNDEMİ

140 NCI BİRLEŞİM

3 . 5 . 1978 Çarşamba

Saat : 15.00

1
BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

2
ÖZEL GÜNDEMDE YER ALACAK İŞLER

1. — Urfa Milletvekili Salih Özcan ve 9 arkadaşının, Doğu ve Güneydoğu bölgelerinin sorunları konusunda Anayasanın 88 nci, Millet Meclisi İçtüzüğünün 100 ve 101 nci maddeleri uyarınca Genel Kurulun 20 . 4 . 1978 tarihli 135 nci Birleşiminde açılması kabul edilen Genel Görüşme. (8/4)

3
SEÇİM

4
OYLAMASI YAPILACAK İŞLER

5
GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI YAPILMASINA DAİR ÖNGÖRÜŞMELER

1. — Adalet Partisi Millet Meclisi Grup Başkanvekili H. Turgut Toker ve 12 arkadaşının, Hükümetin ekonomik politikası ve hayat pahalılığı konusunda Anayasanın 88 nci, Millet Meclisi İçtüzüğünün 100 ve 101 nci maddeleri uyarınca bir Genel Görüşme açılmasına ilişkin önergesi. (8/5)

2. — İstanbul Milletvekili Turan Koçal ve 9 arkadaşının, Milli Eğitim Bakanlığında yapılan uygulamaların yasalara aykırı olup olmadığını saptamak amacıyla Anayasanın 88 nci, Millet Meclisi İçtüzüğünün 102 ve 103 ncü maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasına ilişkin önergesi. (10/21)

3. — Bolu Milletvekili Avni Akyol ve 12 arkadaşının, Kültür Bakanının milli kültürümüze ilişkin tutum ve davranışları konusunda Anayasanın 88 nci, Millet Meclisi İçtüzüğünün 100 ve 101 nci maddeleri uyarınca bir Genel Görüşme açılmasına ilişkin önergesi. (8/6)

4. — Muğla Milletvekili Ahmet Buldanlı ve 9 arkadaşının, polis örgütü içinde kurulan bazı dernekler konusunda Anayasanın 88 nci, Millet Meclisi İçtüzüğünün 102 ve 103 ncü maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasına ilişkin önergesi, (10/22)

5. — Sıvas Milletvekili Ali Gürbüz ve 9 arkadaşının, hayat pahalılığı konusunda Anayasanın 88 nci, Millet Meclisi İçtüzüğünün 102 ve 103 ncü maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasına ilişkin önergesi. (10./23)

6. — Niğde Milletvekili Sadi Somuncuoğlu ve 10 arkadaşının, Malatya olaylarında Başbakan ve İçişleri Bakanının tutumu konusunda Anayasanın 88 nci, Millet Meclisi İçtüzüğünün 100 ve 101 nci maddeleri uyarınca bir Genel Görüşme açılmasına ilişkin önergesi. (8/7)

7. — Malatya Milletvekili Mehmet Recai Kutan ve 9 arkadaşının, Mersin 4 ncü Gübre kompleksinin mühendislik ve satınalma hizmetlerinin ihalesinde yolsuzluk yapıldığı iddiasını saptamak amacıyla Anayasanın 88 nci, Millet Meclisi İçtüzüğünün 102 ve 103 ncü maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasına ilişkin önergesi. (10/25)

6
SÖZLÜ SORULAR

1. — Kocaeli Milletvekili Kenan Akman'ın, yaşlı, kimsesiz ve yoksul vatandaşlara yapılan yardımın artırılmasına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi. (6/58) (*)

2. — Artvin Milletvekili Hasan Ekinci'nin, anarşik olaylara ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi. (6/24)

3. — İzmir Milletvekili Zeki Efeoğlu'nun, basın toplantısında yaptığı açıklamalara ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi. (6/25)

4. — İzmir Milletvekili Zeki Efeoğlu'nun, Bakanlık girişindeki tabloların kaldırılmasına ilişkin Ticaret Bakanından sözlü soru önergesi. (6/26)

(*) İçtüzüğün 96 ncı maddesi uyarınca sözlü soruya çevrilmiştir.

5. — Kahramanmaraş Milletvekili Mehmet Şerefoğlu'nun, Kahramanmaraş Adalet Partisi il ve ilçe binasına yapılan saldırıya ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi. (6/30)

6. — Kayseri Milletvekili Mehmet Doğan'ın, görevden alınan genel müdürlere ilişkin Ticaret Bakanından sözlü soru önergesi. (6/31)

7. — Elazığ Milletvekili Mehmet Tahir Şaşmaz'ın, anarşik olayların önlenmesinde polis yerine askeri birliklerin kullanılmasına ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi. (6/32)

8. — Erzurum Milletvekili Nevzat Kösoğlu'nun, yüksek dereceli bazı emniyet mensuplarının görevden alınmasına ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi. (6/33)

9. — Niğde Milletvekili Sadi Somuncuoğlu'nun, ilköğretim müfettişlerinin durumuna ilişkin Milli Eğitim Bakanından sözlü soru önergesi. (6/34)

10. — Erzurum Milletvekili Nevzat Kösoğlu'nun, bazı öğrenci yurtlarının aranmasına ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi. (6/35)

11. — Niğde Milletvekili Sadi Somuncuoğlu'nun, polis dernekleri üyesi emniyet görevlilerinin tayinlerine ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi. (6/36)

12. — Artvin Milletvekili Hasan Ekinci'nin, İstanbul valisine ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi. (6/37)

13. — Çorum Milletvekili Mustafa Kemal Biberoğlu'nun, kanuni faiz oranlarının yükseltilmesine ilişkin Adalet Bakanından sözlü soru önergesi. (6/38)

14. — Kocaeli Milletvekili İbrahim Topuz'un, Emek Mahallesi - Kız Meslek Lisesi inşaatına ilişkin Bayındırlık Bakanından sözlü soru önergesi. (6/39)

15. — İstanbul Milletvekili Turan Koçal'ın, bazı derneklerin yayınladıkları bildiriye ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi. (6/40)

16. — Trabzon Milletvekili Kemal Cevher'in, Fiskobirlik eski Genel Müdürü hakkındaki Danıştay kararına ilişkin Ticaret Bakanından sözlü soru önergesi. (6/41)

17. — Mardin Milletvekili Abdülkadir Timuraşaoğlu'nun, Doğu ve Güneydoğu yörelerinin sorunlarına ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi. (6/42)

18. — Mardin Milletvekili Abdülkadir Timuraşaoğlu'nun, Doğu ve Güneydoğu yörelerinin sorunlarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi. (6/43)

19. — Çorum Milletvekili Mehmet Irmak'ın, yabancı uyruklu kadınlarla evli Dışişleri Bakanlığı mensupları bulunup bulunmadığına ilişkin Dışişleri Bakanından sözlü soru önergesi. (6/45)

20. — Çorum Milletvekili Mehmet Irmak'ın, çevre kirliliği yaratan Çorum Çimento Fabrikasına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi. (6/46)

21. — Çorum Milletvekili Mehmet Irmak'ın, 2022 sayılı Kanunun uygulamasına ilişkin Maliye Bakanından sözlü soru önergesi. (6/44)

22. — Artvin Milletvekili Hasan Ekinci'nin, Diyanet İşleri Başkanlığında görevden alınan müfettişlere ilişkin Devlet Bakanından sözlü soru önergesi. (6/59)

23. — Sıvas Milletvekili Ali Gürbüz'ün, «Kurtarılmış Bölge» deyimine ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi. (6/60)

24. — İzmir Milletvekili Zeki Efeoğlu'nun, Hükümetin dış politikasına ilişkin Dışişleri Bakanından sözlü soru önergesi. (6/61)

25. — Muğla Milletvekili Ahmet Buldanlı'nın, DİSK'in yapacağı 1 Mayıs gösterilerine ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi. (6/62)

7

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

1. — Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının çalışma sürelerinin sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilmesi hakkında kanun tasarısı ile Kastamonu Milletvekili Sabri Tığlı ve Kütahya Milletvekili Ahmet Mahir Ablum ve Sıvas Milletvekili Azimet Köylüoğlu'nun, Sosyal Güvenlik Sözleşmesi aktedilmiş ülkeler ile Türkiye'de sigortalı hizmetleri bulunanların yaşlılık aylıkları hakkında kanun teklifi, Kastamonu Milletvekili Sabri Tığlı'nın, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa yurt dışında çalışan işçilerimizin emeklilik hakları ile ilgili bir ek madde eklenmesi hakkında kanun teklifi. Kayseri Milletvekili Turhan Feyzioğlu ve 6 arkadaşının, Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının sosyal güvenliğe ve çalışma sürelerinin değerlendirilmesi hakkında kanun teklifi, Ankara Milletvekili Kenan Durukan'ın 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa ek maddeler eklenmesine dair kanun teklifi ve Afyonkarahisar Milletvekili Güneş Öngüt'ün Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının çalışma sürelerinin değerlendirilmesi hakkında kanun teklifi ve Sağlık ve Sosyal İşler ve Plan Komisyonu raporları. (1/93, 2/431, 2/437, 2/444, 2/474, 2/481) (S. Sayısı : 65) (Dağıtma tarihi : 21.3.1978)

2. — İsparta İli, Yayla Mahallesi, Hane 131, Cilt 7/2, Sayfa 38'de kayıtlı Osman oğlu Zeliha'dan olma 21.3.1942 doğumlu Ahmet Mehmet Uluğbay (Ulubay)' ın ölüm cezasının yerine getirilmesine dair Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu. (3/86) (S. Sayısı : 12) (Dağıtma tarihi : 14 . 2 . 1978)

3. — Yalvaç İlçesi, Debbağlar Mahallesi, Hane 21, de nüfusa kayıtlı Ramazan oğlu, Emine'den doğma 1.2.1956 doğumlu Hüseyin Çaylı'nın, ölüm cezasının yerine getirilmesine dair Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu. (3/85) (S. Sayısı : 13) (Dağıtma tarihi : 14.2.1978)

4. — Malatya, Merkez İlçesi, İsmetiye Mahallesi, Hane 122/94, Cilt 18, Sayfa 82'de kayıtlı Hacıbekir oğlu Emine'den doğma 1939 doğumlu Muzaffer Öner' in, TCK'nun 450/4-5 maddesi uyarınca ölüm cezasının yerine getirilmesine dair Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu. (3/87) (S. Sayısı : 14) (Dağıtma tarihi : 14.2.1978)

5. — Hendek İlçesi, Aşağıçalıca Köyü, Hane 13, Cilt 8, Sayfa 131'de kayıtlı Mehmet Emin oğlu, Ayşe Şerife'den olma 25.10.1945 doğumlu Sabri Altay hakkında TCK'nun 450/3, 4 ncü maddesi uyarınca ölüm cezasının yerine getirilmesine dair Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu. (3/88) (S. Sayısı : 15) (Dağıtma tarihi : 14.2.1978)

6. — Dursunbey İlçesi, Naipler Köyü, Hane 15'de kayıtlı Yusuf oğlu Şekibe'den olma 25.1.1947 doğumlu Adem Özkan'ın, ölüm cezasının yerine getirilmesine dair Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu. (3/89) (S. Sayısı : 16) (Dağıtma tarihi : 14.2.1978)

7. — Korkuteli İlçesi, Yazır Köyü, Hane 92, Cilt 5703, Sayfa 34'de kayıtlı İsmail oğlu Düriye'den olma Ağustos 1951 doğumlu Osman Demiroğlu'nun ölüm cezasının yerine getirilmesine dair Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu. (3/205) (S. Sayısı : 17) (Dağıtma tarihi : 14.2.1978)

8. — Devlet memurlarının disiplin cezalarının affına dair kanun teklifinin reddi hakkında C. Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve M. Meclisi Adalet Komisyonu raporu. (M. Meclisi : 2/360; C. Senatosu : 2/83) (M. Meclisi S. Sayısı : 48; C. Senatosu S. Sayısı : 481) (Dağıtma tarihi : 28 . 2 . 1978)

9. — C. Senatosu Adana Üyesi Kemâl Sarıibrahimoğlu'nun, 1136 sayılı Avukatlık Kanununun geçici 17 nci maddesinin son fıkrasının kaldırılmasına ve geçici 1/A fıkrasının (a) bendinin tadiline ilişkin kanun teklifi, Konya Milletvekili Şener Battal'ın, 1136 sayılı Kanunun geçici 17 nci maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi ve Sıvas Milletvekili Azimet Köylüoğlu'nun, 1136 sayılı Avukatlık Yasasının geçici 17 nci maddesinin 1238 sayılı Yasa ile değişik son fıkrasının kaldırılmasına dair yasa önerisi ve Adalet Komisyonu raporu. (2/315, 2/289, 2/334) (S. Sayısı : 49) (Dağıtma tarihi : 28.2.1978)

10. — 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 110 ncu maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifinin reddine dair C. Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve M. Meclisi Adalet Komisyonu raporu. (M. Meclisi : 2/359; C. Senatosu : 2/81) (M. Meclisi S. Sayısı : 50; C. Senatosu S. Sayısı : 482) (Dağıtma tarihi : 28 . 2 . 1978)

11.— C. Senatosu Balıkesir eski Üyesi Mehmet Güler ve 32 arkadaşının, Ticaret ve Sanayi Odaları, «Ticaret Odaları», «Sanayi Odaları», «Ticaret Borsaları» ve Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Kanununun bazı maddelerini değiştiren kanun teklifinin reddine dair C. Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve M. Meclisi Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret Komisyonu raporu. (M. Meclisi : 2/390; C. Senatosu : 2/282) (M. Meclisi S. Sayısı : 51; C. Senatosu S. Sayısı : 1374 ve 1374'e ek) (Dağıtma tarihi : 28 . 2 . 1978)

12. — 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanunun 1 nci maddesinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifinin reddine dair C. Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve M. Meclisi Adalet Komisyonu raporu. (M. Meclisi : 2/363; C. Senatosu : 2/118) (M. Meclisi S. Sayısı : 52; C. Senatosu S. Sayısı : 699 ve 699'a birinci ek) (Dağıtma tarihi : 28 . 2 . 1978)

13. — C. Senatosu Nevşehir Üyesi Ragıp Üner'in, 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 403 ncü maddesinin 2 ve 4 ncü bentlerinde değişiklik yapılmasına ilişkin kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu. (2/313) (S. Sayısı : 53) (Dağıtma tarihi : 28 . 2 . 1978)

14. — C. Senatosu Nevşehir Üyesi Ragıp Üner'in, 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 450 nci maddesinin 2 nci fıkrasında değişiklik yapılmasına ilişkin kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu. (2/312) (S. Sayısı : 54) (Dağıtma tarihi : 28 . 2 . 1978)

15. — Trabzon Milletvekili Ahmet Şener'in, Karadeniz Teknik Üniversitesi adıyla Trabzon'da bir üniversite kurulmasına ilişkin 6594 sayılı Kanunda değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi ve Milli Eğitim Komisyonu raporu. (2/141) (S. Sayısı : 55) (Dağıtma tarihi : 28 . 2 . 1978)

16. — Sıvas Milletvekili Azimet Köylüoğlu'nun, 1136 sayılı Avukatlık Kanununun geçici 2 nci maddesine bir bent eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu. (2/321) (S. Sayısı : 60) (Dağıtma tarihi : 7.3.1978)

17. — Sıvas Milletvekili Azimet Köylüoğlu'nun, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 445 nci maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu. (2/338) (S. Sayısı : 61) (Dağıtma tarihi : 7.3.1978)

18. — Sıvas Milletvekili Azimet Köylüoğlu'nun, Türk Ceza Kanununun 455 ve 459 ncu maddelerine birer fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi ile 455 nci maddesinin ikinci fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu. (2/322, 2/328) (S. Sayısı : 62) (Dağıtma tarihi : 7.3.1978)

19. — Trabzon Milletvekili Ahmet Şener'in, Trabzon İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinin açılışı ve bu eğitim kuruluşunun kadro kanunu teklifi ve Milli Eğitim ve Plan Komisyonu raporları. (2/140) (S. Sayısı : 64) (Dağıtma tarihi : 21.3.1978)

20. — C. Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, 4367 sayılı Ordu mensuplarıyla, Emniyet Umum Müdürlüğü ve Gümrük Muhafaza ve Muamele sınıfında çalışanlara birer er tayını verilmesi hakkındaki Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve İçtüzüğün 38 nci maddesi uyarınca Gündeme alınma önergesi. (2/262) (S. Sayısı : 67) (Dağıtma tarihi : 30.3.1978)

21. — 19.3.1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 81 nci maddesinin iki numaralı bendinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/110) (S. Sayısı : 68) (Dağıtma tarihi : 31.3.1978)

22. — Çalışma eski Bakanı Ali Rıza Uzuner'in, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 10.1.1972 tarih ve 34 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki Emine Şinik'e ait 2510 sayılı Kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ile C. Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve 140 sayılı Kanunun 9 ncu maddesi gereğince Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonu raporu. (M. Meclisi : 5/6; C. Senatosu : 4/168) (M. Meclisi S. Sayısı : 69; C. Senatosu S. Sayısı : 378, 378'e 1 ve 2 nci ek) (Dağıtma tarihi : 7.4.1978)

× 23. — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kore Cumhuriyeti Hükümeti arasında Hava Ulaştırmasına dair 17 Haziran 1976 tarihli Anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında kanun tasarısı ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm ve Dışişleri komisyonları raporları. (1/19) (S. Sayısı : 70) (Dağıtım tarihi : 11.4.1978)

24. — C. Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen eski Üyesi Bahriye Üçok ile Ordu Milletvekili Memduh Ekşi'nin, 1380 sayılı Su Ürünleri Kanununun 24 ncü maddesinin (a) fıkrasının değiştirilmesine dair kanun teklifleri ve İçişleri Komisyonu raporu. (2/208, 2/256) (S. Sayısı : 71) (Dağıtım tarihi : 11.4.1978)

25. — İstanbul Milletvekili Metin Tüzün ve 12 arkadaşının, 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa geçici madde eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Plan Komisyonu raporu. (2/546) (S. Sayısı : 72) (Dağıtma tarihi : 11.4.1978)

× 26. — Devletçe işletilecek madenler hakkında kanun tasarısı ve Plan ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret komisyonları raporları. (1/102) (S. Sayısı : 73) (Dağıtma tarihi : 12.4.1978)

× 27. — Cezaların İnfazı hakkındaki 647 sayılı Kanuna bir ek madde ile geçici 7 nci maddeye bir fıkra ve bu Kanuna geçici bir madde eklenmesine dair kanun tasarısı ile Adana Milletvekii Alparslan Türkeş ve 4 arkadaşının, 647 sayılı Cezaların İnfazı hakkında Kanunun 1712 sayılı Kanunla değişik 19 ncu maddesinin 1 nci fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu. (1/114, 2/535) (S. Sayısı : 74) (Dağıtma tarihi : 14.4.1978)

28. — Vatani hizmet tertibinden aylık alanların aylıklarının yükseltilmesi hakkında kanun tasarısı ve C. Senatosu Bitlis Üyesi Kâmran İnan'ın, Özel kanunlarla bağlanmış vatani hizmet tertibinden aylık alanların aylıklarının artırılmasına dair kanun teklifi ve Plan Komisyonu raporu. (1/101; 2/107) (S. Sayısı : 77) (Dağıtma tarihi : 21.4.1978)

29. — Kastamonu Milletvekili Sabri Tığlı ve Samsun Milletvekili İlyas Kılıç'ın, 1487 sayılı Boğaziçi Üniversitesi adıyla İstanbul'da bir üniversite kurulması hakkında Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu Kanuna bazı maddeler eklenmesine ilişkin kanun teklifi ve Milli Eğitim ve Plan Komisyonları raporları. (2/137) (S. Sayısı : 78) (Dağıtma tarihi : 21.4.1978)

30. — Maliye eski Bakanı Mesut Erez'in, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30.6.1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 883 sayılı Hicriye İlker'e ait Kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ile C. Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve 140 sayılı Kanunun 9 ncu maddesi gereğince kararın

Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonu raporu. (M. Meclisi : 5/8; C. Senatosu : 4/191) (M. Meclisi S. Sayısı : 75; C. Senatosu S. Sayısı : 389, 389'a 1 ve 2 nci ek) (Dağıtma tarihi : 24 . 4 . 1978)

31. — Milli Savunma eski Bakanı İlhami Sancar'ın, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 21 . 6 . 1973 tarih ve 159 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 19065 sayılı Bekir Şirin'e ait Kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ile C. Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve 140 sayılı Kanunun 9 ncu maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonu raporu. (M. Meclisi : 5/9; C. Senatosu : 4/166) (M. Meclisi S. Sayısı : 76; C. Senatosu S. Sayısı : 379, 379'a 1 ve 2 nci ek) (Dağıtma tarihi : 24 . 4 . 1978)

32. — Konya Milletvekili Şener Battal ile İstanbul Milletvekili Süleyman Arif Emre'nin, 1 Mart 1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 426, 427 ve 428 nci maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Konya Milletvekili Şener Battal'ın aynı Kanunun 426 ve 428 nci maddelerinin değiştirilmesine ilişkin kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu. (2/293, 2/291) (S. Sayısı : 79) (Dağıtma tarihi : 25 . 4 . 1978)

33. — Kahramanmaraş Milletvekili Mehmet Yusuf Özbaş ile Çorum Milletvekili Mehmet Irmak'ın, 1136 sayılı Avukatlık Kanununun bazı maddelerinin kaldırılması bazılarının da değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu. (2/516) (S. Sayısı : 80) (Dağıtma tarihi : 25 . 4 . 1978)

34. — 5434 sayılı TC Emekli Sandığı Kanununun 68 nci maddesinin değiştirilmesine ve bu kanuna bir geçici madde eklenmesine dair kanun tasarısı ile C. Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen eski Üyesi Bahriye Üçok'un, 5434 sayılı TC Emekli Sandığı Kanununun 68 nci maddesine 2 fıkra eklenmesine ilişkin kanun teklifi ve Plan Komisyonu raporu. (1/100, 2/4) (S. Sayısı : 87) (Dağıtma tarihi : 25.4.1978)

35. — Türk Silahlı Kuvvetleri personeline tayın bedeli verilmesi hakkında kanun tasarısı ile Konya Milletvekili Şener Battal'ın, 4367 sayılı Kanunun 4684, 6706 ve 70 sayılı kanunlarla değişik 1 nci maddesinin C ve D fıkralarının değiştirilmesine ilişkin kanun teklifi ve Milli Savunma ve İçişleri ve Plan komisyonları raporları. (1/28, 2/194) (S. Sayısı : 86) (Dağıtma tarihi : 26 . 4 . 1978)

36. — Süleyman oğlu 1942 doğumlu Süleyman Özel'in özel affına dair kanun teklifinin Millet Meclisince reddedilen metni hakkında C. Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve C. Senatosunca kabul edilen metne dair M. Meclisi Adalet Komisyonu raporu. (M. Meclisi : 2/288; C. Senatosu : 2/126) (M. Meclisi S. Sayısı : 6'ya 1 nci ek; C. Senatosu S. Sayısı : 767) (Dağıtma tarihi : 26 . 4 . 1978)

37. — C. Senatosu Mardin Üyesi Mehmet Ali Arıkan'ın, 5434 sayılı TC Emekli Sandığı Kanununa geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifi ve Plan Komisyonu raporu. (2/106) (S. Sayısı : 81) (Dağıtma tarihi : 26 . 4 . 1978)

38. — Nuri Sayın'ın özel affına dair kanun teklifinin Millet Meclisince reddedilen metni hakkında C. Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve C. Senatosunca kabul edilen metne dair M. Meclisi Adalet Komisyonu raporu. (M. Meclisi : 2/348; C. Senatosu : 2/127) (M. Meclisi S. Sayısı : 7'ye 1 nci ek; C. Senatosu S. Sayısı : 765) (Dağıtma tarihi : 26.4.1978)